

Vzdělanostní společnost jako faktor ekonomického rozvoje

Diplomová práce

Studijní program: N6202 – Hospodářská politika a správa

Studijní obor: 6202T086 – Regionální studia

Autor práce: **Bc. Tomáš Pavlík**

Vedoucí práce: Ing. Mgr. Marek Skála, Ph.D.

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Tomáš Pavlík**

Osobní číslo: **E15000445**

Studijní program: **N6202 Hospodářská politika a správa**

Studijní obor: **Regionální studia**

Název tématu: **Vzdělanostní společnost jako faktor ekonomického rozvoje**

Zadávací katedra: **Katedra ekonomie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Stanovení cílů, formulace teze a výzkumných otázek
2. Detekce významných konceptů vzdělanostní společnosti
3. Aplikovatelnost teoretických závěrů v praktické hospodářské politice
4. Vyhodnocení teze, závěry a doporučení

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy: **65 normostran**

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

PRŮCHA, Jan. Vzdělávání a školství ve světě: základy mezinárodní komparace vzdělávacích systémů. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-290-4.

KELLER, Jan a Lubor HRUŠKA TVRDÝ. Vzdělanostní společnost?: chrám, výťah a pojišťovna. Praha: Sociologické nakladatelství, 2008. ISBN 978-80-86429-78-6.

MARZANO, Robert J. a John S. KENDALL. Designing and Assessing Educational Objectives: Applying the New Taxonomy. Thousand Oaks: Corwin Press, 2008. ISBN 978-1-4129-4034-4.

BENEŠ, Milan. Idea vzdělávání v dnešní společnosti. Praha: Eurolex Bohemia, 2002. ISBN 80-86432-40-8.

HANSON, Mark E. Economic Development, Education and Transnational Corporations. London: Routledge, 2008. ISBN 978-0-415-77116-0.

Elektronická databáze ProQuest (knihovna.tul.cz).

Vedoucí diplomové práce:

Ing. Mgr. Marek Skála, Ph.D.

Katedra cizích jazyků

Konzultant diplomové práce:

Ing. Iva Nedomlelová, Ph.D.

Katedra ekonomie

Datum zadání diplomové práce: **31. října 2016**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. května 2018**

prof. Ing. Miroslav Žižka, Ph.D.
děkan

prof. Ing. Jiří Kraft, CSc.
vedoucí katedry

V Liberci dne 31. října 2016

Prohlášení

Byl jsem seznámen s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé diplomové práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum:

Podpis:

Poděkování

Rád bych poděkoval svému vedoucímu diplomové práce Ing. Mgr. Marku Skálovi, Ph.D. za odborné vedení a cenné rady a za vstřícnost při poskytování konzultací. Dále bych chtěl poděkovat své konzultantce Ing. Ivě Nedomlelové, Ph.D.

Anotace

Právo na vzdělání má každý občan České republiky, řadí se mezi základní sociální práva a je obsaženo v Listině základních práv a svobod. Stále více se klade důraz na zvyšování kvality a investic do vzdělávání, a to do všech stupňů – základního, středního, vyššího odborného a vysokoškolského. Rozvinutý vzdělávací systém přináší pozitivní efekty pro jednotlivce, kterým vyšší vzdělání přináší především lepší postavení na trhu práce či osobní uspokojení. Teoretická část je deskriptivní a zabývá se determinací vzdělávací politiky a vzdělanostní společnosti. Praktická část je zaměřena na analýzu školských systémů ve vybraných zemích, kterými jsou Spolková republika Německo, Rakousko, Švýcarsko, Estonsko, Česká republika, Slovenská republika, Polsko a Finsko.

Klíčová slova

Vzdělání, vzdělanostní společnost, vzdělávací politika, vzdělávací systém Spolkové republiky Německo, vzdělávací systém Rakouska, vzdělávací systém Švýcarska

Annotation

Every citizen of the Czech Republic has the right to education, is one of the basic social rights and is included in the Charter of Fundamental Rights and Freedoms. Increasingly, the emphasis is on quality improvement and investment in education, in all levels – basic, secondary and tertiary. The developed education system brings positive effects for individuals, whose higher education brings, above all, a better position on the labor market or personal satisfaction. The theoretical part is descriptive and deals with the determination of the educational policy and the knowledge society. The practical part is focused on the analysis of school systems in selected countries such as Germany, Austria, Switzerland, Estonia, Czech Republic, Slovak Republic, Poland and Finland.

Key words

Education, knowledge society, education policy, education system of Germany, education system of Austria, education system of Switzerland

Obsah

Seznam obrázků.....	11
Seznam tabulek	12
Seznam zkratk	13
Úvod.....	14
1 Vzdělávací politika	16
1.1 Vymezení vzdělávací politiky	16
1.2 Členění vzdělávací politiky	18
1.3 Funkce vzdělávací soustavy	21
1.4 Nástroje vzdělávací politiky	22
1.5 Subjekty vzdělávací politiky	24
1.6 Principy vzdělávací politiky	25
2 Vzdělanostní společnost.....	29
2.1 Kritika vzdělanostní společnosti.....	31
2.2 Data, informace, znalosti	31
2.3 Globalizace	32
2.4 Znalostní ekonomika	32
2.5 Nová ekonomika.....	33
2.6 Lidský kapitál	35
2.7 Vazba mezi jednotlivými termíny	35
3 Vzdělávací systém Spolkové republiky Německo.....	39
3.1 Řízení a financování školství.....	39
3.2 Struktura vzdělávacího systému	40
3.2.1 Předškolní výchova, základní vzdělávání	40
3.3 Střední vzdělávání	41
3.3.1 Střední všeobecně vzdělávací školy.....	41
3.3.2 Školy připravující na povolání	42

3.3.3	Speciální výchova a vzdělávání dětí a mládeže	43
3.4	Vysokoškolské vzdělávání	43
4	Vzdělávací systém Rakouska.....	44
4.1	Řízení a financování školství.....	44
4.2	Struktura vzdělávacího systému	45
4.2.1	Předškolní výchova a základní vzdělávání.....	45
4.3	Střední vzdělávání	45
4.3.1	Střední školství – 1. cyklus	45
4.3.2	Střední školství – 2. cyklus	46
4.3.3	Speciální výchova a vzdělávání dětí a mládeže	47
4.4	Vysokoškolské vzdělávání	48
5	Vzdělávací systém Švýcarska	49
5.1	Odpovědnosti ve vzdělávacím systému.....	49
5.2	Spolupráce ve vzdělávacím systému	51
5.3	Povinná školní docházka	52
5.4	Základní vzdělání	53
5.4.1	Cíle učení a organizace výuky	53
5.4.2	Primární vzdělávání: hodnocení žáků	54
5.5	Nižší sekundární vzdělávání	54
5.5.1	Cíle a předměty	55
5.5.2	Hodnocení žáků.....	55
5.5.3	Osvědčení o absolvování školy	56
5.5.4	Přechod z nižšího na vyšší sekundární vzdělávání.....	56
5.6	Vyšší sekundární vzdělávání	56
5.6.1	Odborné vzdělávání a příprava	57
5.6.2	Odborné vzdělávání a příprava: programy a požadavky pro přijetí.....	57
5.6.3	Federálně uznávané kvalifikace	58

5.6.4	Gymnázia	58
5.6.5	Střední odborné školy.....	59
5.7	Terciární vzdělávání	60
5.7.1	Federální a pokročilé zkoušky k dosažení PET diplomu	61
5.8	Instituce vysokoškolského vzdělávání.....	61
5.8.1	Podmínky přijetí	62
5.8.2	Univerzity aplikovaných věd.....	62
5.8.3	Pedagogické univerzity	63
6	Analýza vzdělávacích systémů ve vybraných zemích	64
6.1	Německo	65
6.2	Rakousko	68
6.3	Švýcarsko.....	71
6.4	Estonsko.....	74
6.5	Česká republika	78
6.6	Slovenská republika.....	82
6.7	Polsko	86
6.8	Finsko	90
	Závěr.....	95
	Seznam použité literatury	97

Seznam obrázků

Obrázek 1: Fáze ekonomických systémů	38
Obrázek 2: HDP per capita PPP (Německo)	65
Obrázek 3: Procentní podíl obyvatel s terciárním stupněm vzdělání (Německo).....	67
Obrázek 4: Procentní podíl obyvatel s vyšším sekundárním stupněm vzdělání (Německo) ...	68
Obrázek 5: HDP per capita PPP (Rakousko)	69
Obrázek 6: Procentní podíl obyvatel s terciárním stupněm vzdělání (Rakousko)	70
Obrázek 7: Procentní podíl obyvatel s vyšším sekundárním stupněm vzdělání (Rakousko)...	71
Obrázek 8: HDP per capita PPP (Švýcarsko).....	72
Obrázek 9: Procentní podíl obyvatel s terciárním stupněm vzdělání (Švýcarsko)	73
Obrázek 10: Procentní podíl obyvatel s vyšším sekundárním stupněm vzdělání (Švýcarsko)	74
Obrázek 11: HDP per capita PPP (Estonsko).....	75
Obrázek 12: Procentní podíl obyvatel s terciárním stupněm vzdělání (Estonsko)	77
Obrázek 13: Procentní podíl obyvatel s vyšším sekundárním stupněm vzdělání (Estonsko)..	78
Obrázek 14: HDP per capita PPP (Česká republika)	79
Obrázek 15: Procentní podíl obyvatel s terciárním stupněm vzdělání (Česká republika)	81
Obrázek 16: Procentní podíl obyvatel s vyšším sekundárním stupněm vzdělání (ČR)	82
Obrázek 17: HDP per capita PPP (Slovensko).....	83
Obrázek 18: Procentní podíl obyvatel s terciárním stupněm vzdělání (Slovenská republika).	85
Obrázek 19: Procentní podíl obyvatel s vyšším sekundárním stupněm vzdělání (SR).....	86
Obrázek 20: HDP per capita PPP (Polsko)	87
Obrázek 21: Procentní podíl obyvatel s terciárním stupněm vzdělání (Polsko)	89
Obrázek 22: Procentní podíl obyvatel s vyšším sekundárním stupněm vzdělání (Polsko).....	90
Obrázek 23: HDP per capita PPP (Finsko)	91
Obrázek 24: Procentní podíl obyvatel s terciárním stupněm vzdělání (Finsko)	93
Obrázek 25: Procentní podíl obyvatel s vyšším sekundárním stupněm vzdělání (Finsko).....	94

Seznam tabulek

Tabulka 1 Funkce ministerstva školství	20
Tabulka 2 Vize, poslání a cíle	22
Tabulka 3 Znaky podniků staré a nové ekonomiky	36
Tabulka 4 Znaky informační a znalostní společnosti	37
Tabulka 5 Porovnání pojmů informační, znalostní a nová ekonomika	38
Tabulka 6 Výsledky mezinárodního srovnání znalostí PISA (Německo).....	66
Tabulka 7 Výsledky mezinárodního srovnání znalostí PISA (Rakousko).....	69
Tabulka 8 Výsledky mezinárodního srovnání znalostí PISA (Švýcarsko)	72
Tabulka 9 Výsledky mezinárodního srovnání znalostí PISA (Estonsko)	76
Tabulka 10 Výsledky mezinárodního srovnání znalostí PISA (Česká republika).....	79
Tabulka 11 Výsledky mezinárodního srovnání znalostí PISA (Slovensko)	83
Tabulka 12 Výsledky mezinárodního srovnání znalostí PISA (Polsko)	87
Tabulka 13 Výsledky mezinárodního srovnání znalostí PISA (Finsko)	91

Seznam zkratk

VP	vzdělávací politika
KAM	Knowledge Assessment Matrix
NESIS	New Economy Statistical Information System
ICT	Information and Communications Technology
tzn.	to znamená
PET	professional education and training
tzv.	tak zvaně
PISA	Programme for international student assessment
ISCED	International Standard Classification of Education
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
ČR	Česká republika
SR	Slovenská republika

Úvod

Právo na vzdělání má každý občan České republiky, řadí se mezi základní sociální práva a je obsaženo v Listině základních práv a svobod. Stále více se ovšem klade důraz na zvyšování kvality a investic do vzdělávání, a to do všech stupňů – základního, středního, vyššího odborného a vysokoškolského. S postupem času se stupeň požadovaného dosaženého vzdělání i zájem o něj mění s ohledem na druh profese či vlivem pokroku a rozvoje společnosti. Právě pokroky dnešní doby, moderní technologie i interakce s ostatními státy světa vedou k nutnosti kvalitního vzdělání pro všechny. Rozvinutý vzdělávací systém přináší pozitivní efekty pro jednotlivce, kterým vyšší vzdělání přináší především lepší postavení na trhu práce či osobní uspokojení, a v neposlední řadě i pro celou společnost. Jeho výstupem jsou vzdělaní jedinci, kteří představují pro ekonomiky jednotlivých zemí jednak zdroj, který podporuje ekonomický růst, ale také umožňují zvyšování gramotnosti každé společnosti a v důsledku toho i úroveň lidského kapitálu prostřednictvím prohlubujících se znalostí, schopností a dovedností. Nelze však uvažovat jen o samotném vzdělání, neboť klíčovým faktorem, který je zásadním předpokladem pro umocnění nabytých vědomostí, je schopnost přenést tyto vědomosti do praxe. Spojení získaných vědomostí a jejich promítnutí do praxe je žádoucím výsledkem, který vypovídá o kvalitním a obzvláště efektivním vzdělání.

Cílem této diplomové práce je, zda vzdělanostní společnost znamená vyšší hospodářskou prosperitu. Pro prokázání závislosti mezi kvalitním vzdělávacím systémem a prosperitou je použita komparativní metoda. Zvolenými nástroji byly určeny mezinárodní výzkum Programme for International Student Assessment (dále PISA), HDP per capita PPP dané země a procentní podíl populace s terciárním stupněm vzdělání a vyšším sekundárním stupněm vzdělání. Zkoumané období bylo stanoveno na dobu mezi lety 2008 až 2016.

V rámci diplomové práce jsou ověřovány následující výzkumné teze:

- Vzdělanostní společnost znamená vyšší ekonomický rozvoj
- Zda lze ověřit kvalitu vzdělávacího systému podle mezinárodního výzkumu PISA

Teoretická část je deskriptivní a zabývá se determinací vzdělávací politiky a vzdělanostní společnosti. Je rozdělena do dvou kapitol, z nichž první popisuje samotnou vzdělávací politiku, její členění, nástroje, subjekty a principy. Druhá pak vzdělanostní společnost, kritiku vzdělanostní společnosti, znalostní ekonomiku a lidský kapitál.

Praktická část je zaměřena na analýzu školských systémů ve vybraných zemích, kterými jsou Spolková republika Německo, Rakousko, Švýcarsko, Estonsko, Česká republika, Slovenská republika, Polsko a Finsko.

Vzdělanostní společnost je v diplomové práci reprezentována státy Spolkové republiky Německo, Rakouska a Švýcarska. Z tohoto důvodu jsou v této práci detailně popsány vzdělávací systémy uvedených států. Zmíněné země a především jejich obyvatelé představující vzdělanostní společnost jsou komparovány s Českou republikou, Estonskem, Finskem, Polskem a Slovenskou republikou.

1 Vzdělávací politika

Cílem této kapitoly je determinace pojmu vzdělávací politika (dále VP) a problémů, kterými by se měla zabývat. VP patří k nejvýznamnějším politikám, na kterou je ve vyspělých zemích kladen velký důraz. Vzdělávání se považuje za jeden z hlavních pilířů, jež urychluje rozvoj současného i budoucího blahobytu dané země. V hospodářsky vyspělých státech je VP zahrnována do klíčových priorit, jelikož vzdělání má vliv na různé oblasti lidského života a na celou společnost.

Podle Beneše (2002) vzdělání obsahuje tři atributy:

- vyjadřuje kvalitu, nejde pouze o sumu množství znalostí, dovedností a schopností,
- dosažené vzdělání je hodnota sama o sobě a má hlubší význam než pojmy kvalifikace, kompetence, tedy schopnosti a ochoty vyplňovat společenské cíle,
- vzdělání je hodnota, kterou mohou potenciálně sdílet všichni (bez ohledu na jeho úroveň, specializaci, sociální příslušnost atd.)

Vzdělání patří k nejdůležitějším faktorům, které představují významnou roli při ekonomickém růstu určitého státu. Ekonomický růst je dán konkurenceschopností ekonomiky, růstem produktivity práce, snižováním nezaměstnanosti a schopností jednotlivce uplatnit se na trhu práce.

Obecně vzdělání přispívá jednotlivci ke kvalitě jeho života a celkově větší spokojenosti. Má významný dopad na snižování kriminality a vzniku sociálních problémů a také se podílí na utváření osobnosti.

Průcha (1999) tvrdí, že se vzdělávání neustále rozvíjí, s čímž souvisí pojem učící se společnost. V učící se společnosti nabývá na významu nejen povinné školní vzdělávání, ale i veškeré další formální i neformální vzdělávání. Jedním z důležitých cílů vyspělých i méně rozvinutých zemí je podle svých ekonomických možností a kulturních tradic vybudovat co nejdokonalejší vzdělávací systémy.

1.1 Vymezení vzdělávací politiky

VP se obecně vnímá jako souhrn formálních i neformálních pravidel, norem a praktik, které řídí a ovlivňují jedince a instituce. Jedná se o soubor principů, priorit a metod rozhodování,

kteří se vztahují k uplatnění společenského vlivu na vzdělávání. Rozhodování zahrnuje strategické záměry rozvoje vzdělávání, legislativní rámec činnosti vzdělávacích a vzdělávaných subjektů, způsob financování, určování vzdělávacích cílů a obsahů, stimulaci a ovlivňování činnosti vzdělávacích subjektů a způsob jejich kontroly (Kalous, 1997).

VP sbírá informace z velké škály vědních disciplín (ekonomie vzdělání, sociologie vzdělání, pedagogiky, politologie, veřejné správy a veřejné politiky).

VP můžeme stručně definovat jako řízení vzdělávací soustavy. Součástí vzdělávací soustavy je souhrn všech škol a vzdělávacích institucí, mezi jejichž části patří instituce podpůrné (výzkumné, poradenské, informační) a instituce kulturně osvětové (muzea, knihovny, galerie, zoologické a botanické zahrady apod.), které přispívají k zajištění vzdělávání.

Jako vědní disciplína se zabývá analýzou procesů, zájmem jejich aktérů, institucionálním, legislativním a ekonomickým rámcem a společností, do které je vzdělávací soustava zasazena. Je aplikovanou vědou a snaží se produkovat poznatky, které lze využít v politické praxi. Důraz je kladen na mechanismy a proměnné, které jsou ovlivnitelné politickými rozhodnutími (např. počet žáků ve třídě, časová dotace předmětů atd.). Oproti tomu sociální hledisko VP řeší prosazování veřejného zájmu v oblasti vzdělávání a výchovy. V této oblasti vstupují do hry hodnoty a představy o tom, co je a co není ve veřejném zájmu.

Co tedy náleží do VP? Bude záležet na tom, jak chápeme slovo politika. V užším slova smyslu je VP pouze sada norem (zákonů a dalších právních předpisů) a vládních koncepcí a strategií. Nedílnou součástí jsou také instituce a lidský faktor, které VP implementují, činí rozhodnutí a danou politiku aktivně vytvářejí. V širším kontextu chápeme VP nejen jako právní normy a veřejněpolitické dokumenty, které určují chod vzdělávacích institucí, ale také jako reálné procesy v nich probíhající a jejich výsledky.

VP by měla být schopná zabezpečit základní kontinuitu vývoje školství, bez ohledu na to, která vláda je u moci a kdo je v čele ministerstva školství, aby nedocházelo k různým zvrátům ve vzdělání při nástupu nové vlády. VP by měla být výsledkem konsensu a deklarovat stanovisko celé veřejnosti. Na její tvorbě se musí podílet ministerstvo školství, politici, pedagogičtí odborníci, jednotlivé školy, veřejnost, zájmové a profesní organizace.

Její koncepce se zabývá řadou problémů, mezi nejdůležitější patří:

- Formulace vazby mezi vzděláváním, pracovní silou a ekonomickými faktory – vzdělávací příležitosti ve spojitosti s vyžadujícím typem kvalifikovaných odborníků.
- Sociální aspekt vzdělávacího systému – řeší se péče o děti předškolního i školního věku v době mimo vyučování, vzdělávací problémy romské komunity a integrace postižených dětí.
- Vztah mezi všeobecným přístupem ke vzdělávání a kvalitou výuky – zde VP na jedné straně řeší nárůst počtu žáků, kteří získají střední a následně vysokoškolské vzdělání, což vede k růstu vzdělanosti, ale na druhé straně může způsobovat snížení úrovně vzdělávání, protože nároky a požadavky se mnohdy přizpůsobují nikoli těm nejlepším, ale spíše slabším žákům a studentům.
- Evaluace pedagogického procesu – způsob hodnocení umožňuje porovnat kvalitu vzdělávacích procesů na jednotlivých školách v zemi i mezi státy navzájem (např. vytváření školských reforem a kvalitnější práci školské inspekce).
- Problematika učitele a jeho vzdělávání – hlavní roli hraje postavení učitele, s tím související vyřešení problému profesionalizace práce učitele, získání kvalifikovaných pedagogů, možnost odborného růstu a jeho odměňování (výše platu, ale i potřeba brát ohled na kvalitu práce pedagoga) a předcházet efektu vyhoření u pedagogů.
- Problematika řízení školství a školního managementu – snaha o nalezení efektivního řízení školství a rozhodnutí o kompetencích a odpovědnostech na jednotlivých úrovních řízení školství.
- Financování školství – patří k důležitým oblastem VP. Problémem je objem finančních prostředků vynakládaných na oblast školství a stanovení priorit ve financování vzdělávání.

1.2 Členění vzdělávací politiky

Funkce a fungování vzdělávací soustavy se liší, proto odborná pracoviště cílí na základní a střední nebo na terciární vzdělávání. Důvodem je odlišnost aktérů (státu, školy, studentů) na různých stupních škol. VP je ovlivňována danou společností, kulturou a ekonomikou v jednotlivých zemích. Rozlišují se následující úrovně vzdělávací politiky: globální úroveň, nadnárodní úroveň, národní státy, regiony, lokální úroveň, školy a univerzity, organizační součásti škol (fakulty, katedry, instituty apod.), třídy.

- **Globální úroveň**

Na globální úrovni v oblasti vzdělávání se angažují instituce jako Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, Světová banka nebo Organizace Spojených národů pro vzdělání, vědu a kulturu. Mezi přínosy těchto institucí jsou zahrnovány mezinárodní komparace vzdělávacích soustav, analýza konkrétních vzdělávacích soustav a tvorba speciálních rozvojových projektů pro dané země.

- **Nadnárodní úroveň**

Na nadnárodní úrovni působí Evropská unie, která nemá právo přímo zasahovat do národní VP, ale nepřímo ji ovlivňuje. Podílí se vytvářením společných strategických dokumentů, které jsou předkládány členským státům jako doporučení.

- **Národní stát**

Národní stát prostřednictvím vlády, parlamentu a ministerstva hraje klíčovou roli ve VP. Hlavním úkolem na této úrovni je stanovení priorit, vzdělávací koncepce, institucionální uspořádání vzdělávací soustavy, způsob financování a vytvoření legislativního rámce. Klíčovou roli hraje ve většině států ministerstvo školství. V tabulce níže (viz tab. 1) jsou pojmenovány hlavní funkce ministerstva školství.

Tabulka 1 Funkce ministerstva školství

Utváření koncepce a strategie	Dlouhodobá koncepce a vize, strategické plánování, řízení a uskutečňování změn a inovací
Politické působení	Vytváření mechanismů umožňujících participaci sociálních partnerů a vyvažování zájmů, podporování veřejné diskuse a kritiky
Financování, řízení a legislativa	Státní rozpočet, efektivní, spravedlivý a motivující mechanismus rozdělování finančních prostředků, legislativa, selektivní intervence v krizových situacích
Zajišťování kvality	Monitorování, evaluace a informační zpětná vazba, standardy, akreditace, centrální zkoušky, povinná část osnov, školní inspekce, učitelé (získávání, zvyšování a změna kvalifikací)

Zdroj: KALOUS, Jaroslav. Vzdělávací politika, s. 12.

Mezi hlavní funkce ministerstva školství patří vytvořit dlouhodobou koncepci a vizi, která bude v souladu s názory odborné společnosti, jež se detailně zabývá školstvím. Koncepce musí být finančně a legislativně zajištěna s následujícím monitorováním a její evaluací.

- **Lokální úroveň**

V rámci decentralizace je odpovědnost převáděna na kraje a samosprávné jednotky (obce).

- **Školy a univerzity**

Jsou omezeny stanovenou VP na vyšší úrovni, ale do určité míry mohou ovlivnit a určit svůj obsah kurikula. Vysoké školy mají ve většině zemí značnou autonomii a do kurikula jim nikdo nezasahuje.

1.3 Funkce vzdělávací soustavy

Vzdělávací instituce mají pro společnost a ekonomiku velký přínos. Mezi jejich základní společenské a ekonomické priority patří funkce výchovná, vzdělávací, socializační, kvalifikační, integrační, selektivní, ochranná a kontrolní, jakož i inovativní funkce a navíc tvorba nových poznatků.

Vzdělávání je proces, ve kterém jedinec získává vědomosti a dovednosti a metody jejich nabývání. Výsledkem procesu vzdělávání je nabyté vzdělání. Výchova je zaměřena na formování osobnosti a charakteru člověka s cílem dosáhnout pozitivních změn v jeho vývoji. Pro obě dvě funkce se používá slovo edukace, které zahrnuje výchovu i vzdělávání.

Začleňování žáků a studentů do společnosti a jejich rozvíjení je součástí funkce socializace. V procesu interakce s okolím jsou žákům vštěpovány hodnoty a normy prostředí, ve kterém žijí, mladí lidé se učí hrát sociální role a naplňovat očekávání okolí.

Další funkcí je kvalifikace. K vykonávání povolání nebo funkcí musí být získáno potřebné množství odborných znalostí a dovedností tím, že se dosáhne příslušných dosažených způsobilostí (většinou uznávaných státem).

Do integrační funkce patří vytváření postojů a dovedností, navazování vztahů, chápání odlišností různých lidí, rozvoj občanských ctností a návyků k integraci do občanského života.

Selektivní funkce třídí jednotlivce a alokuje je do různých typů zaměstnání. Jednotlivci svoji budoucnost mohou ovlivnit prostřednictvím testů, vysvědčení a různých certifikátů oceňujících dovednosti a schopnosti. Na základě svých výsledků je jim umožněno studovat určité typy škol a následně i vykonávat určitou profesi. Otázkou zůstává, zda je tento třídící mechanismus objektivní a spravedlivý. Testování nemusí vypovídat o skutečných schopnostech a vlastnostech jednotlivce, ale spíše je odrazem jeho sociálních podmínek a vlastní historie. Velmi výjimečně jde ze školních testů odhalit tvořivost, schopnost pracovat s ostatními nebo schopnost řídit ostatní.

Střední, ale především základní školy naplňují funkci ochrannou a kontrolní. Jedná se o kontrolu a dozor nezletilých.

Zásadní funkce tvorba nových poznatků a inovací je naplňována hlavně vysokými školami, které jsou dominantní institucí národního výzkumu. Univerzity se zabývají nejen výukovou činností, ale jsou také výzkumnou institucí.

1.4 Nástroje vzdělávací politiky

Nástroje VP, jež zahrnují plánování, legislativu, financování, kurikulární politiku, evaluaci, monitorování a vzdělávací reformu, jsou důležitými pilíři VP.

- **Plánování, cíle**

Patří k nástrojům VP. Součástí plánování je vytyčení hlavních cílů a navržení cest k jejich dosažení. Vzdělávací nabídka se diferencuje a vznikají nové typy škol a vzdělávacích programů, je potřeba přesně definovat vzdělávací cíle pro celý vzdělávací systém, jednotlivé typy škol, studijní obor i pro jednotlivé školy. Vize, poslání a cíle jsou uvedeny níže (viz tab. 2).

Tabulka 2 Vize, poslání a cíle

Vize	Nejširší rámec cílů a vyjádření hlavního účelu a hodnot
Poslání	Základem je zmíněná vize a určuje účel a směr aktivit
Obecné cíle	Rozvíjejí poslání do omezeného počtu cílových záměrů
Konkrétní cíle	Musí být přesně specifikované, měřitelné, reálné a časově ohraničené

Zdroj: KALOUS, Jaroslav. *Teorie vzdělávací politiky*, s. 20.

- **Legislativa**

K regulaci se používají právní normy. Nejvyšším zákonem země je ústava. Kromě ústavy k legislativě patří zákony, vyhlášky a směrnice.

- **Financování**

Školství se převážně financuje z veřejných zdrojů. Schvalování a tvorba rozpočtu patří k důležitým nástrojům VP. Výše investovaných finančních prostředků a způsob jejich alokace patří k nejdůležitějším nástrojům vzdělávací politiky. Množství přidělených prostředků dané škole je založeno na výkonu školy a ten se většinou určuje podle počtu žáků. Výhodou je průhlednost a relativní spravedlnost. Nevýhodou je důraz spíše na kvantitu místo na kvalitu.

- **Kurikulární politika**

Spočívá v zahrnutí předpisů procedur při tvorbě kurikula, rozděluje kompetence subjektům, které se na tvorbě a zavádění kurikula podílejí. Pod pojem kurikulum zařazujeme vzdělávací program, obsah veškerého učení, studia, které ve škole probíhá. Kurikulární dokumenty zahrnují učební plány, osnovy, učebnice, didaktické texty atd. Uvedeným způsobem se vymezují obsah vzdělávání, vzdělávací standardy i příslušné zřízení a fungování institucí a nástrojů. Klíčová rozhodnutí o národním kurikulu provádí stát a je jím přijímáno jako politický dokument. Národní rámec kurikula je garantován rovněž státem. Do zmíněného národního kurikula patří např. národní cíle vzdělávání, určení cílů pro žáky a studenty, kterých by měli dosáhnout v určitých věkových obdobích. Národní rámec kurikula slouží k zabezpečení práv občanů na hodnotné vzdělávání, k zajištění kompatibility kurikula v diverzifikované struktuře vzdělávacího systému a klade si za úkol usměrnit jeho tvorbu v pluralitní nabídce škol. Rozlišují se tři různé úrovně kurikula: národní kurikulum – vzdělávací program – školní programy.

- **Evaluace**

Evaluace zaujímá ve VP významné místo. Hodnotí se efektivita, účinnost a dosahování výsledků pedagogických jevů a procesů. Zkoumanými jevy jsou např. počty absolventů, kvalitní využívání získaných finančních prostředků školami, rozvoj lidských zdrojů, koncepce školy a její následná realizace.

- **Monitorování**

V rámci monitorování se hodnotí celý vzdělávací systém jako celek, kde se vyhodnocují veškeré systémové údaje. Výsledkem jsou zprávy a statistické výstupy náležející k vzdělávací problematice.

- **Vzdělávací reforma**

Nástroj VP, jehož prostřednictvím se prosazují změny a nové myšlenky. Vzdelávací reforma se může zabývat změnami kurikula, metodami výuky, samotného vzdělávacího systému, řízením a financováním vzdělávání, jeho cílů nebo školských zákonů.

1.5 Subjekty vzdělávací politiky

K nejvýznamnějším aktérům se řadí zvolení politici, školská administrativa, učitelé a jejich organizace, rodiče a jejich asociace, studenti, církve, zaměstnavatelé a vzdělávací experti. Subjekty mají různé zájmy, odlišné hodnoty a disponují různými typy a rozsahy zdrojů, z nichž mohou čerpat finance či informace a v neposlední řadě získávat vliv a tím různými způsoby ovlivňovat vzdělávací politiku.

- **Zvolení politici**

Mezi aktéry patří ústavní činitelé – prezident, premiér, ministři, poslanci a senátoři. Dále do této skupiny patří primátoři, starostové a obecní zastupitelé. Jednou z překážek tvorby VP je délka volebního období, protože navržené a realizované změny a opatření se projeví za delší dobu než trvání volebního mandátu. Většina politiků nemá VP mezi svými prioritami a začíná ji řešit, až když vznikne závažný problém.

- **Školská administrativa**

Do školské administrativy spadají státní úředníci ve školství (pracovníci ministerstva školství), vedení školské inspekce a ředitele škol. Mezi hlavní administrativní činnosti patří sledování stavu vzdělávací soustavy, odhalování problémů, navrhování a realizování změn.

- **Rodiče a jejich asociace**

Rodiče patří k velmi důležité části VP. Jejich problémem je malá schopnost se zorganizovat a rozdílné názory, a proto nemají tak velký vliv na celostátní VP. Většího vlivu dosahují v přímé diskusi o daných problémech s učitelem nebo ředitelem školy.

- **Studenti**

Studenti jsou skupinou, která má nejmenší vliv a možnosti ovlivnit VP. V rámci politického boje nedosahují takových zkušeností a nemají dostatečné finanční zdroje, aby mohli výrazně ovlivnit tuto politiku. Studenti se většinou snaží na problémy upozornit protesty za účelem vyvolání pozornosti u politiků, médií a veřejnosti, které jsou posléze zpracovávány do příslušných politických jednání.

- **Zaměstnavatelé**

Prosazují své zájmy prostřednictvím svých profesních organizací. Kladou požadavky na pracovní sílu, mohou se účastnit a podílet na tvorbě kurikula pro odborné školství. Jednotlivé podniky mají zájem na zavedení nebo udržení výuky určité profese v dané oblasti a snaží se podpořit danou školu (finanční zdroje, vybavení dílen, umožnění praxe pro studenty přímo v podniku aj.).

- **Experti**

Za experty můžeme považovat vědce specializující se na oblast vzdělávání nebo představitele profesionálních asociací a zájmových sdružení. Právě tyto lidé jsou největšími zastánci změn. Přímý vliv na vzdělávání uplatňují při vypracovávání různých návrhů a studií pro politiky nebo školskou administrativu.

1.6 Principy vzdělávací politiky

Principem se rozumí základní myšlenka nebo obecná zákonitost. Ve spojení s VP se hovoří o myšlenkových konceptech, na kterých je VP vystavěna a z kterých vychází.

Zpráva mezinárodní komise UNESCO Vzdělávání pro 21. století formuluje vzdělávací politiku pro 21. století. Obsahuje celkové celosvětové pojetí platných principů vzdělávání, které se zaměřuje na budoucnost. Cílem je zajistit mezinárodní spolupráci rozvojovým zemím, jež nedisponují prostředky na vzdělávání a zajistit vznik mezinárodních institucí, které zajišťují vzdělání.

Principy vzdělávání v 21. století:

- Vzdělání je základním právem každého jedince a mělo by mu být umožněno po celý jeho život.
  - Vzdělání má přinést společnosti pokrok a ekonomický profit.
  - Cílem vzdělanostní politiky je spravedlnost, funkčnost a kvalita, což se odvíjí od zlepšování vzdělání, společenského postavení, motivace a spolupráce s učiteli.
  - Reforma vzdělání je možná pouze po odborném posouzení současného stavu, ke každému jedinci by mělo být přistupováno jednotlivě.
  - Za vzdělání zodpovídá celá společnost se svými institucemi.
-
- **Princip rovnosti příležitostí ke vzdělávání**

V Listině základních práv a svobod je zakotveno, že každý člověk má právo na vzdělání. Tento princip se snaží o to, aby všichni občané měli bez výjimky v přístupu ke vzdělávání rovné příležitosti, aby všem občanům země byla poskytnuta stejná možnost, jak dostat vzdělání. Jak s touto možností občané naloží, už závisí pouze na nich samotných. K naplnění tohoto principu se používají různá opatření. Mezi opatření například patří programy na podporu znevýhodněných skupin obyvatelstva, dále rozšířené nabídky studijních možností, zavedení studijních podpor a půjček nebo zvyšování počtu studijních míst na školách.

- **Princip celoživotního vzdělávání**

Koncept celoživotního vzdělávání odpovídá na otázku zvyšujícího se významu informací, účasti jedince na demokratickém rozhodování a zrychlujících se změn v technologiích. Celá společnost je nucena obnovovat a zdokonalovat znalosti a získávat nové kvalifikace. Celoživotní vzdělávání by mělo lidem poskytovat možnost vzdělávat se ve všech obdobích života tedy od narození až do smrti. Též si klade za cíl vytvářet soulad mezi možnostmi člověka a jeho zájmy. Celoživotní učení je nepřetržité a kontinuální. Patří mezi klíčové vzdělávací strategie při získávání a udržení kvalifikací pro přizpůsobení se neustálým změnám v pracovním procesu i životě. Jedinec vyžaduje širokou škálu příležitostí k učení a musí mu být umožněno pokračování ve vzdělávacím procesu podle jeho zájmů a potřeb v průběhu celého života. Od konce 70. let se začíná prosazovat myšlenka celoživotního

vzdělávání z ekonomických, politických a technologických důvodů vycházející ze změny v postavení člověka. Tyto změny byly důsledkem:

- Demokratickým změn a dalšího osvobození člověka.
- Růstu životní úrovně a tím i šanci na možnosti dosažení sociálního vzestupu pomocí vzdělávání.
- Demokratizace vzdělávání a tím rovnost šancí znamenající možnost jeho dostupnosti bez jakékoli diskriminace.
- Nebývalého nárůstu potřeb lidí s vyšší kvalifikací.

Princip celoživotního učení má podstatný vliv na zvyšování konkurenceschopnosti ekonomiky, ekonomického rozvoje, demokracie a sociální soudržnosti.

- **Princip individualizace a diferenciaci**

Princip individualizace spočívá ve specifickém přístupu k potřebám lidí, kteří jsou vzděláváni. Ke každému jedinci je přistupováno individuálně, lidé disponují různými znalostmi, schopnostmi a dovednostmi. Je potřeba respektovat vzdělávací schopnosti každého jedince. Na základě tohoto principu můžeme poznat možnosti jednotlivých žáků a studentů, ke kterým se bude v průběhu jejich vzdělávání přistupovat individuálně se záměrem naplňovat jejich zájmy a potřeby, rozvíjet schopnosti, dovednosti a znalosti. Získané znalosti a dovednosti pak mohou uplatnit v následujícím pracovním procesu. Princip se zakládá na různorodosti a rozmanitosti vzdělávacích potřeb. I když si jsou některé potřeby podobné, člověk by měl žádat o individuální přístup a projevit zájem na něm. Důležitou roli v principu individualizace hraje dostatečné množství různých oborů, stupňů forem studia a každý by si měl vybrat svou vlastní vzdělávací cestu odpovídající jeho potřebám.

- **Princip internacionalizace**

VP zaujímá důležité místo též z důvodu, že se určité záležitosti VP posouvají na mezinárodní úroveň a do určité míry jsou záležitostmi i nadnárodní koordinace. Úroveň všeobecného vzdělávání souvisí s rozvojem demokracie a ekonomickým růstem země, proto se kvalitní vzdělání považuje za základní stabilizační prvek společnosti. Vzdělání se dostává do mezinárodního významu.

Současným vzdělávacím programem EU pro období 2014-2020 pro oblast vzdělávání, odborné přípravy, mládeže a sportu a neformálního vzdělávání je program Erasmus+, který má za úkol podporovat spolupráci a mobilitu. Program je rozdělen do tří klíčových akcí:

- KA 1 – vzdělávací mobilita jednotlivců.
- KA 2 – spolupráce na inovacích a výměna osvědčených postupů.
- KA 3 – podpora reforem vzdělávací politiky.

Další částí jsou programy Jean Monnet a Sport.

- **Princip diferenciacie vzdělávacích aktivit**

Princip diferenciacie vzdělávacích aktivit je postaven na myšlenke, že nejen štát by mal mať povinnosť a možnosť poskytovať vzdelávanie. Okrem štátu by v oblasti vzdelávania mali pôsobiť i iné subjekty, ktoré ponúkajú možnosti získavať vzdelávanie. Príkladom môžu byť súkromé školy, ať už základní či vysoké alebo cirkevné.

2 Vzdelanostní společnost

Pro ekonomy znamená vzestup vzdělanosti vyšší konkurenceschopnost země, pro sociology je účinným podnětem na řešení sociálních problémů, politologové označují vzestup společnosti jako klíč k rozvoji demokracie a občanské společnosti.

Podle Kellera (2008) je možné měřit vztah mezi výší vzdělanosti a ekonomickou výkonností dané země určením hrubého domácího produktu, který je přepočten paritou kupní síly na jednoho zaměstnance. Keller také uvádí, že původních patnáct států Evropské unie kromě Portugalska, sice dosahují v porovnání nově přichozích členů vyšší produktivitu práce, ovšem nemá žádný vliv na míru dosaženého vzdělání. Toto dále potvrzuje fakt, že ekonomiky, které mají minimální podíl občanů s vysokoškolským vzděláním, vykazují vysokou produktivitu práce.

V odborné literatuře se je s pojmem vzdělanostní společnost možné setkat od poloviny dvacátého století a je častým tématem vědních disciplín, jako je ekonomie, pedagogika, sociologie atd. Jedním z prvních aktérů, který se touto problematikou zabýval, byli Daniel Bell a Peter Drucker.

Daniel Bell vnesl do povědomí teorii společnosti vzdělání, kterou se dále zabýval. Předpokládá, že v budoucnu se bude na vzdělání a znalosti klást čím dál větší důraz, zejména v oblasti ekonomiky. Podobný názor zastává i Peter Drucker, upozorňuje však na fakt zastarávání znalostí a potřebu učit se učit.

Také Richta (1967) přikládá vzdělanostní společnosti významnou roli, jeho společenská vize stojí na předpokladu, že pro další rozvoj společnosti představuje rozvoj vědění a vzdělání nutnou podmínku.

Pierre Bourdieu (1999) pracuje s myšlenkou, že na jednotlivce působí nad rámec vzdělávacího systému také společenské faktory, a zastává názor, že vzdělanec své znalosti a postavení využívá ve svůj prospěch, nikoli v zájmu společnosti.

Reálnější pohled s věcnou kritikou přináší na počátku 21. století Robert Reich, který se zaobírá vztahem mezi vzděláním a budoucím povoláním mladé generace. Reich (2002) tedy upouští od idealistických představ, podle kterých je vzdělání nástroj, který rozvíjí jedince i společnost a profesní a sociální mobilitu. Zastává názor, že vzdělání je nástroj, který směřuje

k modifikaci ekonomického a sociálního vztahu a poukazuje na stále se prohlubující rozdíly mezi chudými a bohatými.

Prvotní myšlenkou vzdělanostní společnosti byl předpoklad, že demokratizace vzdělání a zjednodušení přístupu k vysokoškolskému studiu povede ke změně v sociální struktuře.

V současné době se stále více sociologů přiklání k názoru, že pro získání vyšší profesní a sociální pozice je absolvování vysoké školy nutnou podmínkou, ovšem samotné dokončené vzdělání není dostačující. Nezbytné je totiž další samostudium, osobní rozvoj a prohlubování znalostí.

V souvislosti se stanovením obsahu vzdělání se hovoří o klíčových kompetencích. Ty jsou představovány přenosným a multifunkčním souborem vědomostí, dovedností a postojů, které potřebuje každý jedinec pro své osobní naplnění a rozvoj, pro zapojení se do společnosti a úspěšnou zaměstnanost. Základy kompetencí jsou formovány osvojovány do ukončení povinné školní docházky a měly by být základem pro další vzdělávání jako součást celoživotního učení (Rychen a Salganik, 2003).

Pojmy informační společnost nebo znalostní společnost jsou velmi často používány v médiích, strategických dokumentech nebo operačních programech. Avšak ani jeden z uvedených termínů není jednoznačně vymezen. Na základě společensko-politického vývoje je jejich význam různě vykládán. V obou souslovích je kladen důraz na informace a znalosti.

Uvedená sousloví byla formována a utvářena společensko-politickými změnami od 50. let 20. století, která jsou nazývána postindustriální érou. K éře informačního věku přispěly ekonomické prostředky a investice na obnovu Evropy po 2. světové válce. Informační éra způsobila zvýšení produktivity práce, což ovlivnilo ekonomický vývoj tehdejšího ještě neglobalizovaného světa.

Za informační éru jsou poprvé označeny 60. léta 20. století, ve kterých vzniklo nové odvětví průmyslu, ekonomem F. Machlupem označeno jako informační průmysl. Současně vznikala nová povolání zabývající se prací s informacemi. Informační technologie byly použity do mnoha odvětví lidské činnosti a podniky byly rozděleny podle nových kritérií na podniky tzv. nové a staré ekonomiky. Budoucnost by měla patřit podnikům nové ekonomiky. Staré

podniky, které nejsou schopny se neustále přizpůsobovat podmínkám turbulentního¹ prostředí, by měly zaniknout.

Od 90. let 20. století se začíná objevovat termín nová ekonomika, kde byly charakterizovány rysy tehdejšího vývoje hospodářství zejména v USA. V tomto období byly vytvářeny koncepce, kde byl kladen důraz na lidské zdroje. Preference jsou přesouvány z ekonomického kapitálu směrem ke kapitálu sociálnímu a kulturnímu.

2.1 Kritika vzdělanostní společnosti

Jedním z největších kritiků je Konrad Paul Liessmann, rakouský filozof a profesor. O kritice vzdělanostní společnosti se zmiňuje ve své knize Teorie nevzdělanosti: omyly společnosti vědění, kde zpochybňuje vzdělanostní společnost. Říká, že by se vzdělání mělo projevit na společnosti, ovšem není tomu tak.

Jak uvádí Liessmann (2008, s. 22) : „*Společnost vědění není nijak chytrá společnost! - omyly a chyby, které se v jejím rámci dějí, krátkozrakost a agresivita, které ji ovládají, nejsou o nic menší než v jiných společnostech, a je velmi sporné, zda je alespoň všeobecný stav vzdělání vyšší.*“ Jak vidíme z citátu, Liessmann pochybuje o celkové úrovni vzdělání.

Zpochybňuje tak celkovou úroveň vzdělání a také myšlenku celoživotního vzdělávání, které není pouze současným trendem, nýbrž je zde od nepaměti.

Liessmann označuje společnost jako nevzdělanou, i přesto že je dostatečně informovaná, zejména kvůli nezájmu o věcech přemýšlet a chápat je. Právě pochopení udává jako klíč ke vzdělanostní společnosti.

2.2 Data, informace, znalosti

Data, informace a znalosti patří mezi základní prvky informační i znalostní ekonomiky, mezi kterými existuje vztah. Data jsou podněty z okolí vnímatelné pouze smysly, informace se obohacují o kontext, kterým je přisuzována vypovídací hodnota v konkrétní situaci. Znalosti propojují oba zmíněné pojmy ve schopnost využít informace pro konkrétní činnost na základě předchozích zkušeností, mentálních modelů, vztahů a hodnot.

---

¹ Prostředí s nepravidelně proudícími změnami, kterým se člověk nebo společnost musí rychle přizpůsobovat

Dle Vodáčka (1997, s. 65): „*Informace je výsledkem interpretace dat na základě individuálních schopností, hodnot a znalostí. Přitom znalosti jsou výsledkem aktivního učení.*“

Znalosti lze rozdělit na explicitní (formalizované – lze verbálně vyjádřit), implicitní (znalosti uložené v hlavách, ale je možné je převést do explicitní formy) a taktní (interakce explicitních znalostí a zkušeností, které jsou navázány na konkrétní akce, činnosti, ideje, hodnoty, emoce, ale nelze je převést do explicitní formy) (Bureš, 2007).

2.3 Globalizace

Pojem globalizace nahradil původní termín internacionalizace.² Globalizace je celosvětové propojování trhů, integrace zemí a států do jediného propojeného ekonomického systému. Zahrnuje různé společenské změny, které vedly k větší propojenosti politických, sociokulturních a ekonomických událostí na nadnárodní úrovni. V globalizovaném prostředí se informační i znalostní koncept společnosti vyskytuje.

Ekonomický význam globalizace lze podle Kislingerové (2008) vymezit jako národohospodářské označení pro:

- Celosvětové propojování trhů zboží, služeb a finančních trhů.
- Proces vzájemného posilování na sobě závislých trhů.
- Strategii propojování nadnárodních podniků s cílem dosažení konkurenční výhody.
- Zrušení segmentace trhu ve světovém měřítku.

2.4 Znalostní ekonomika

Termín znalostní ekonomika se poprvé vyskytl v publikacích *The Age of Discontinuity* a *The Effective Executive* od autora Petera Druckera ve druhé polovině 60. let 20. století. Znalostní ekonomika se liší oproti tradiční mikroekonomické teorii odlišena. Tradiční ekonomie je orientována na produkt, který je závislý na efektivním využití vzácných výrobních zdrojů. Naopak v nové ekonomice je zdůrazněn význam znalostí a technologických

---

² Složeno z latinských slov inter-nation. Výraz znamená činit mezinárodním, zmezinárodnování.

a informačních předpokladů pro rozvoj ekonomiky. Ovšem mezi nejdůležitější zdroje patří know-how, které ční nad všemi ostatními ekonomickými výrobními faktory.

2.5 Nová ekonomika

Pojem nová ekonomika souvisí se změnami v technologické, ekonomické a politické oblasti. Aktéři nové ekonomiky využívají nové technologie. Podniky působící na libovolných trzích lze rozdělit na podniky nové ekonomiky a podniky staré ekonomiky.

Rysy nové ekonomiky podle Kislingerové (2008):

- Vysoká přidaná hodnota ze zboží a služeb, která souvisí se znalostmi a vzděláním.
- Velký prostor kladen na informační technologie, které slouží firmám k provádění rychlých a účinných změn.
- Nová ekonomika a s ní spojený rozvoj informačních a komunikačních technologií výrazně snížila problémy s geografickými vzdálenostmi.
- Omezení nebo vyloučení zprostředkovatelů a jejich služeb.

Nová ekonomika je charakterizována těmito hlavními ukazateli:

Index znalostní ekonomiky je projektem Světové banky (Knowledge Assessment Matrix), (dále KAM index znalostí). KAM index znalostí měří schopnost vytváření, přejímání a šíření znalostí. Je definován jako průměr normalizovaných hodnot klíčových proměnných tří pilířů znalostní ekonomiky – kvality lidských zdrojů, inovačního systému a informačních a komunikačních technologií.

Metodika je tvořena 148 strukturálními a kvantitativními proměnnými a zahrnuje celkem 146 zemí. Jednotlivé proměnné jsou dostupné ve skutečné i v relativní podobě. Pomocí vzorce jsou normalizovány do škály v rozsahu od 0 do 10 na základě porovnání s ostatními zeměmi. Základní pilíře metodiky zahrnují – vzdělávání, ekonomický a institucionální režim, inovace, informační a komunikační technologie. Pilíře jsou konkretizovány proměnnými a jsou rozděleny do osmi funkčních celků. Patří mezi ně celková ekonomická výkonnost, ekonomický režim, správa, inovační systém, vzdělání, práce, informační a komunikační technologie. Výstupem jsou často dva indexy – znalostní index (Knowledge Index) a index znalostní ekonomiky (Knowledge Economy Index).

Znalostním indexem je vyjádřena schopnost státu vytvářet, přijímat a šířit znalosti, čímž utváří celkový potenciál rozvoje znalostí v dané oblasti. Index jednotlivých zemí nebo regionů je získán jako průměr normalizovaných hodnot klíčových proměnných ve třech pilířích znalostní ekonomiky – vzdělání a lidské zdroje a ICT. Index znalostní ekonomiky měří, zda kvalita prostředí dané země umožňuje efektivní využívání znalostí k ekonomickému rozvoji. Jeho hodnota vyjadřuje celkový stupeň rozvoje dané země či regionu směrem ke znalostní ekonomice (Chen, 2006).

Projekt NESIS (New Economy Statistical Information System), který se skládá z padesáti klíčových a řady pomocných ukazatelů, které jsou podle Nečadové (2007) seskupeny do šesti modulů:

- ICT a globalizace (HDP na jednoho obyvatele, přidaná hodnota v odvětví služeb, v ICT sektoru, ve zpracovatelském průmyslu,...).
- Inovace.
- Charakteristika a výkonnost (výdaje na ICT, vliv inovací na tržní podíl, náklady na použití internetu, E-commerce, počet nově vytvořených firem).
- Makroekonomický rámec.
- Kapacity a strategie: firmy a domácnosti.
- Veřejný sektor, veřejná správa.

Progressive Policy Institute Index se používá v USA pro členské země Unie a obsahuje 21 dílčích ukazatelů v 6 kategoriích. Index zdůrazňuje podle Nečadové (2007) pět měřitelných rysů nové ekonomiky:

- Podíl práce s požadovanými znalostmi, na celkové pracovní síle.
- Míru zapojení ekonomiky do světového hospodářství (orientace zpracovatelského průmyslu, přímé zahraniční investice).
- Míru ekonomické dynamiky (počet pracovních míst v rychle rostoucích firmách, poměr počtu nových vzniklých firem a počtu úpadků).
- Stupeň digitalizace ekonomiky (podíl obyvatelstva s přístupem na internet, počet komerčních domén na internetu, využití internetu ve školách, digitalizace veřejné správy, procento farmářů a procento podniků ve zpracovatelském průmyslu s přístupem na internet).

- Kapacitu technologických inovací (počet high-tech pracovních míst, podíl vědců a inženýrů na pracovní síle, počet uplatněných patentů, objem podnikových investic do výzkumu a vývoje).

Hlavní rozdíl mezi oběma systémy je dán vlivem veřejného sektoru. Evropský systém je při rozvoji nové ekonomiky více závislý na státu než americký.

2.6 Lidský kapitál

Lidský kapitál zahrnuje schopnosti, vlastnosti, dovednosti a znalosti, kterými jedinec disponuje. Lidský kapitál je výsledkem vzdělávání, vrozených schopností, jakož i rodinného a sociálního prostředí a k jeho formování dochází v celém průběhu života. Mezi důležité faktory lidského kapitálu, které jsou důležité pro výkon společnosti nebo organizace patří flexibilita a kreativita jedinců, jejich schopnost rozvíjet své znalosti a dovednosti a motivačně reagovat na různé okolnosti a podněty. Znalosti, dovednosti a schopnosti vytvářejí jedincům hodnotu a je důležité zaměřit pozornost na nástroje k jejich získávání a stabilizaci stejně jako rozvíjení a uchovávat lidský kapitál, který tyto jedinci představují.

Lidské zdroje představují hlavní složku kapitálu společnosti bez ohledu na to, zda působí v ziskovém nebo neziskovém sektoru. Lidské zdroje jsou považovány za jmění, bohatství, aktiva a konkurenční výhodu. Nabyté schopnosti, znalosti a dovednosti jsou klíčové pro uplatnění se jedince na trhu práce, kde zaměstnavatelé poptávají maximálně kvalifikované zaměstnance, kteří jsou schopni pracovat jak samostatně, tak i v pracovních kolektivech.

2.7 Vazba mezi jednotlivými termíny

V následujících tabulkách jsou uvedeny vztahy a vazby mezi zkoumanými pojmy. V tabulce níže (viz tab. 3) jsou porovnávány hlavní znaky podniků staré ekonomiky a podniků nové ekonomiky.

Tabulka 3 Znamky podniků staré a nové ekonomiky

Kritéria	Stará ekonomika	Nová ekonomika
Forma	Reálná	Virtuální
Oblast působnosti	Tradiční	Inovativní, využití ICT, internetu
Strategie	Volný výběr oblasti činnosti	Nutné omezení na stěžejní kompetence
Využití kapitálu	Vysoké, rozsáhlý personál a vysoké fixní náklady	Minimalizace počtu zaměstnanců, důraz na minimum aktiv
Rentabilita investovaného kapitálu	Vlastníci požadují roční zhodnocení kapitálu	Zhodnocení může být i v dlouhém časovém horizontu
Růstový potenciál	Obvyklý v daném oboru	Nadprůměrně vysoký, bez ohledu na obor, dosahovaný prostřednictvím inovací
Ocenění firmy	Substituční a výnosová hodnota	Výnosová hodnota s využitím reálných opcí

Zdroj: LANG, Helmut. Management trendy a teorie, s. 6.

V tabulce níže (viz tab. 4) jsou uvedeny hlavní znaky informační a znalostní společnosti.

Tabulka 4 Znaký informační a znalostní společnosti

Kritéria	Informační společnost	Znalostní společnost
Význam	Informační společnost je synonymem znalostní společnosti, oba tyto termíny se pokouší vystihnout společensko-politické změny způsobené informatizací.	
Akcent	Důraz na informace, ICT, zpracování dat	Důraz na znalosti (použití informací)
Prostředek tvorby přidané hodnoty	Stroje (hardware)	Lidský kapitál (pracovník, zaměstnanec)
Forma přidané hodnoty	Zvýšená produktivita práce vlivem nasazení ICT	Zvýšená produktivita práce vlivem kvalifikace, know-how
Terminologický základ	Data – informace – znalosti	
Prostředí	Turbulentní prostředí	

Zdroj: vlastní tvorba

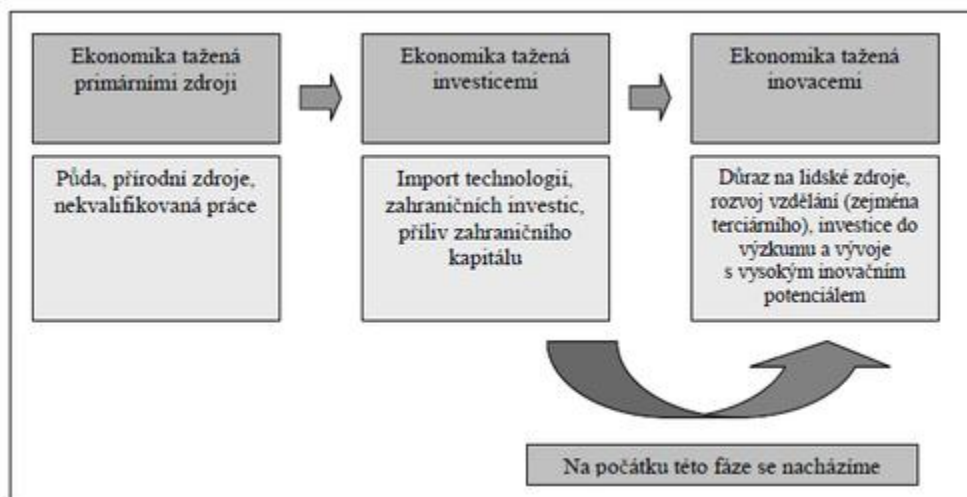
V tabulce níže (viz tab. 5) jsou porovnány pojmy informační ekonomika, znalostní ekonomika a nová ekonomika.

Tabulka 5 Porovnání pojmů informační ekonomika, znalostní ekonomika a nová ekonomika

Kritéria	Informační ekonomika	Znalostní ekonomika	Nová ekonomika
Význam	Ekonomika tvořená informačním průmyslem (zprostředkování informací)	Ekonomika tvořená přidanou hodnotou investovanou do vzdělání	Charakterizována vývojem hospodářství v USA v 90. letech 20. Století, důraz na strukturální změny
Historické období	60. léta 20. století	60. léta 20. století	90. léta 20. století
Prostředek tvorby přidané hodnoty	Informace	Znalost jako produkt	Znalost jako nástroj

Zdroj: vlastní tvorba

Z obrázku níže (viz obr. 1) je patrné, že se společnost mění a z ekonomiky tažené primárními zdroji přes ekonomiku taženou investicemi do technologií, společnost v poslední době směřuje k ekonomice, která bude stavět na lidském kapitálu, výzkumu a vývoji s vysokým inovačním potenciálem.

Obrázek 1: Fáze ekonomických systémů

Zdroj: PORTER, M. E. The competitive advantage of nations, s. 855

3 Vzdelávací systém Spolkové republiky Německo

Ústava Německé spolkové republiky a ústavy jednotlivých spolkových zemí deklarují základní práva jedinců na vzdělání. Zdůrazňuje se individuální rozvoj jednotlivce, rovnost před zákonem, svoboda víry a vzdělání, právo rodičů na výchovu, svoboda volby školy, povolání a pracovního místa. Společné prvky pro všechny spolkové země zahrnují délku školní docházky, organizaci školního roku, označování různých vzdělávacích zařízení, zajišťování propustnosti mezi jednotlivými druhy škol, uznávání vysvědčení z různých typů škol a systém známkování. Kurikulum je stanoveno centrálně na úrovni jednotlivých zemí. Dále jsou stanoveny cíle, struktura učebního plánu a obsah vyučovacích předmětů.

3.1 Řízení a financování školství

Vzdelávací systém je pod dohledem státu a jeho správa spadá pod ministerstva jednotlivých zemských vlád. Koordinačním grémiem je Konference ministrů zmíněných ministerstev. Všechny školy kromě vysokých škol představují komunální zařízení (patřící do pravomoci měst a obcí), vysoké školy zařízení zemská. Spolkové země tvoří vlastní školství na základě státních oprávnění.

Centrální vláda může do školství zasahovat v následujících oblastech – podpora vzdělávání a vědeckého výzkumu, regulace mimoškolní a profesní přípravy, zákonné řízení některých všeobecných zásad vysokého školství, výstavba a rozvoj vysokých škol a plnění společných úkolů zemí a centrálních orgánů, úprava různých podpor pro žáky a studenty během studia a práva úředníků zemských orgánů.

Školství je financováno z rozpočtů obcí a státu. Obce financují věcné náklady. Stát hradí personální výlohy a poskytuje příspěvky na stavební práce. Státní finanční podporu dostávají základní a střední soukromé školy. Vysoké školy jsou financovány z federace, Německé společnosti rozvoje věd, soukromých fondů a dobročinné příspěvky. Příspěvky a jejich rozdělování je v kompetencích ministerstva financí. Studenti platí školné a mají možnost získat finanční podporu ve formě stipendia nebo bezúročné půjčky.

3.2 Struktura vzdělávacího systému

V Německu je celkem 16 systémů, stejně jako spolkových zemí. Povinná školní začíná v šesti letech života dítěte. Trvá devět až deset let řádného studia (podle spolkové země) a tři nebo více let studia s částečnou povinnou školní docházkou, která je určena pro mladistvé v profesní přípravě. Žáci, kteří chtějí později navštěvovat vyšší typ školy, mají možnost dobrovolně absolvovat jeden rok výuky navíc.

Před řádnou povinnou školní docházkou je možnost navštěvovat dobrovolnou předškolní výchovu. Základní škola trvá 4 roky. Po ní následuje rozdělení dětí do 3 typů škol:

- Tzv. „hlavní škola“ (Hauptschule), jejíž délka činí pět až šest let.
- Reálka, která trvá šest let.
- Gymnázium trvajících let.

Výše uvedené způsoby ukončení školní docházky nabízí integrovaná souhrnná škola. Důležitý přechod ze základní školy na sekundární stupeň, který je klíčový pro další rozvoj dítěte a následně i pro jeho budoucí zaměstnání, zmírňuje fáze tzv. orientačního stupně 5. – 6. ročníku. V této fázi se kurikula do určité míry sbližují a ponechávají otevřenou možnost volby.

3.2.1 Předškolní výchova, základní vzdělávání

Předškolní výchova je v Německu dobrovolná. Mateřská škola je pro děti od tří do šesti let. Mezi úkoly mateřských škol patří podpora rodinné výchovy a příprava dětí pro vstup do základní školy. Děti nejsou rozdělovány podle věku. V některých spolkových zemích jsou organizovány přípravné třídy pro děti ve věku pěti let nebo předškolní třídy pro šestileté děti nezralé pro školní docházku.

Základní vzdělávání je zajištěno základními školami, jejichž délka činí obvykle čtyři roky. Ale např. v Berlíně, trvá základní škola šest let. Cílem základních škol je nejen naučit se číst, psát a počítat, nýbrž i rozvoj osobnosti žáka. V prvních dvou ročnících se žáci neklasifikují, rodiče jsou seznámeni s výsledky písemně slovním hodnocením.

3.3 Střední vzdělávání

Po základní škole žáci odcházejí na některý typ školy 2. cyklu, který je rozdělen na dva stupně – nižší (stupeň I) a vyšší (stupeň II). Nižší stupeň poskytuje vzdělávání na úrovni 2. stupně základní školy a zahrnuje 5. – 10. ročník. Vyšší stupeň zahrnuje 11. – 13. ročník.

Stupeň I se zaměřuje na přípravu k učení na vyšším stupni. Nižší stupeň sekundárního vzdělávání je poskytován ve většině spolkových zemí: hlavní školou, reálkou, gymnáziem a integrovanou souhrnnou školou. V pátém a šestém ročníku se provádí podpora, monitoring a orientace žáků na určité předměty.

Vyšší stupeň má za cíl přípravu na povolání. Jednotlivé druhy škol se liší délkou studia a závěrečnou kvalifikací, jsou ale propojeny a tvoří propustný systém. Vyšší sekundární vzdělávání je poskytováno školami zaměřenými nejen na všeobecné, ale i na profesní a smíšené vzdělávání a smíšené.

3.3.1 Střední všeobecně vzdělávací školy

Tento německý vzdělávací stupeň je představován v několika formách a zahrnuje hlavní školu, reálku, gymnázium a integrovanou souhrnnou školu.

Do hlavní školy chodí žáci 5. – 9. ročníku. Žákům je umožněn přístup k přípravě na povolání nebo dalšímu studiu. Většina absolventů přechází do profesní přípravy. Většina spolkových zemí nabízí žákům možnost dobrovolně studovat 10. ročník. Absolvováním hlavní školy je žákům ukončena každodenní účast ve škole, nikoli však povinnost se dále vzdělávat. Všichni mladí lidé mají povinnost se v nějaké formě vzdělávat až do osmnácti let.

Reálka je zahrnuta 5. – 10. ročníkem. Na tento typ školy je možnost přestoupit z 6. – 7. ročníku hlavní školy, ale až po absolvování čtyřletého kurzu. V reálce je žákům poskytnuto ve větší míře širší všeobecné vzdělání než v hlavní škole a umožňuje jim přístup k dalším formám studia i přípravy na povolání. Absolventi pokračují ve studiu na odborné škole nebo vyšší odborné škole.

Gymnázia představují 5. – 13. ročník a přesahují do vyššího sekundárního stupně. Ten představuje u gymnázií 11. – 13. ročník. Podmínkou pro přijetí ke studiu do vyššího stupně gymnázia je absolvování 10. ročníku gymnázia nebo srovnatelná kvalifikace získaná na jiném

typu nižší sekundární školy (hlavní školy, reálky). Studenti získají širší všeobecné vzdělání zakončené maturitní zkouškou, která jim umožňuje vstup na vysoké školy. Nadaní žáci na konci 7. ročníku z hlavní školy nebo reálek mají možnost přestoupit do tzv. nástavbového gymnázia.

Integrovaná souhrnná škola zprostředkuje kurikulum hlavní školy, reálky a gymnázia s diferencovaným ukončením studia. Žáci postupují podle toho, jakou závěrečnou klasifikaci si přejí získat. Na konci 9. a 10. ročníku lze získat všechna osvědčení o ukončení nižšího sekundárního vzdělání.

3.3.2 Školy připravující na povolání

Mladí lidé ve věku patnáct až osmnáct let mohou volit z několika možností, které jim německý vzdělávací systém nabízí. Přípravu na povolání mohou absolvovat na školách úplnou školní docházkou nebo s částečnou školní docházkou doplněnou o přípravu v podnicích. Jedná se o duální systém, kdy 3 až 4 dny v týdnu tráví žáci v zaměstnání a 1 až 2 dny v odborné škole. Žáci v profesní přípravě mohou navštěvovat školy pro povolání, tj. učňovské, odborné školy pro povolání (příprava na budoucí povolání pouze ve škole) a vyšší odborné školy. Na vyšších odborných školách jsou poskytovány jak všeobecné a specializované teoretické znalosti, tak také praktické dovednosti.

Dalšími možnostmi pro žáky jsou nástavbové školy pro povolání a odborná gymnázia. Ta poskytují profesně orientované předměty a studium je ukončeno maturitou.

Posledním typem jsou odborné školy, které nabízejí kurzy pro různé specializace zakončené státem uznanou zkouškou. K přijetí ke studiu je nutná ukončená učňovská odborná příprava a zkušenosti z praxe. Po absolvování učňovské školy mohou jít mladí lidé do pracovního procesu nebo se dál vzdělávat a pokračovat na některé ze škol připravujících na povolání. Studentům, kteří mají průměr známek do 2,5 na závěrečném vysvědčení a uspokojivé znalosti z anglického jazyka, je jim přiznáváno úplné střední vzdělání. Ukončení vyšší odborné školy a odborného gymnázia pro povolání vede k vysokoškolské zralosti.

3.3.3 Speciální výchova a vzdělávání dětí a mládeže

Nejrozšířenějším typem jsou speciální školy. Převládá snaha integrovat postižené děti a mládež mezi běžnou populaci. Spolupráce mezi běžnými a speciálními školami je zajišťována kooperativními školami. Pro žáky s poruchami učení, chování, řeči včetně tělesného postižení existují integrované třídy na školách běžného typu a na speciálních školách. Speciální pedagogové se věnují dětem s poruchami učení a chování v běžných školách. Do speciálně-pedagogických tříd na školách běžného typu chodí žáci s poruchami chování nebo řeči, jejichž potřeba speciální péče nemůže být uspokojena v jiné formě integrace na škole běžného typu. Speciálně-pedagogické podpůrné třídy poskytují žákům více času na zvládnutí učiva, jelikož jsou učební plány a osnovy běžných škol rozloženy do více ročníků.

3.4 Vysokoškolské vzdělávání

Vysokoškolské vzdělávání zajišťují univerzity a další vysokoškolské instituce (vysoké školy pedagogické, umělecké, hudební a vysoké odborné školy). Existují i vysoké školy církevní a soukromé. Každý uchazeč o vysokou školu musí úspěšně absolvovat všeobecné vzdělání nebo odbornou vyšší sekundární školu. Druhou možností pro studenty, jak se nechat zapsat na vysokou školu, a to i s chybějícím maturitním vysvědčením, představuje dosahování mimořádného nadání a hlubší zájem o daný obor. Podmínkou pro přijetí je věk 25-40 let a složení zkoušky, které odpovídá méně náročná maturita. Školné pro německé a zahraniční studenty se neplatí, s výjimkou některých soukromých vysokoškolských institucí. Platí se pouze sociální příspěvky nebo správní poplatky. Sociálně slabším studentům je poskytováno stipendium a bezúročné půjčky. Pro velký zájem o studium na vysokých školách je přijímání studentů státem regulováno.

Absolventi často mívají problémy s uplatněním na trhu práce. Proto je nutné posílit odbornou přípravu a odstranit rigiditu univerzit s cílem kvalitně připravit absolventy na získání a udržení si pracovního místa.

4 Vzdělávací systém Rakouska

V Rakousku jsou školy pouze státní nebo soukromé. Soukromé školy se odlišují podle toho, zda jsou jejich vysvědčení uznávána státem, či nikoliv. Zákon o školním vyučování a zákon o organizaci školy patří k nejdůležitějším právním dokumentům pro výchovně vzdělávací činnost. Konkrétní cíle a úkoly dané školy jsou determinovány a formulovány v osnovách, které udávají rámcový charakter a poskytují učitelům volnost při výběru a uspořádání učebních témat i volbě didaktických metod a pomůcek. Velký důraz se v Rakousku klade na rozvoj schopností dětí a mladistvých a podporu talentů.

Zejména jde o větší otevřenost cizím kulturám, posílení spolupráce se zeměmi střední a východní Evropy, intenzivní výuka cizích jazyků, vznik odborných vysokých škol a posílení profesní přípravy.

4.1 Řízení a financování školství

Systém řízení rakouského školství se odvíjí od spolkového uspořádání země. Vrcholným orgánem v klíčových otázkách školské politiky je spolkový parlament, který rozhoduje o inovacích a reformách. Nejvyšším článkem řízení jsou spolková ministerstva. Mezi kompetence spolkového ministerstva pro mládež a rodinu spadá předškolní výchova a výchova mimo vyučování. Primární, nižší a vyšší sekundární školství a neuniverzitní vysokoškolské vzdělávání je v kompetenci spolkového ministra vyučování a kultury. Na vzdělávání učňů v podnicích dohlíží spolkové ministerstvo hospodářství. Vysoké školy řídí spolkové ministerstvo pro vědu a výzkum. Výkonnou pravomoc uplatňují okresní a zemské školské rady. V terciární sféře dochází k deregulaci a decentralizaci řízení a přesunu větší odpovědnosti ze státu na univerzity. Veřejné vysoké školy jsou financovány státem, soukromé školy svými zřizovateli.

Na veřejných školách, které zajišťují povinnou školní docházku, se nesmí vybírat školné. Žákům jsou hrazeny státem učebnice a doprava veřejnými dopravními prostředky. Od 10. ročníku mají žáci nárok na stipendium. Finanční podporu mohou získat při dobrých studijních výsledcích i sociálně slabší studenti vysokých škol. Univerzity mají větší volnost s nakládáním přidělených prostředků.

4.2 Struktura vzdělávacího systému

Povinná školní docházka nastává pro děti od šesti do patnácti let. Základní škola je čtyřletá a navazuje na ni čtyřletá střední škola 1. cyklu. Poslední ročník povinné školní docházky absolvují žáci na středních školách 2. cyklu (všeobecně vzdělávacích a odborných) nebo v tzv. polytechnickém ročníku, který směřuje k nástupu do učebního poměru. Vysoké školství je rozděleno na akademické a neakademické.

4.2.1 Předškolní výchova a základní vzdělávání

Předškolní výchova je v Rakousku dobrovolná. Zajišťují ji kojenecké jesle, jesle a mateřské školy. Většinu mateřských škol zřizují obce, ale existují i soukromé mateřské školy. V některých zařízeních se vybírají poplatky od rodičů, které se liší podle obcí, zemí a příjmu domácnosti. Děti ve věku 6 let neprokazující školní zralost navštěvují tzv. předškolní skupiny nebo předškolní třídy, které jim umožní lepší adaptaci na povinnou školní docházku.

Základní vzdělání poskytuje základní škola. Ve třídě vyučuje jeden učitel všechny předměty po celý čtyřletý cyklus. Od 3. ročníku se povinně vyučuje cizí jazyk. Na základě schopností, dovedností a zájmů žáků dávají školy ve 4. ročníku rodičům doporučení, jakým směrem by se měl školní život jejich dětí dále ubírat.

4.3 Střední vzdělávání

Střední vzdělávání je rozděleno na dva cykly – na nižší a vyšší sekundární vzdělávání. Na středních školách prvního cyklu se realizuje vzdělávání, které odpovídá úrovni druhému stupni základního vzdělávání. Nižší stupeň sekundárního vzdělávání poskytují hlavní škola a všeobecně vzdělávací škola.

4.3.1 Střední školství – 1. cyklus

Jednou z částí 1. cyklu je tzv. „hlavní škola“, která umožňuje svým absolventům pokračovat ve studiu na vyšším stupni nebo přejít do profesní přípravy. V hlavní škole prochází studenti obdobím pozorování, které trvá 10 týdnů až půl roku. Klíčovými předměty, na které se pozorování vztahuje, jsou němčina, matematika a cizí jazyk. Na základě dosažených výsledků

z uvedených předmětů jsou následně rozděleni do tří výkonnostních skupin. Výuka ostatních předmětů probíhá společně v kmenové třídě. Na základě výsledků a prospěchu z daných předmětů mohou žáci přecházet z jedné výkonnostní skupiny do druhé, ale maximálně třikrát během jednoho roku.

Nižší stupeň vyšší všeobecné vzdělávací školy má za úkol žáky připravit na studium na vyšším stupni nebo na odborných středních a nástavbových školách. V prvních dvou ročnících je učební plán shodný s „hlavní školou“. Od 3. ročníku dochází k rozčlenění na tři typy:

- Gymnázium (s latinou).
- Reálné gymnázium (s větším počtem hodin matematiky, fyziky).
- Hospodářské gymnázium (zaměřující se na chemii a pracovní vyučování).

Podmínkou přijetí na gymnázium je závěrečné vysvědčení ze základní školy a školní zpráva s pozitivním hodnocením.

Posledním typem školy 1. cyklu se nazývá obecná škola, která navazuje na základní (obecnou) školu a doplňuje svým vyšším stupněm v některých oblastech teritoriálně méně dostupnou „hlavní školu“.

4.3.2 Střední školství – 2. cyklus

Vyšší stupeň sekundárního vzdělávání zahrnuje polytechnický ročník, vyšší stupeň všeobecně vzdělávací školy, samostatnou formu vyššího stupně reálného gymnázia, střední odborné školy, vyšší odborné školy a učňovské školy.

Polytechnický ročník slouží k dokončení povinné školní docházky žákům, kteří nechtějí dále studovat, a připravuje je na učňovskou přípravu.

Vyšší stupeň všeobecné vzdělávací školy navazuje na nižší stupeň této školy a připravuje žáky na studium na vysoké škole. Žáci nižšího stupně na něj přecházejí automaticky, žáci hlavní školy musí splnit určité podmínky. Vyšší stupeň všeobecně vzdělávací školy odpovídá shodnému dělení jako u nižšího stupně. Na gymnáziích k latině v 5. ročníku přibývá řečtina, na reálném gymnáziu přibývá latina nebo druhý cizí jazyk a na hospodářském gymnáziu

latina nebo druhý cizí jazyk, domácí hospodářství a výživa, větší počet hodin zeměpisu, nauky o hospodářství a ekologie.

Na ukončený 8. ročník povinné školní docházky navazuje vyšší stupeň reálného gymnázia. Tento typ školy usnadňuje přístup žákům z hlavních škol z regionů, kde se zatím vyšší škola nenacházela, k vyššímu stupni vzdělání. Studium na středních školách 2. cyklu je zakončeno maturitou, která otevírá přístup na vysoké školy.

Odborné střední školy poskytují všeobecné vzdělání a odbornou přípravu. Stejně jako vyšší stupeň reálného gymnázia navazují na 8. ročník povinné školní docházky a studenti na tento typ školy musí úspěšně složit přijímací zkoušku. Délka studia trvá tři roky a končí certifikátem opravňujícím k výkonu určitých povolání. Studenti mohou absolvovat nástavbové studium v délce 4-6 semestrů, které je zakončeno maturitou, jež otevírá cestu na vysokou školu.

Podmínky k přijetí na vyšší odborné školy jsou obdobné jako v případě odborné střední školy, tzn. úspěšné ukončení 8. ročníku a složení přijímací zkoušky. Na vyšších odborných školách je studentům zprostředkováno ve větší hloubce všeobecné a odborné vzdělání. Studenti nabývají nejen teoretických znalostí, ale i praktických zkušeností, které získávají v létě praxí v podnicích. Pětileté studium je zakončeno maturitou. Úspěšní absolventi získají živnostenské oprávnění. Po třech letech výkonu povolání získávají absolventi titul inženýr.

Učňovská příprava navazuje na dokončenou devítiletou školní docházku. 9. ročník se označuje jako ročník polytechnický. Má podobu duálního systému, ve kterém studenti nabývají znalostí v učňovské škole a v podniku. Povinná školní docházka probíhá v učňovské škole a žáci ji navštěvují celoročně nebo v osmítýdenních blocích. Průměrná doba vzdělávání je tři roky. Studium je zakončeno závěrečnou zkouškou a udělením certifikátu nebo kvalifikačního oprávnění. Po získání doplňkové kvalifikace je absolventům umožněn přístup na vysokou školu.

4.3.3 Speciální výchova a vzdělávání dětí a mládeže

Současně s povinnou školní docházkou působí i zvláštní škola, kterou navštěvují děti sice fyzicky nebo psychicky znevýhodněné, avšak vzdělavatelné. O hluchoněmé a nevidomé děti se stará Spolkový institut. Dále existují zvláštní školy pro děti obtížně vychovatelné a

s poruchami učení a školy diferencované podle druhu postižení dítěte. Tyto školy jsou zřizovány jako samostatné instituce nebo jako zvláštní třídy na běžných školách.

4.4 Vysokoškolské vzdělávání

Terciární stupeň vzdělávání zahrnuje vysoké školy a různé druhy neakademického vzdělávání. Neakademická forma vzdělávání zahrnuje pedagogické akademie, koleje a speciální kurzy. Koleje jsou vzdělávací cykly organizované odbornými vyššími školami. Odborná příprava navazuje na studium v délce čtyř semestrů ukončené maturitou a je ukončena odbornou maturitou. Odborné vyšší školy zajišťují speciální kurzy. Trvají 1-4 semestry a nekončí maturitou. K dalším institucím v této oblasti se řadí Evropská akademie pro sekretářky, Akademie pro sociální práci a vzdělávací zařízení pro lékařsko-technická povolání.

Univerzity a vysoké školy připravují a vzdělávají mládež pro výkon vysoce kvalifikovaných povolání. Diplomové studium trvá 8-10 semestrů a skládá se ze dvou částí, které jsou uzavřeny diplomovou prací. Úspěšní absolventi vysokých škol nebo univerzit získávají vysokoškolský diplom, magisterské hodnosti nebo titul diplomovaný inženýr. Případné doktorandské studium trvá 2-4 semestry. Přístup na všechny univerzity a vysoké školy je bez omezení, ale nutnou podmínkou pro přijetí je maturita, případně talentová zkouška.

Alternativní formou k univerzitnímu studiu jsou vysoké odborné školy zaměřující se na praxi s délkou trvání studia minimálně 6 semestrů. Do této formy studia je umožněn přístup i pro pracovníky bez maturity, ale s odpovídající odbornou kvalifikací.

5 Vzdělávací systém Švýcarska

Hlavní odpovědnost za vzdělávací systém je dána jednotlivým kantonům, kterých je celkem dvacet šest. Konfederace zodpovídá za školy s maturitním vzděláním, odborné a profesní vzdělávání a vysokoškolské vzdělávání. Konfederace a jednotlivé kantony sdílí odpovědnost za veřejný vzdělávací systém. Povinnou školní docházku mají na starost obce.

Spolkové ministerstvo pro hospodářství zaštiťuje všechny záležitosti týkající se vzdělávání, výzkumu, inovací na federální úrovni. Státní sekretariát pro vzdělávání a výzkum byl spojen se Spolkovým úřadem pro odborné vzdělávání a technologii, aby vytvořil státní sekretariát pro vzdělávání, výzkum a inovace. Státní sekretariát pro vzdělávání a výzkum je specializovaná agentura federální vlády pro národní a mezinárodní záležitosti týkající se politiky v oblasti vzdělávání, výzkumu a inovací.

Švýcarský vzdělávací systém zahrnuje následující úrovně:

- Primární úroveň (včetně mateřské školky a prvního vzdělávacího cyklu).
- Nižší sekundární vzdělávání.
- Vyšší sekundární vzdělávání: odborné vzdělávání a příprava a všeobecné vzdělávací školy (gymnázia a vyšší sekundární odborné školy).
- Terciární úroveň vzdělávání: úroveň B – odborné vzdělání a odborná příprava mimo terciární stupeň úrovně A (federální diplomové zkoušky, pokročilé federální diplomové zkoušky a vysoké školy) a terciární vzdělávání úrovně A (univerzity, univerzity aplikovaných věd a pedagogické univerzity).
- Další vzdělávání a odborná příprava.

5.1 Odpovědnosti ve vzdělávacím systému

Povinnosti týkající se regulace, financování, provádění a dohledu se liší podle úrovně vzdělání a vzdělávací instituce.

- **Primární, nižší sekundární a vyšší sekundární vzdělávání**

Federální ústava zaručuje, že kantony zajišťují odpovídající povinné vzdělávání, na veřejných školách, které je k dispozici všem dětem a je bezplatné ve veřejných školách. Kantony odpovídají za regulaci a dohled nad povinnou školní docházkou. Obce jsou zřizovateli základních škol. Nižší sekundární školy může také provozovat kanton.

- **Vyšší sekundární vzdělávání**

Za odborné školy a vyšší sekundární odborné školy jsou zodpovědné kantony. Jednotlivé kantony jsou poskytovateli škol a dohlíží na jejich financování. Konfederace a kantony jsou zodpovědné za uznání švýcarské maturitní zkoušky. Na uznávání dosaženého vzdělání z vyšších středních odborných škol se vztahují mezikantonální předpisy.

Odborné vzdělávání a odborná příprava na terciární úroveň B spadá do pravomoci konfederace. Federální zákon o odborném vzdělávání a odborné přípravě definuje odborné a profesní vzdělávání a odbornou přípravu jako společnou odpovědnost konfederace, kantonů a profesních organizací. Kantony jsou zodpovědné za implementaci a přípravu odborného vzdělávání. Řídí vzdělávací instituce a jsou odpovědné za dohled a většinu veřejných financí. Mezi úkoly konfederace patří strategické řízení, rozvoj odborného a profesního vzdělávání, odborné přípravy a v neposlední řadě příspěvek k jejímu financování. Profesní organizace a společnosti plní důležité úkoly v oblasti odborného vzdělávání a přípravy a také přispívají k financování.

- **Terciární vzdělávání**

Terciární odborné vzdělávání je součástí odborného vzdělávání a přípravy, spadá do kompetence konfederace v oblasti regulace. Konfederace, kantony a profesní organizace navzájem spolupracují. Na základě schválení konfederace upravují odborné organizace různé aspekty federálních zkoušek. Konfederace a kantony přispívají k financování terciárního stupně úrovně B. Většina přípravných kurzů pro studenty, je financována jejich zaměstnavateli.

Kvalitu vysokoškolského vzdělávání zajišťuje konfederace a kantony, které se řídí podle následujících zákonů:

- Federální zákon o financování a koordinaci švýcarského sektoru vysokoškolského vzdělávání.
- Interkantonální dohoda o švýcarském sektoru vysokoškolského vzdělávání.
- Dohoda o spolupráci mezi konfederací a kantony.

Celý sektor vysokoškolského vzdělávání (univerzity, univerzity aplikovaných věd a pedagogické univerzity) je upraven podle federálního práva. Federální zákon o financování vysokoškolského vzdělávání řídí koordinaci a podporu vysokoškolského vzdělávání a upravuje cíle a principy organizace. Interkantonální dohoda upravuje spolupráci mezi zúčastněnými kantony a konfederací. Dohoda o spolupráci vytváří společné instituce, kterými jsou konference švýcarské univerzity, konference rektorů a akreditační rada. Každá federální a kantonální vysoká škola a zařízení mají svůj vlastní právní status prostřednictvím příslušné podpůrné instituce.

5.2 Spolupráce ve vzdělávacím systému

Koordinace a spolupráce mají zásadní význam pro soudržnost švýcarského vzdělávacího systému. Federální ústava ukládá konfederaci a kantonům vzájemnou spolupráci.

- **Spolupráce mezi kantony**

Spolupráce mezi kantony probíhá na kantonální, regionální nebo švýcarské úrovni, v závislosti na úrovni vzdělání a příslušném úkolu. Kantony mohou spolupracovat na různých záležitostech a koordinovat své úsilí. Úkoly, které se řeší na celo-švýcarské úrovni a jsou požadována jednotná řešení (např. školní struktury, vzdělávací cíle a uznávání vzdělávacích kvalifikací) na národní úrovni jsou upraveny Švýcarskou konferencí kantonálních ministrů školství, která je složena z dvaceti šesti kantonálních ministrů odpovědných za vzdělávání, kulturu a sport. Konference ministrů školství plní úkoly, které kantony nemohou provádět samostatně. Úkoly, které vyžadují regionální spolupráci (např. jazykové učební osnovy v regionech) jsou řešeny regionálními konferencemi kantonálních ministrů školství. Spolupráce mezi kantony je regulována v rámci právně závazných vzájemných dohod.

- **Spolupráce mezi kantony a konfederací**

Konference kantonálních ministrů školství je kontaktním partnerem konfederace. Státní sekretariát pro vzdělávání, výzkum a inovace v rámci federálního ministerstva hospodářství, školství a výzkumu nese odpovědnost za záležitosti týkající se vzdělávání ve prospěch konfederace. Instrukce terciární úrovně A, konfederace a kantony, stejně jako kantony mezi sebou spolu uzavřely společné dohody.

5.3 Povinná školní docházka

Celková doba povinné školní docházky trvá 11 let. Základní úroveň včetně dvou let mateřské školy a prvního vzdělávacího cyklu činí 8 let. Nižší sekundární úroveň trvá 3 roky. V kantonu Ticino trvá nižší sekundární úroveň 4 roky. Obecně platí, že povinná školní docházka nastává pro děti ve věku 4 let.

V několika kantonech německy mluvícího Švýcarska neexistuje povinnost posílat děti do mateřské školy, nebo rodiče je mají povinnost posílat pouze na jeden rok. Nicméně většina dětí v těchto kantonech navštěvuje mateřskou školu také dva roky. V několika německy mluvících kantonech se obce mohou rozhodnout pro první cyklus výuky, který kombinuje mateřskou školu s jedním nebo dvěma ročníky na základní škole. V této organizační podobě se ve stejné třídě učí čtyř až sedmi nebo osmileté děti. Ve francouzsky mluvícím Švýcarsku jsou dva roky mateřské školy obvykle zahrnuty do prvního vzdělávacího cyklu, který trvá čtyři roky.

Veřejné povinné vzdělávání je zdarma pro všechny děti. Veřejných vzdělávacích institucí se účastní 95 % dětí. Povinnost chodit do školy se vztahuje také na děti, které nemají status zákonného pobytu. Žáci s různými schopnostmi, sociálním zázemím, jazykovým zázemím a charakteristikami chování chodí do stejné školy. Tato heterogenita schopností a talentů žáků spolu s kulturní heterogenitou ve třídách představuje pro školu značné výzvy. Škola zaručuje, že učí všechny žáky podle svých schopností. Žáci dostávají diferencovanou, individualizovanou výuku a jsou podporováni učiteli nebo v případě potřeby odborníky. Opatření, která mají být podporována v běžné škole, zahrnují podporu talentovaných žáků, podporu jazykových dovedností, podporu v jednotlivých předmětech a řečovou případně jazykovou terapii.

5.4 Základní vzdělání

Kantony určují věk zapsání na primární úrovni (mateřská škola nebo první vzdělávací cyklus). Děti, které dosáhly příslušného věku do stanoveného termínu (obvykle 31. července) začínají na počátku školního roku (na podzim) základního vzdělání. Věk dětí se pohybuje mezi čtyřmi a pěti lety a na žádost rodičů může být zajištěno zapsání dřívějšího nebo pozdějšího data.

5.4.1 Cíle učení a organizace výuky

Při vstupu na primární úroveň se děti liší v oblasti znalostí, schopností, stupně vývoje a jazykových dovedností. Na základě této heterogenity je cílem stimulovat rozvoj všech jedinců. Děti získají základy sociálních návyků a vzdělávacích metod. Čas, který potřebují k dokončení prvních dvou ročníků školní docházky, závisí na jejich kognitivním vývoji a emoční vyspělosti, v případě potřeby se děti týkají zvláštní opatření.

V mateřské škole nebo prvním vzdělávacím cyklu se výuka zaměřuje na individuální vývoj dítěte. Výuka je převážně organizována a navržena na interdisciplinárním základě. Děti jsou vedeny krok za krokem k učení se v odborných oborech.

Obecně platí, že po mateřské škole a prvním vzdělávacím cyklu jsou vyučovány následující předměty:

- Jazykové vzdělání: hlavní jazyk výuky, cizí jazyky (druhý národní jazyk a angličtina).
- Matematika a přírodní vědy.
- Sociální a humanitní vědy (geografie, dějiny, etika a náboženství).
- Hudba, umění a design (vizuální umění, textilní design a technický design).
- Tělesná výchova a zdraví.

Používání informačních a komunikačních technologií, podpora zdraví, vzdělávání pro udržitelný rozvoj nebo občanská výchova, se často vyučují jako součást jiných předmětů a témat.

Kantony jsou zodpovědné za učební osnovy a určují počet hodin na jeden předmět. Interkantonální dohoda o harmonizaci povinného vzdělávání stanoví sladění učebních osnov a koordinuje učební materiály.

5.4.2 Primární vzdělávání: hodnocení žáků

Hodnocení žáků v mateřských školách nebo prvním vzdělávacím cyklu se provádí bez známek. Většinou se používají strukturované výkazy a rozhovory ve formě rodič-učitel.

Tam, kde je výkonnost klasifikována se používá stupnice od 1 do 6 (6 = nejlepší hodnocení, 5 = dobré, 4 = dostatečné, 3 = špatné, 2 = velmi špatné, 1 = velmi špatné). Hodnocení formou známek není ve všech kantonech. Pokud se nevydávají zprávy o hodnocení, používají se zprávy školy popisující výkon dítěte slovy nebo jinými postupy hodnocení. Ve většině případů žáci na konci pololetí obdrží zprávu o hodnocení nebo zprávu o studiu. Hodnocení jejich výkonu se používá jako základ pro postoupení do dalšího ročníku a přechod na další úroveň. Opakování stupně je většinou stanoveno v kantonálním školním zákoně, ale liší se od kantonu ke kantonu.

V různých kantonech se u některých stupňů a předmětů provádí povinné nebo volitelné závěrečné zkoušky orientačních testů, srovnávacích testů nebo standardizovaných referenčních testů. Tyto nástroje lze využít k určení současného stavu znalostí, dovedností nebo ke zhodnocení výkonu žáků a také k tomu, aby učitelé mohli porovnat učební úspěch své třídy s ostatními třídami.

5.5 Nižší sekundární vzdělávání

V nižším sekundárním vzdělávání je výuka realizována na různých výkonnostních úrovních. Existují tři různé strukturální modely (sdílený, kooperativní nebo integrovaný model). V kantonu je pak implementován jeden z nich.

Ve sdíleném modelu jsou žáci, na základě své výkonnosti a studijních výsledcích, přiděleni k různým typům škol. Žáci jsou vyučováni v samostatných třídách nebo školách, v některých případech s různými učebními osnovami. Zpravidla jsou uvedeny dva až tři (v menšině kantonů čtyři) typy škol, jejichž jména nejsou jednotná. Struktura se dvěma typy škol rozlišuje typ školy se základními požadavky a druh školy s rozšířenými nároky. Struktura se třemi typy škol vede k základnímu typu školy, střednímu a vyššímu typu školy.

Kooperativním modelem jsou žáci zařazeni do samostatných skupin podle svých schopností. V některých předmětech navštěvují lekce na základě svých individuálních schopností.

V integrovaném modelu existují neselektivní třídy. Žáci s různými schopnostmi jsou v jedné třídě.

Sdílený model má nízkou prostupnost. Kooperativní a integrované modely umožňují vyšší stupeň prostupnosti. Většina kantonů má školy se sdíleným modelem s nejrozšířenější variantou se třemi typy škol. V méně než polovině kantonů je kooperativní a integrovaný model zaveden jako alternativa ke sdílenému modelu.

Žáci začínají s nižším sekundárním vzděláváním v 11 letech. Výkonnost na konci základní školy, doporučení učitelů (často se zahrnutím názoru rodičů) a v některých případech přechodová zkouška určují konkrétní úroveň výkonu, na níž je žák zařazen do nižších sekundárních škol. Postupy přechodu se liší podle kantonu a modelu.

5.5.1 Cíle a předměty

Tato úroveň vzdělávání podporuje rozvoj žáků jejich osobnost a povzbuzuje je k celoživotnímu učení. Podporuje vlastní odpovědnost, osobní iniciativu, identifikaci a řešení problémů, zvládání konfliktů a individuální či týmovou práci. Připravuje se i na vyšší sekundární vzdělávání.

Předměty, které se vyučují na nižší sekundární úrovni:

- Jazykové vzdělání: hlavní jazyk výuky, cizí jazyky (druhý národní jazyk, angličtina a volitelně třetí národní jazyk).
- Matematika.
- Přírodní vědy: biologie, chemie, fyzika.
- Společenské a humanitní vědy: např. zeměpis, historie, občanská výchova.
- Hudba, umění a design (výtvarné umění, textilní design, technický design).
- Tělesná výchova a zdraví.
- Domácí ekonomika.

5.5.2 Hodnocení žáků

Ve většině kantonů dostávají žáci hodnocení dvakrát ročně. Stupnice hodnocení je stejná jako na primární úrovni. Vedle zprávy se s žáky a jejich rodiči odehrává hodnotící diskuze.

Chování, sociální chování a pracovní postoj mohou být součástí hodnocení. Písemné učební zprávy se používají zřídka. Předpokladem přechodu do dalšího ročníku je adekvátní celkový průměrný stupeň a obecně adekvátní známky u základních předmětů. Není-li zpráva dostatečná, dojde k dočasnému přechodu. Pokud je další zpráva nedostatečná, nedojde k přechodu na další vyšší stupeň. Žák může opakovat předchozí stupeň nebo pokračovat na nižší úrovni v příštím ročníku.

5.5.3 Osvědčení o absolvování školy

Několik kantonů provádí závěrečnou zkoušku na konci nižšího sekundárního vzdělávání v základních předmětech, a to v některých nebo na všech výkonových úrovních.

5.5.4 Přechod z nižšího na vyšší sekundární vzdělávání

Pro některé adolescenty je přechod z nižšího na vyšší sekundární vzdělávání obtížný. Různé kantony reorganizují závěrečné ročníky nižšího sekundárního vzdělávání s cílem dospívajícím poskytnout nejlepší možnou přípravu na přechod na vyšší sekundární vzdělávání. Kantony zahájily projekt nebo přijaly opatření k optimalizaci přechodu od povinného vzdělávání k vyššímu sekundárnímu vzdělávání. U mladistvých, kteří po ukončení nižšího sekundárního vzdělávání neprodleně začnou odborné vzdělávání a přípravu nebo se nezapojují do školy nabízející vyšší sekundární vzdělání, se nabízejí kurzy nultého ročníku.

5.6 Vyšší sekundární vzdělávání

Po povinném vzdělávání se dospívající přesouvají na vyšší sekundární vzdělávání, které lze rozdělit na všeobecně vzdělávací programy a na programy odborného vzdělávání a přípravy.

- Obecné vzdělávací programy zahrnují gymnázia a vyšší sekundární odborné školy. Nevedou k odborné kvalifikaci, ale připravují studenty na programy terciárního vzdělávání.
- Odborné vzdělávání a příprava, v němž se dospívající učí profesi, je většinou dokončena ve školících společnostech v kombinaci s výukou na odborné škole.

Většina dospívajících se po ukončení nižšího sekundárního vzdělávání zapsala do odborného vzdělávání a přípravy. Mladiství dokončují vyšší sekundární vzdělání ve věku 18-19 let a obdrží odpovídající odsvědčení. Více než 90 % mladých lidí dokončí vyšší sekundární vzdělávání. Pro dospívající, kteří se nezapojí bezprostředně do této úrovně vzdělání po povinné školní docházce, jsou jako dočasná řešení k dispozici příslušné kurzy.

5.6.1 Odborné vzdělávání a příprava

Ve Švýcarsku začíná většina adolescentů odborné vzdělávání a přípravu po ukončení nižšího sekundárního vzdělání. Existují programy odborného vzdělávání pro 230 odborníků. Ve Švýcarsku existuje řada odborných kvalifikací získaných v rámci vyššího sekundárního vzdělávání, zatímco v jiných zemích je získávána stejná kvalifikace až v terciárním stupni vzdělávání. Švýcarský duální systém odborného vzdělávání se liší od většiny zahraničních systémů odborného vzdělávání. Je založen na praktické přípravě trávající tři až čtyři dny v podnicích a je doplněn jedním až dvěma dny teoretickými hodinami na odborné škole. Kromě toho se studenti účastní mezipodnikových kurzů, ve kterých zvyšují odborné praktické dovednosti. Ve francouzsky a italsky mluvících částech Švýcarska je podíl odborných učitelů na plný úvazek vyšší než v německy mluvících kantonech.

5.6.2 Odborné vzdělávání a příprava: programy a požadavky pro přijetí

Žáci, kteří ukončili nižší sekundární vzdělávání a dosáhli věku čtrnácti let, mohou požádat o učení ve vzdělávací společnosti (v některých případech po absolvování přijímací zkoušky) a zapsat se do denní odborné školy. Kritéria pro výběr studenta zahrnují výkon studenta v nižším sekundárním vzdělávání, přihlášku a rozhovor. Různé vzdělávací společnosti také vyžadují, aby žadatelé absolvovali zkoušku způsobilosti.

Nabízejí následující programy:

- Dvouletý program odborného vzdělávání s federálním certifikátem

Nabízí mladistvým s nižší úrovní vzdělání federálně uznávanou odbornou kvalifikaci. Umožňuje jim pokračovat v odborné přípravě na vyšší úrovni v rámci sektoru odborného vzdělávání a nabízí jim možnost zkráceného tříletého nebo čtyřletého odborného vzdělání.

- Tříletý nebo čtyřletý program s federálním diplomem

Poskytuje školení pro práci v určité profesi, které vede k federálnímu diplomu.

- Federální program vedoucí k federální odborné maturitě

Rozšířené všeobecné vzdělání, které doplňuje tříletý nebo čtyřletý program odborné přípravy pro dospívající s vyšší vzdělávací úrovní. Federální odborná maturita umožňuje vstup na univerzitu aplikovaných věd.

Federální program může být dokončen během tří nebo čtyřletého programu odborného vzdělávání (doplňující výuka v předmětech všeobecného vzdělání), nebo po dokončení odborného vzdělávání navštěvováním příslušné vzdělávací instituce (jednoletý program na plný úvazek nebo jednorázový program). Certifikát lze získat absolvováním zkoušek federální odborné maturitní zkoušky. Příprava může probíhat samostudiem. Požadavky na přijetí a přijímací řízení upravují kantony.

5.6.3 Federálně uznávané kvalifikace

Dospělí mohou získat kvalifikaci odborného vzdělání bez účasti na formálním programu. Dospělí mohou absolvovat pravidelně závěrečné zkoušky v programech odborného vzdělávání, ale musí splnit určité předpoklady.

5.6.4 Gymnázia

Gymnázia připravují studenty na další vzdělávání na terciární úrovni (univerzitách). Struktura a délka studia se liší podle kantonu. Získání maturitní zkoušky trvá nejméně 12 let studia na úrovni, primárních, nižších sekundárních a gymnáziích. Každý kanton si stanovuje podmínky pro přijetí. Existují tři typy podmínek přijetí:

- Přijmutí na základě průměrných známek studenta na předcházejícím vzdělávacím stupni.
- Přijmutí na základě průměrných známek studenta a doporučení učitele v předcházející škole.

- Přijetí na základě přijímací zkoušky, studentovy známky z předcházející školy nebo na doporučení z předchozí školy.

Cílem gymnázií je poskytnout studentům základní znalosti, dovednosti s ohledem na celoživotní učení, rozvoj osobnosti, podporovat intelektuální otevřenost a nezávislé myšlení a dosáhnout připravenosti studovat na univerzitě.

Povinnými předměty jsou první národní jazyk, druhý a třetí národní jazyk, matematika, biologie, chemie, fyzika, dějiny, zeměpis, vizuální umění nebo hudba. Všichni studenti absolvují úvodní kurz ekonomie a práva.

Na konci roku jsou uskutečněny písemné zkoušky nejméně z pěti předmětů, které mohou být doplněny ústní zkouškou. Předměty zkoušky jsou první jazyk, druhý národní jazyk, matematika, předmět z vybrané specifikace a jeden další předmět. Výslednou známku zahrnuje:

- Výsledky zkoušky a výsledky dosažené v posledním ročníku.
- Výsledky v ostatních předmětech během posledního ročníku.
- Hodnocení eseje z maturitní zkoušky.

Esej je rozsáhlejší práce, kterou studenti samostatně vytvářejí a prezentují. Obvykle je psána v předposledním nebo posledním ročníku gymnázia.

5.6.5 Střední odborné školy

Střední odborné školy poskytují všeobecné vzdělání na úrovni vyššího sekundárního vzdělávání. Podmínky pro přijetí si určuje každý kanton. Poskytují přípravu na terciární úroveň zaměřující se na konkrétní profesní oblast. Představují alternativu pro žáky, kteří nemají zájem se vydat cestou gymnázia. Střední odborné školy musí být uznané Švýcarskou konferencí kantonálních ministrů školství.

Dosažená maturita umožňuje přímý přístup ke konkrétním studiím na univerzitách aplikovaných věd ve studované profesní oblasti.

Odborné školy poskytují rozsáhlé všeobecné vzdělání a odborné specifické základní znalosti a dovednosti týkající se jednoho konkrétního oboru. Nabízí přípravu na univerzity aplikovaných

věd, především v následujících oborech: zdravotní péče, sociální péče, vzdělání, komunikace a informace, design a umění, hudba a divadlo a aplikovaná psychologie.

Obecné vzdělání zahrnuje jazyky a komunikace, matematiku a přírodní vědy, společenské vědy, umělecké předměty a sport.

5.7 Terciární vzdělávání

Švýcarský terciární stupeň vzdělávání nabízí širokou škálu vzdělávacích programů. Vyšší odborné vzdělávání je forma terciárního vzdělávání, které poskytuje programy pro náročné profesní obory a vedoucí pozice. Vyšší odborné vzdělávání zahrnuje:

- Professional education and training (dále PET) vysoké školy.
- Federální PET diplomové zkoušky a pokročilé federální PET diplomové zkoušky.

Na vyšších odborných vysokých školách se studenti učí dovednosti potřebné k tomu, aby samostatně převzali odborné a manažerské odpovědnosti ve svém oboru. Nabízí kvalifikaci pro analýzu úkolů specifických pro svou profesní oblast a pro praktické uplatnění získaných poznatků. Vysoké odborné školy nabízejí federálně uznávané programy zahrnující následující oblasti: inženýrství, hotel, restaurace a stravování, služby cestovního ruchu a pohostinství, ekonomika, zemědělství a lesnictví, zdravotní péče, sociální péče a vzdělávání dospělých, umění, design a doprava.

Pro přijetí na vyšší školy odborného vzdělávání musí mít uchazeč úspěšně ukončeno vyšší sekundární vzdělání nebo mohou být vyžadovány odborné zkušenosti a posouzení způsobilosti k přijetí na vysoké školy.

Státní sekretariát pro vzdělávání, výzkum a inovace schvaluje základní učební osnovy na žádost Federální komise pro vysoké školy odborného vzdělávání. Vymezuje základy učebních osnov, profilů a kompetencí v oblasti vzdělávání, kterých musí být dosaženo. Jazykem výuky je příslušný národní jazyk.

S diplomem z vyšší školy odborného vzdělání je možné absolvovat bakalářský studijní program na univerzitě aplikovaných věd ve stejném nebo příbuzném oboru.

5.7.1 Federální a pokročilé zkoušky k dosažení PET diplomu

Federální PET zkoušky jsou zaměřeny na odborníky s několikaletou odbornou praxí, kteří chtějí prohloubit své znalosti nebo se připravit na vedoucí pozici v zaměstnání, kde pracují. Celkově je nabízeno zhruba 240 PET federálních diplomových zkoušek a 170 PET diplomů pokročilých federálních zkoušek. V rámci každého odvětví je pro každou konkrétní oblast schválena Konfederací pouze jedna federální zkouška PET diplomová zkouška a jedna pokročilá PET diplomová zkouška. Rektorská konference švýcarských univerzit aplikovaných věd vydala doporučení o přijetí absolventů terciárního stupně B odborného vzdělávání na bakalářské studijní obory univerzit aplikovaných věd.

5.8 Instituce vysokoškolského vzdělávání

Univerzity nabízejí různé akademické nebo na praxi zaměřené studijní programy. Podmínkou pro přijetí na vysokou školu je úspěšně absolvovaná maturitní zkouška. Švýcarsko nabízí 3 typy vysokoškolského vzdělání:

- Univerzity: kantonální univerzity a federální instituty technologie.
- Univerzity aplikovaných věd.
- Pedagogické univerzity.

Univerzity jsou tradičními akademickými institucemi vysokoškolského vzdělávání. Patří mezi ně 10 kantonálních univerzit a 2 federální instituty technologie řízené konfederací. Pro přijetí na univerzitu je vyžadována maturita. Doktorské nebo doktorandské programy mohou být dokončeny pouze na univerzitě.

Univerzity aplikovaných věd byly zavedeny v 90. letech 20. století. Doplnují vysokoškolské vzdělání s profesně zaměřenými obory. V současnosti existuje sedm veřejných a jedna soukromá univerzita aplikovaných věd. Přijetí na univerzitu tohoto typu je vyžadována federální odborná maturita, ale je možné přijetí i s jinou kvalifikací. Poskytují vědecky orientované vzdělávání zaměřené na praxi.

Pedagogické univerzity patří k univerzitám aplikovaných věd, ale jsou pověřeni vzděláváním budoucích učitelů. Pro přijetí je vyžadována maturita.

V německy mluvícím Švýcarsku se nacházejí univerzity v Basileji, Bernu, Lucernu, St. Gallenu, Curychu a Švýcarský federální technologický institut rovněž v Curychu. Univerzita ve Fribourgu se nachází ve dvojjazyčném (francouzština a němčina) kantonu Fribourgu. Univerzity v Ženevě, Lousanne a Neuchatel a Švýcarský federální technologický institut v Lousanne se nacházejí ve francouzsky mluvícím Švýcarsku. V Luganu v italském kantonu Ticino se nachází Università della Svizzera italiana.

5.8.1 Podmínky přijetí

Kantonální univerzity a federální technologické instituty vyžadují jako podmínku pro přijetí na bakalářský program doklad o maturitě nebo rovnocennou kvalifikaci včetně znalosti studijního jazyka. Každá univerzita si určuje vlastní podmínky pro přijetí. Některé univerzity umožňují alternativní přijímací řízení pro ty, kteří nesplňují podmínky přijetí. Mohou vyžadovat určitý věk, odbornou praxi, písemnou žádost a dodatečnou zkoušku způsobilosti.

Ve Švýcarsku jsou všechny studijní obory volně přístupné kromě několika výjimek (lékařské studijní programy, chiropraktické a v některých případech sportovní vědy).

Studenti, kteří se chtějí zapsat do magisterského studia, musí nejprve úspěšně absolvovat bakalářský program. Magisterský titul a splnění dalších podmínek jsou předpoklady pro přijetí na doktorský program.

5.8.2 Univerzity aplikovaných věd

Poskytují bakalářské a magisterské studijní programy. Umožňují přístup ke studiu na terciární úrovni pro odborníky, kteří absolvovali odborné vzdělávání s federální odbornou maturitou. Náplň práce univerzit aplikovaných věd zahrnuje počáteční vzdělávání, aplikačně orientovaný výzkum a vývoj, služby pro třetí strany a spolupráci s univerzitami a výzkumnými ústavami ve Švýcarsku i zahraničí. Univerzity nabízejí více než 200 prakticky zaměřených studijních programů. Mezi které např. patří inženýrské a informační technologie, architektura, chemie, zemědělství, obchod, design, aplikovaná psychologie atd.

5.8.3 Pedagogické univerzity

Pedagogické univerzity zajišťují vzdělávání pedagogických pracovníků pro oblast předškolního věku, základní školy, nižšího sekundárního vzdělávání, gymnázia a další profese v oblasti vzdělávání. Vzhledem k tomu, že jejich studijní programy a výzkum je prakticky a profesně orientován, jsou klasifikovány jako univerzity aplikovaných věd. Právním základem na národní úrovni jsou předpisy vydané Švýcarskou konferencí kantonálních ministrů školství.

Cílem je poskytnout znalosti pro vzdělávání a výuku žáků a studentů na různých úrovních vzdělávání, stejně jako dětí a dospívajících se speciálními potřebami. Vzdělávání budoucích učitelů je uskutečňováno v bakalářských a magisterských programech.

6 Analýza vzdělávacích systémů ve vybraných zemích

Cílem kapitoly je komparace vzdělávacích systémů ve vybraných zemích. Kromě již výše detailně popsaných jsou do komparace zahrnuty školské systémy Estonska, České republiky, Slovenské republiky, Polska a Finska. Školské systémy v jednotlivých zemích jsou různorodé a v mnoha aspektech odlišné. Vzdělávací systémy často čelí stejným podmínkám a požadavkům, i když jsou formovány různorodou historií dané země, zaběhnutou tradicí a místními podmínkami.

Cílem je zjistit, zda země s vysokým HDP/per capita PPP a větším podílem výdajů do vzdělání mají kvalitnější vzdělávací systém a zda se jejich studenti se umisťují na předních příčkách při mezinárodním výzkumu Programme for International Student Assessment (dále PISA). Do srovnání školních systémů bude zahrnuto, jak velká část populace (v procentech) ve zkoumaných zemích mezi 25-34 lety dosáhla na terciární úroveň vzdělání a kolik procent populace mezi 34-65 lety disponuje vyšší sekundární úrovní vzdělání. Zkoumané období je mezi lety 2008 a 2016.

Mezinárodní šetření PISA je považováno za největší a nejdůležitější mezinárodní šetření v oblasti měření výsledků vzdělávání, které v současné době ve světě probíhá. Šetření je zaměřeno na zjišťování úrovně gramotnosti patnáctiletých žáků, kteří se ve většině zúčastněných zemí nacházejí v posledních ročnících povinné školní docházky. Porovnávají se znalosti a dovednosti v oblastech přírodních věd, matematiky, čtenářských dovedností a řešení vybraných praktických problémů. Testování probíhá každé tři roky, zatím poslední se uskutečnilo v roce 2015 a zúčastnilo se ho cca 540 tisíc žáků v 72 zemích.

Srovnávání se bude držet standardní mezinárodní klasifikací stupňů vzdělávání International Standard Classification of Education (dále ISCED), která se používá při popisu a srovnávání vzdělávacích systémů ve světě. Pomocí klasifikace ISCED 2011 se kóduje proces vzdělávání v současných vzdělávacích programech (ISCED-P), tak i dosažené vzdělání, které bylo možné získat v již neexistujících vzdělávacích programech (ISCED-A).

Klasifikace dosaženého vzdělání pokrývá nejvyšší úspěšně ukončený vzdělávací program. Osoby, které se vzdělávaly na určité úrovni podle této klasifikace, ale které vzdělávací program neukončily úspěšně, se započítají do nižší kategorie, jež odpovídá jejich nejvýše dosaženému vzdělání.

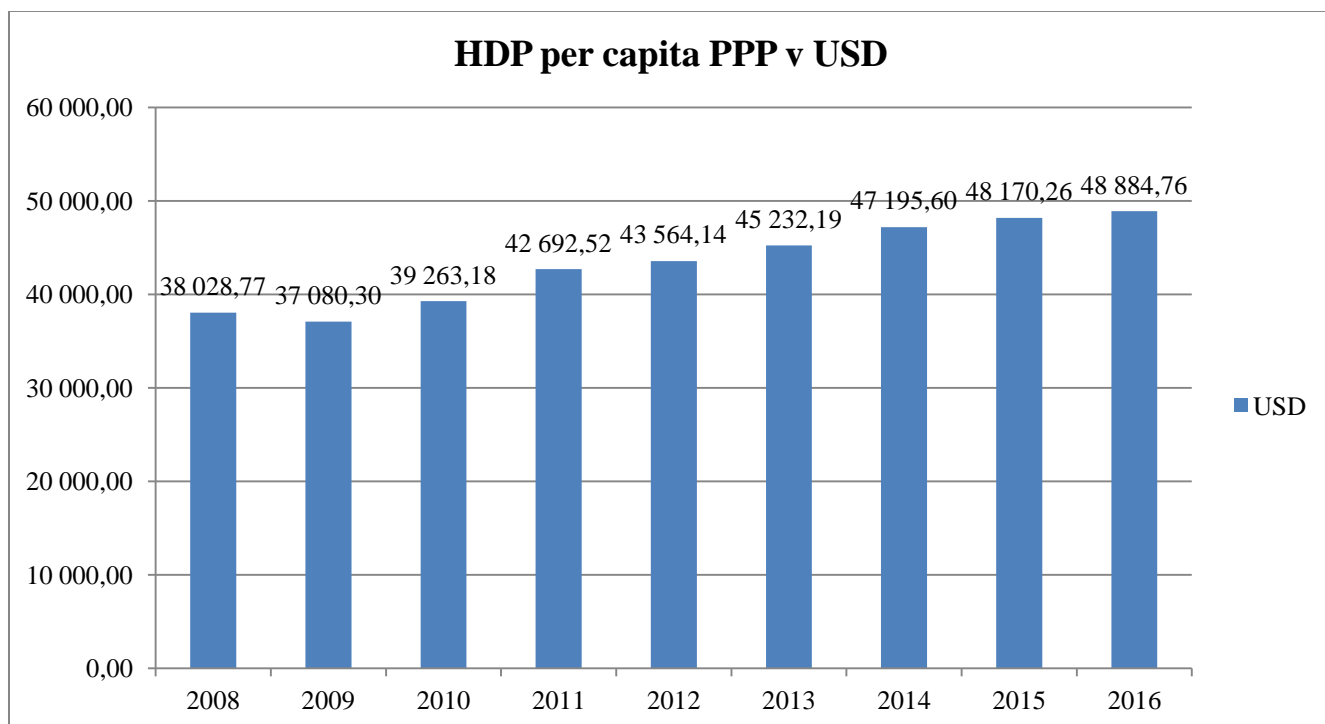

Klasifikace ISCED 2011:

- ISCED 0 – vzdělávání v raném dětství
- ISCED 1 – primární vzdělávání
- ISCED 2 – nižší sekundární vzdělávání
- ISCED 3 – vyšší sekundární vzdělávání
- ISCED 4 – postsekundární neterciární vzdělávání
- ISCED 5 – krátký cyklus terciárního vzdělávání
- ISCED 6 – bakalářská nebo jí odpovídající úroveň
- ISCED 7 – magisterská nebo jí odpovídající úroveň
- ISCED 8 – doktorská nebo jí odpovídající úroveň

6.1 Německo

První zkoumanou zemí v diplomové práci je Spolková republika Německo. Na následujícím grafu (viz obr. 2) můžeme vidět vývoj HDP per capita/PPP v tisících USD od roku 2008 do roku 2016.

Obrázek 2: HDP per capita PPP (Německo)

Zdroj: worldbank, 2017

Mezi další ukazatele patří veřejné výdaje na vzdělávání. Veřejné výdaje na vzdělávání zahrnují přímé výdaje na vzdělávací instituce i veřejné dotace na vzdělání poskytované domácnostem a spravované vzdělávacími institucemi. Ukazatel je zobrazen jako procentní podíl HDP na celkových vládních výdajích, rozdělených na primární až terciární úroveň. Veřejné výdaje zahrnují výdaje na školy, univerzity a další veřejné a soukromé instituce poskytující nebo podporující vzdělávací služby.

Podle OECD mezi lety 2008 až 2014 se procentní podíl výdajů na HDP do primární až terciární úrovně vzdělávání v Německu pohyboval v rozmezí od 3,6 % až do 3,9 %. Průměr zemí OECD byl v intervalu 4,6 % až 4,8 % (OECD, 2017).

V tabulce níže (viz tab. 6) je znázorněno, jak si němečtí studenti vedli v daných testovaných oblastech v letech 2009, 2012 a 2015.

Tabulka 6 Výsledky mezinárodního srovnání znalostí PISA (Německo)

Rok	Testované oblasti		
	čtenářské dovednosti	matematika	přírodní vědy
	dosažené skóre		
2009	497	513	520
2012	508	514	524
2015	509	506	509

Zdroj: OECD, 2016

V roce 2009 se mezinárodního srovnání 15letých studentů účastnilo 70 zemí, v roce 2012 účast klesla na 65 zemí a v roce 2015 to bylo 72 zemí.

Ve čtenářských dovednostech se němečtí studenti se svými 497 body v roce 2009 umístili na 15. místě. Výsledek se statisticky významně nelišil od průměru OECD, jelikož průměrný výsledek se pohyboval v rozmezí 490 až 500 bodů. V matematice se výkonem 513 bodů, což bylo statisticky výrazně nad průměrem OECD (průměr OECD byl 495 bodů), umístili na 10. místě. V přírodních vědách dosáhli celkem statisticky výrazně nadprůměrných 520 bodů (průměr OECD byl 501 bodů) a umístili se na 9. místě.

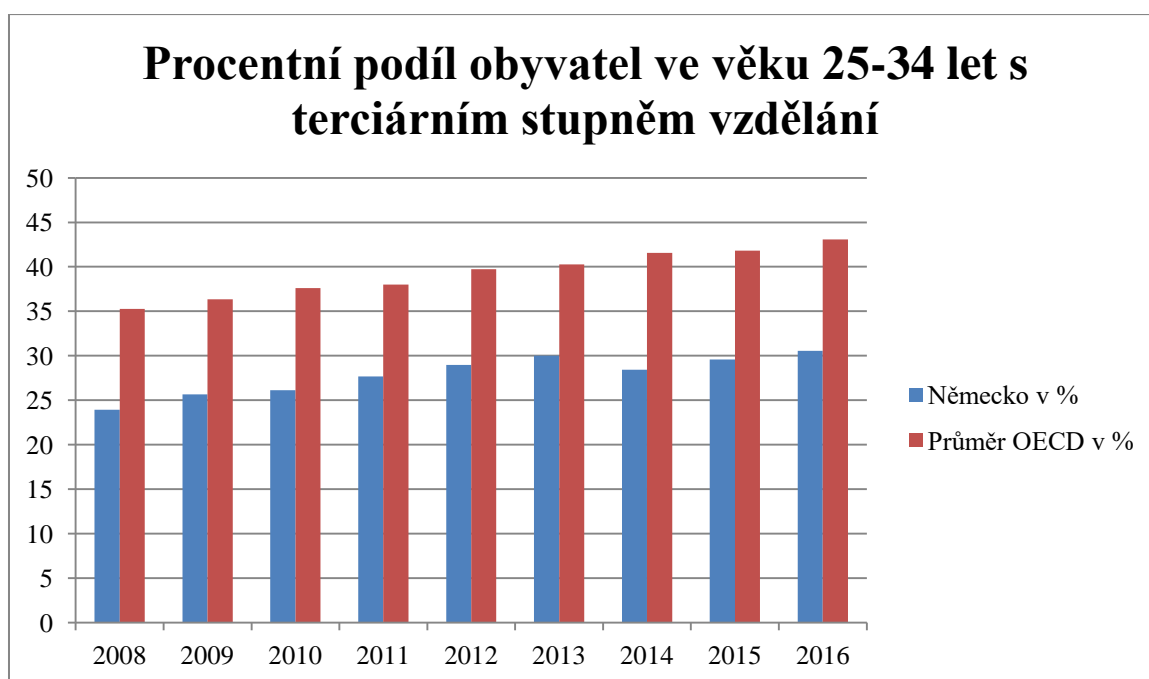
Při srovnání v roce 2012 se studenti zlepšili ve všech testovaných oblastech. Především ve čtenářských dovednostech, kde dosáhli nadprůměrného výsledku 508 bodů (průměr byl 496 bodů) a skončili na 13. místě. V matematice s 514 body obsadili 10. příčku, opět se jednalo o statisticky nadprůměrného výsledku v rámci testování (průměr byl 494 bodů). Úspěchem

skončily i přírodní vědy, kde opět se statisticky nadprůměrným výsledkem 524 bodů (průměr byl 501 bodů) dosáhli na 7. místo.

Při testování v roce 2015 studenti dosáhli ve čtenářských dovednostech na 509 bodů, což byl statisticky nadprůměrný výsledek (průměr byl 493 bodů), který stačil na 10. místo. Oproti roku 2012 se studenti mírně zhoršili v matematice a přírodních vědách. I přes tento pokles v matematice dosáhli na nadprůměrných 506 bodů (průměr byl 490 bodů) a umístili se na 12. místě. S nadprůměrným počtem 509 bodů (průměr byl 493) z přírodních věd němečtí studenti obsadili 13. místo.

Na grafu níže (viz obr. 3) je znázorněn procentní podíl obyvatel v Německu s terciárním stupněm vzdělání.

Populace s terciárním stupněm vzdělání

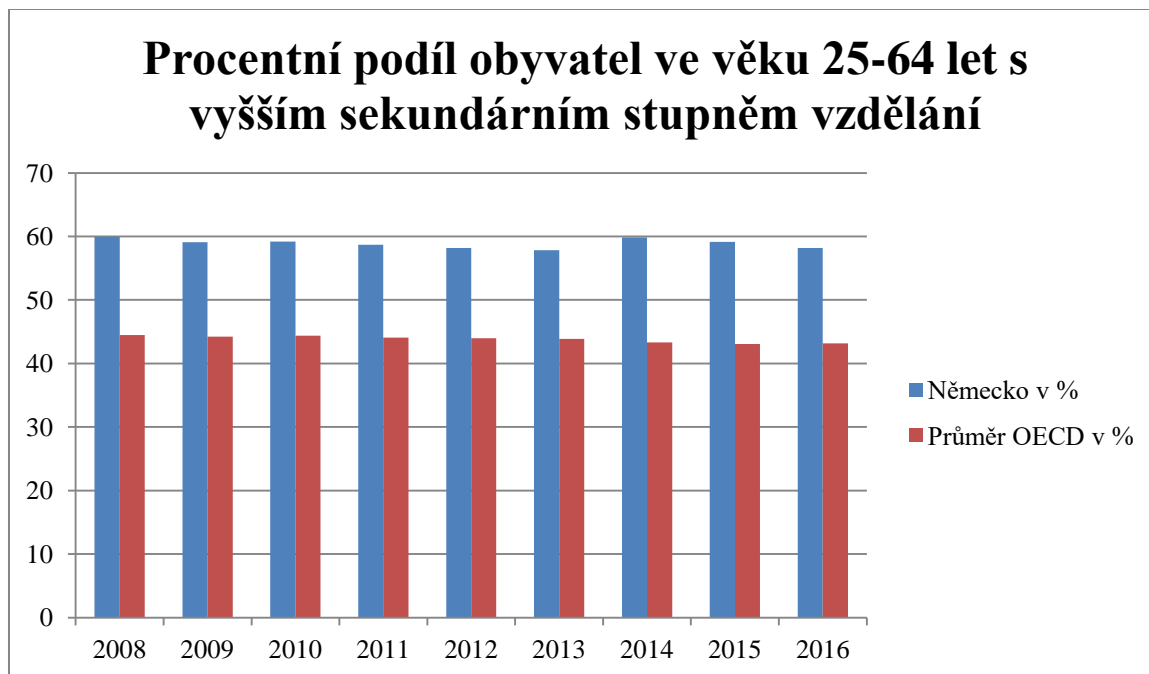
Obrázek 3: Procentní podíl obyvatel s terciárním stupněm vzdělání (Německo)

Zdroj: OECD, 2017

Mezi lety 2008-2016 se procentní podíl obyvatel ve věkové skupině 25-34 let s terciární úrovní vzdělání pohyboval mezi 23 až 30 %. Z obr. 3 vyplývá, že je to méně než celkový průměr OECD.

Na grafu níže (viz obr. 4) je zanesen vývoj populace s vyšší sekundární úrovní vzdělání mezi lety 2008 až 2016.

Populace s vyšším sekundárním stupněm vzdělání

Obrázek 4: Procentní podíl obyvatel s vyšším sekundárním stupněm vzdělání (Německo)

Zdroj: OECD, 2017

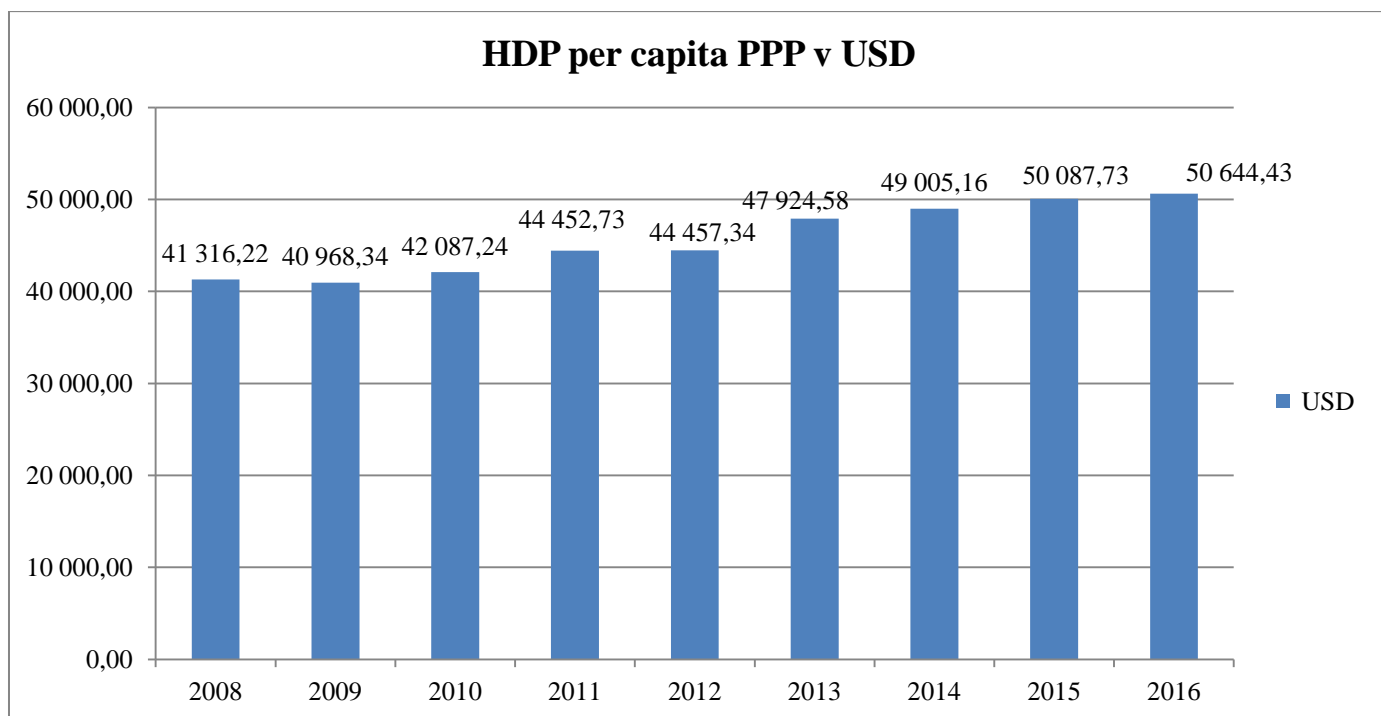
Z grafu je patrné, že podíl obyvatel s vyšším sekundárním stupněm vzdělání se pohyboval těsně pod hranicí 60 %, což je nad průměrem OECD, který se pohybuje kolem 40 %.

6.2 Rakousko

Podle rakouského statistického úřadu mezi lety 2008 až 2014 se procentní podíl výdajů na HDP do primární až terciární úrovně vzdělávání se zahrnutými výdaji na vědu a výzkum v Rakousku pohyboval v rozmezí od 5,3 % do 5,7 % (statistik.at, 2017).

Průměr zemí OECD byl v intervalu 4,6 % až 4,8 %.

V grafu níže (viz obr. 5) je znázorněn vývoj HDP per capita PPP v USD mezi lety 2008 až 2016.

Obrázek 5: HDP per capita PPP (Rakousko)

Zdroj: worldbank, 2017

V tabulce níže (viz tab. 7) je znázorněno, jak si rakouští studenti vedli v daných testovaných oblastech v letech 2009, 2012 a 2015.

Tabulka 7 Výsledky mezinárodního srovnání znalostí PISA (Rakousko)

Rok	Testované oblasti		
	čtenářské dovednosti	matematika	přírodní vědy
	dosažené skóre		
2009	470	496	494
2012	490	506	506
2015	485	497	495

Zdroj: OECD, 2016

Ve čtenářských dovednostech se rakouští studenti se svými 470 body v roce 2009 umístili na 34. místě. Výsledek byl v rámci testovaných zemí podprůměrný, jelikož průměrný výsledek se pohyboval v rozmezí 490 až 500 bodů. V matematice se výkonem 496 bodů, což se statisticky významně nelišilo od průměru OECD (průměr OECD byl 495 bodů), umístili na

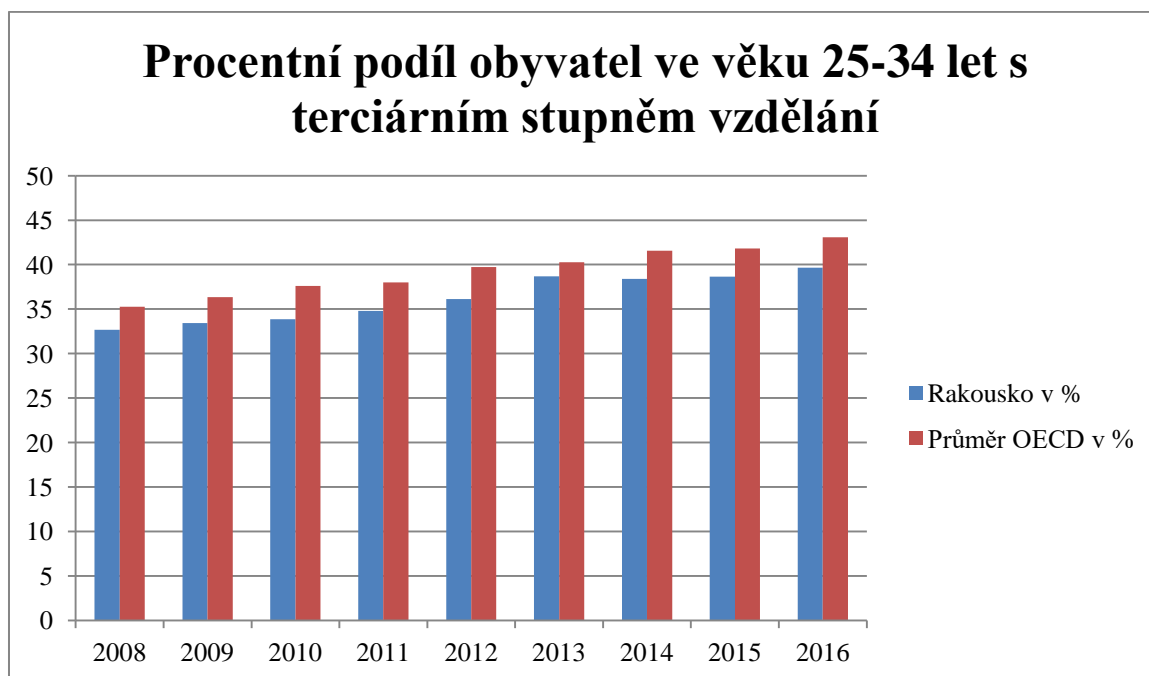
24. místě. V přírodních vědách dosáhli celkem podprůměrných 494 bodů (průměr OECD byl 501bodů) a umístili se na 29. místě.

Při srovnání oproti roku 2009 se v roce 2012 studenti zlepšili ve všech testovaných oblastech. Přesto ve čtenářských dovednostech, kde dosáhli podprůměrného výsledku 490 bodů (průměr byl 496 bodů) a skončili na 20. místě. V matematice s 506 body obsadili 11. příčku, tentokrát se jednalo o statisticky nadprůměrný výsledek v rámci testování (průměr byl 494 bodů). Úspěchem skončily i přírodní vědy, kde opět se statisticky nadprůměrným výsledkem 506 bodů (průměr byl 501 bodů) dosáhli na 16. místo.

Při testování v roce 2015 studenti dosáhli ve čtenářských dovednostech na 485 bodů, což byl statisticky podprůměrný výsledek (průměr byl 493 bodů), který stačil na 31. místo. V matematice dosáhli na nadprůměrných 497 bodů (průměr byl 490 bodů) a umístili se na 19. místě. S lehce nadprůměrným počtem 495 bodů (průměr byl 493) z přírodních věd rakouští studenti obsadili 24. místo.

Na grafu níže (viz obr. 6) je znázorněn procentní podíl obyvatel Rakouska s terciárním stupněm vzdělání.

Populace s terciárním stupněm vzdělání

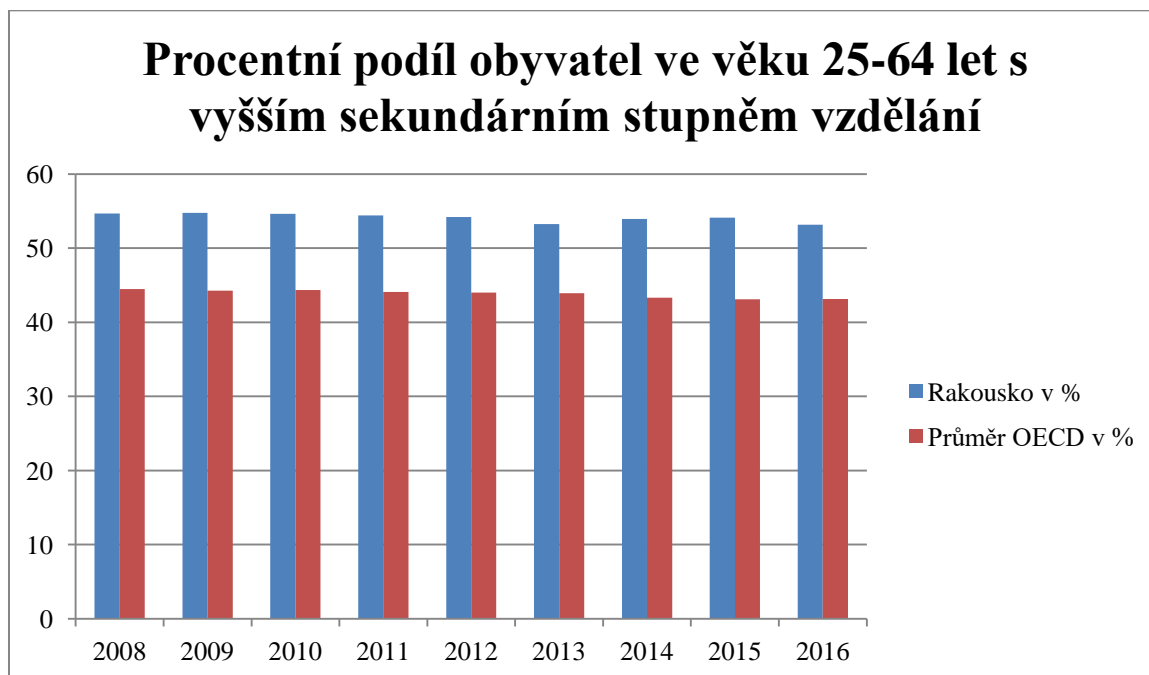
Obrázek 6: Procentní podíl obyvatel s terciárním stupněm vzdělání (Rakousko)

Zdroj: OECD, 2017

Mezi lety 2008-2016 se procentní podíl obyvatel ve věkové skupině 25-34 let s terciární úrovní vzdělání pohyboval mezi 30 až 40 %. Z obr. 6 vyplývá, že je to méně než celkový průměr OECD.

Na grafu níže (viz obr. 7) je zanesen vývoj populace s vyšší sekundární úrovní vzdělání mezi lety 2008 až 2016.

Populace s vyšším sekundárním stupněm vzdělání

Obrázek 7: Procentní podíl obyvatel s vyšším sekundárním stupněm vzdělání (Rakousko)

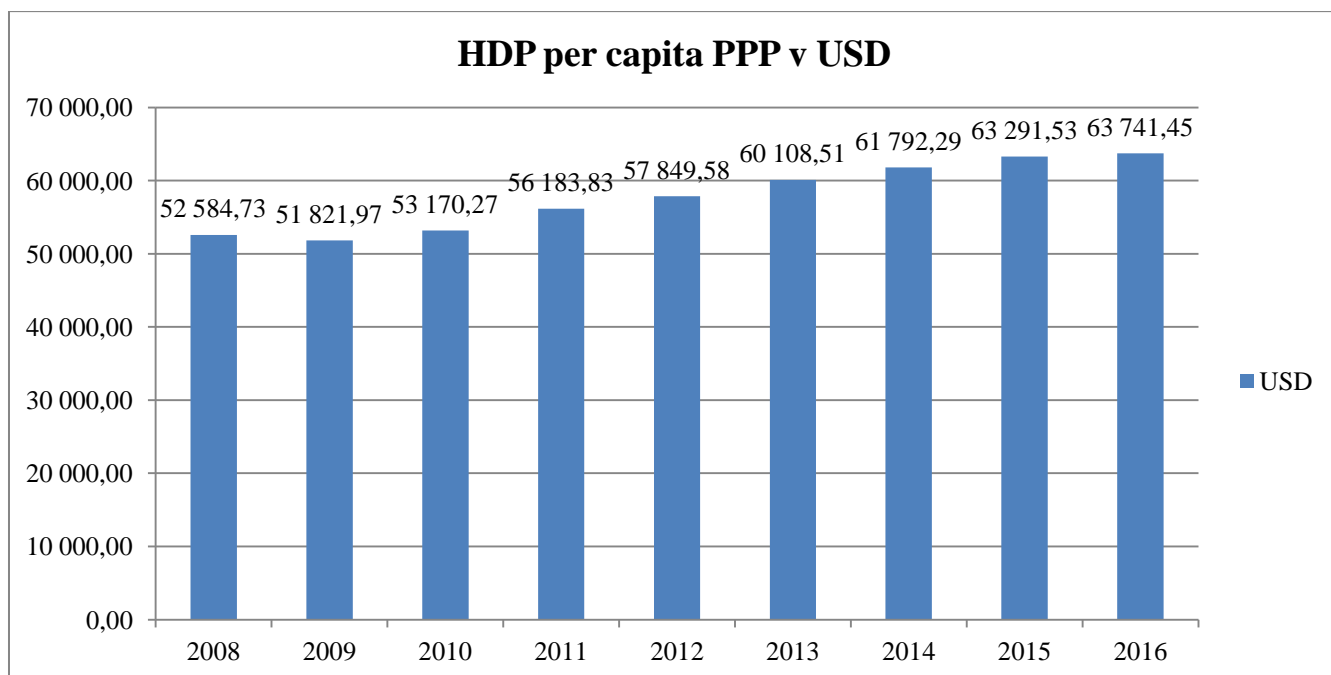
Zdroj: OECD, 2017

Z grafu je patrné, že podíl obyvatel s vyšším sekundárním stupněm vzdělání se pohyboval kolem 54 %, což je nad průměrem OECD, který se pohybuje mezi 43 až 44 %.

6.3 Švýcarsko

Podle OECD mezi lety 2008 až 2014 se procentní podíl výdajů na HDP do primární až terciární úrovně vzdělávání ve Švýcarsku pohyboval v rozmezí od 4,4 % do 4,75 %. Průměr zemí OECD byl v intervalu 4,6 % až 4,8 % (OECD, 2017).

V grafu níže (viz obr. 8) je znázorněn vývoj HDP per capita PPP v USD mezi lety 2008 až 2016.

Obrázek 8: HDP per capita PPP (Švýcarsko)

Zdroj: worldbank, 2017

V tabulce níže (viz tab. 8) je znázorněno, jak si švýcarští studenti vedli v daných testovaných oblastech v letech 2009, 2012 a 2015.

Tabulka 8 Výsledky mezinárodního srovnání znalostí PISA (Švýcarsko)

Rok	Testované oblasti		
	čtenářské dovednosti	matematika	přírodní vědy
	dosažené skóre		
2009	501	534	517
2012	509	531	515
2015	492	521	506

Zdroj: OECD, 2016

Ve čtenářských dovednostech se švýcarští studenti se svými 501 body v roce 2009 umístili na děleném 10. místě. Výsledek byl statisticky lehce nad průměrem OECD, jelikož průměrný výsledek se pohyboval v rozmezí 490 až 500 bodů. V matematice se výkonem 534 bodů, což bylo statisticky výrazně nad průměrem OECD (průměr OECD byl 495 bodů), umístili na 3.

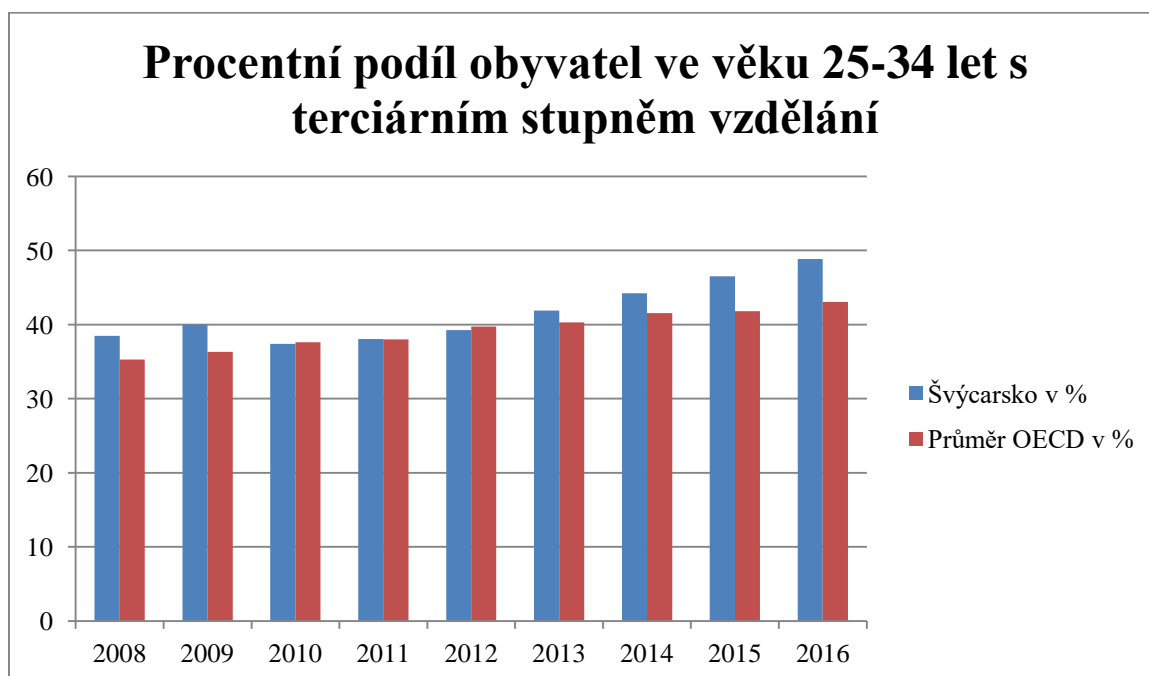
místě. V přírodních vědách dosáhli celkem statisticky výrazně nadprůměrných 517 bodů (průměr OECD byl 501 bodů) a umístili se na 10. místě.

V roce 2012 dosáhli nadprůměrného výsledku 509 bodů (průměr byl 496 bodů) ze čtenářských dovedností a skončili na 11. místě. V matematice s 531 body obsadili 3. příčku, opět se jednalo o statisticky nadprůměrný výsledek v rámci testování (průměr byl 494 bodů). Úspěchem skončily i přírodní vědy, kde opět se statisticky nadprůměrným výsledkem 515 bodů (průměr byl 501 bodů) dosáhli na celkové 12. místo.

Při testování v roce 2015 přišel pokles ve čtenářských dovednostech na 492 bodů, což byl statisticky průměrný výsledek (průměr byl 493 bodů), který stačil jen na 27. místo. V matematice s nadprůměrnými 521 body (průměr byl 490 bodů) se umístili na 7. místě. S nadprůměrným počtem 506 bodů (průměr byl 493) z přírodních věd švýcarští studenti obsadili 14. místo.

Na grafu níže (viz obr. 9) je znázorněn procentní podíl obyvatel ve Švýcarsku s terciárním stupněm vzdělání.

Populace s terciárním stupněm vzdělání

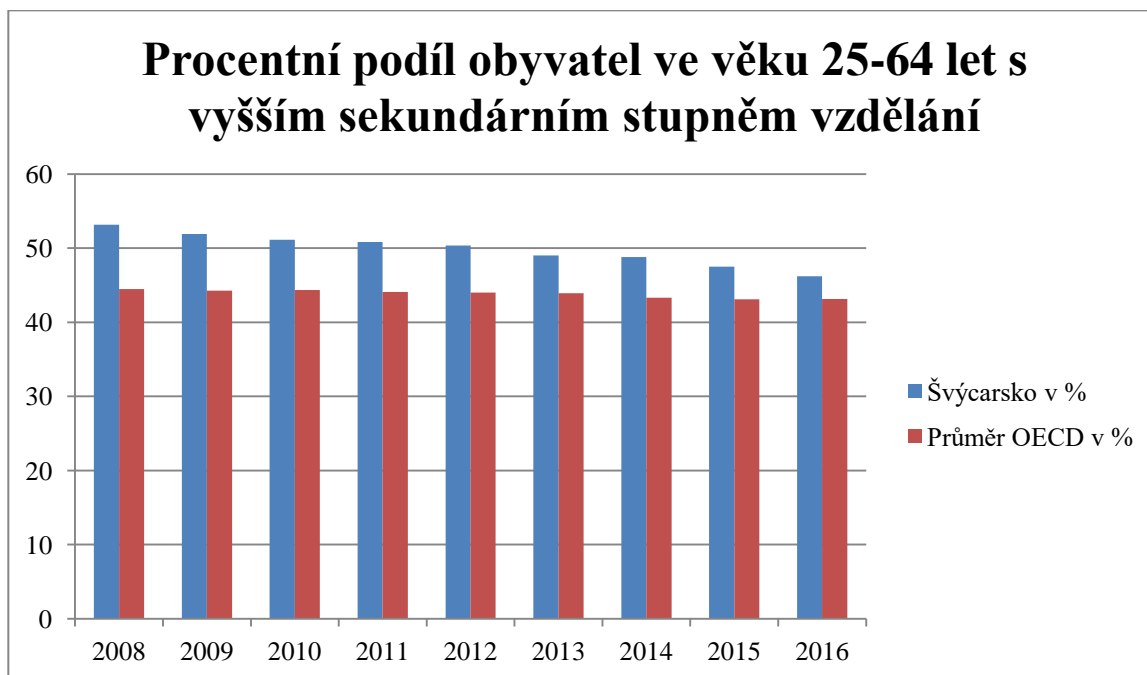
Obrázek 9: Procentní podíl obyvatel s terciárním stupněm vzdělání (Švýcarsko)

Zdroj: OECD, 2017

Mezi lety 2008-2016 se procentní podíl obyvatel ve věkové skupině 25-34 let s terciární úrovní vzdělání pohyboval mezi 30 až 50 %. Z obr. 9 vyplývá, že je to více nebo na úrovni celkového průměru OECD.

Na grafu níže (viz obr. 10) je zanesen vývoj populace s vyšší sekundární úrovní vzdělání mezi lety 2008 až 2016.

Populace s vyšším sekundárním stupněm vzdělání

Obrázek 10: Procentní podíl obyvatel s vyšším sekundárním stupněm vzdělání (Švýcarsko)

Zdroj: OECD, 2017

Z grafu je patrné, že podíl obyvatel s vyšším sekundárním stupněm vzdělání se pohyboval mezi 46 až 53 %, což je nad průměrem OECD, který se pohybuje mezi 43 až 44 %.

6.4 Estonsko

Vzdělávací systém je spravován Ministerstvem vzdělávání a vědy. Ministerstvo zajišťuje intenzivní rozvoj vzdělávací a jazykové politiky, usiluje o konkurenceschopnost vědy a zabývá se inovativními projekty. Vzdělávací systém upravuje Školský zákon, Zákon o základních školách a gymnáziích, Zákon o univerzitách a Zákon o vzdělávání dospělých. Primární stupeň vzdělávání je tvořen z předškolního vzdělávání a základních škol. Sekundární úroveň tvoří střední všeobecně vzdělávací školy (gymnázia) a školy připravující na povolání. Vysoké školy a univerzity jsou součástí terciární úrovně. K cílům estonské vzdělávací politiky

patří uchování a rozvíjení estonské národní kultury, rozvoj etnických minorit, podpora celoživotního vzdělávání a respektování globální ekonomiky a kultury.

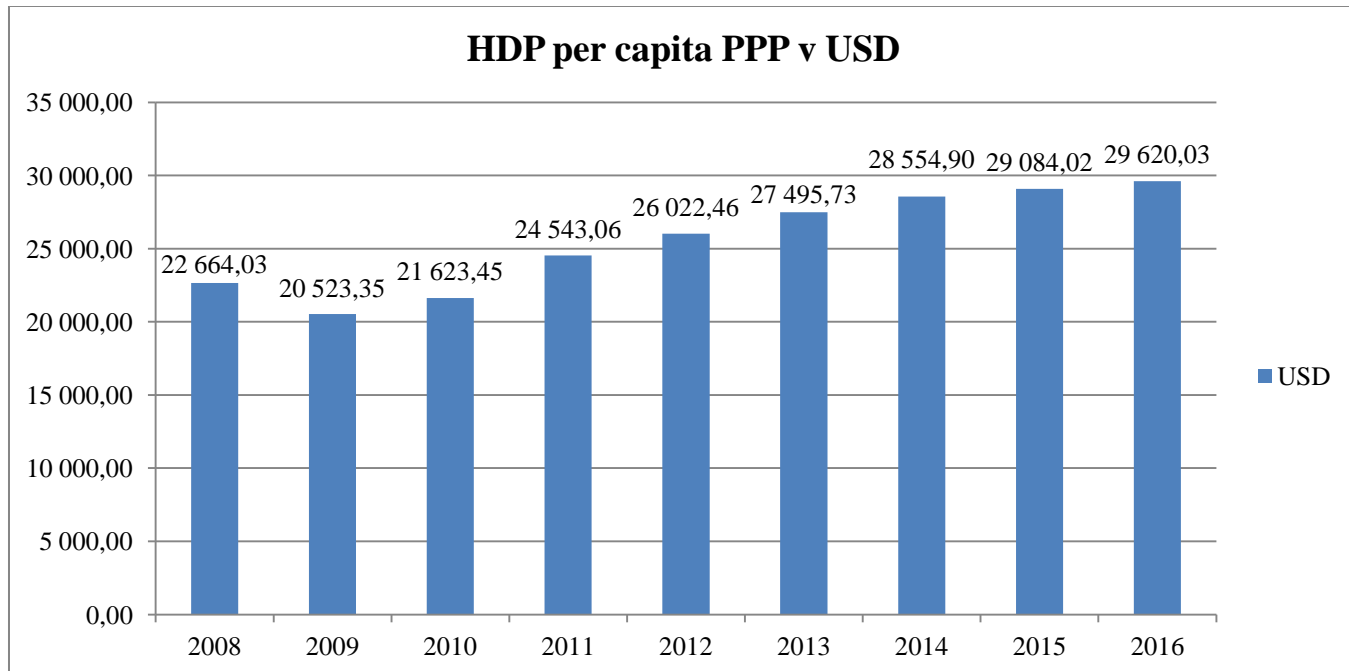
Estonsko zvyšuje kvalitu svého vzdělávacího systému prostřednictvím kvalitních učitelů, rozvíjením moderního systému monitorování a evaluace vzdělávání, zajištěním moderního učebního prostředí a zlepšením přístupu ke vzdělávání.

Hlavní principy ke kvalitnímu vzdělávání:

- Dobrý a kvalitní učitel, který musí dostávat odpovídající plat.
- Zvýšení efektivity učebního procesu skrze poskytnutí více práv ředitelům škol.
- Elektronizace studijní literatury, díky níž se zvýší přístup ke vzdělávání.

Velký důraz je kladen na rozvoj jazykových dovedností, jež zahrnují národní jazyk i cizí jazyky. Používání moderních technologií a inovace přispívají ke zvýšení kvality a přístupu ke vzdělání.

V grafu níže (viz obr. 11) je znázorněn vývoj HDP per capita PPP v USD mezi lety 2008 až 2016.

Obrázek 11: HDP per capita PPP (Estonsko)

Zdroj: worldbank, 2017

Podle OECD mezi lety 2008 až 2014 se procentní podíl výdajů na HDP do primární až terciární úrovně vzdělávání v Estonsku pohyboval v rozmezí od 4,7 % do 6 %. Průměr zemí OECD byl v intervalu 4,6 % až 4,8 % (data.oecd.org, 2017).

V tabulce níže (viz tab. 9) je znázorněno, jak si estonští studenti vedli v daných testovaných oblastech v letech 2009, 2012 a 2015.

Tabulka 9 Výsledky mezinárodního srovnání znalostí PISA (Estonsko)

Rok	Testované oblasti		
	čtenářské dovednosti	matematika	přírodní vědy
	dosažené skóre		
2009	501	512	528
2012	516	521	541
2015	519	520	534

Zdroj: OECD, 2016

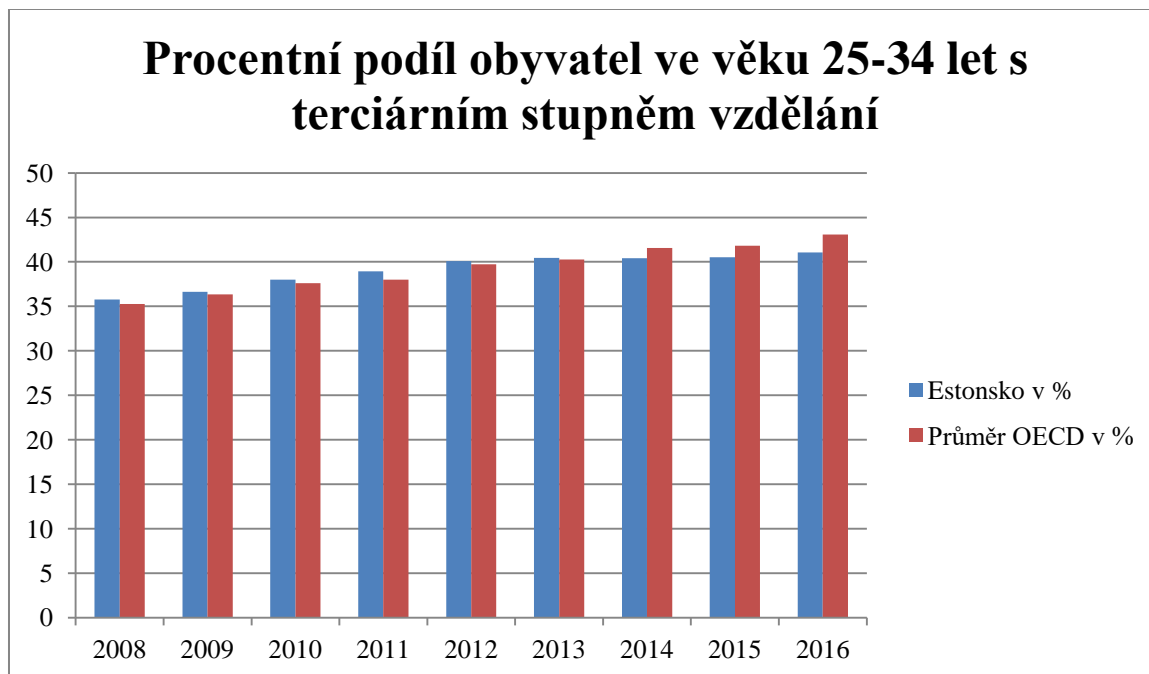
Ve čtenářských dovednostech se estonští studenti se svými 501 body v roce 2009 umístili na děleném 10. místě. Výsledek byl lehce nad průměrem OECD, jelikož průměrný výsledek se pohyboval v rozmezí 490 až 500 bodů. V matematice se výkonem 512 bodů, což bylo statisticky výrazně nad průměrem OECD (průměr OECD byl 495 bodů), umístili na 11. místě. V přírodních vědách dosáhli celkem statisticky výrazně nadprůměrných 528 bodů (průměr OECD byl 501 bodů) a umístili se na 6. místě.

Při srovnání v roce 2012 se studenti výrazně zlepšili ve všech testovaných oblastech. Ve čtenářských dovednostech dosáhli nadprůměrného výsledku 516 bodů (průměr byl 496 bodů) a skončili na 7. místě. V matematice s 521 body obsadili 5. příčku, opět se jednalo o statisticky nadprůměrný výsledek v rámci testování (průměr byl 494 bodů). Úspěchem skončily i přírodní vědy, kde opět se statisticky nadprůměrným výsledkem 541 bodů (průměr byl 501 bodů) dosáhli na 6. místo.

Při testování v roce 2015 studenti dosáhli ve čtenářských dovednostech na 519 bodů, což byl statisticky výrazně nadprůměrný výsledek (průměr byl 493 bodů), který stačil na 6. místo. Oproti roku 2012 se studenti mírně zhoršili v matematice a přírodních vědách. I přes tento pokles v matematice dosáhli na nadprůměrných 520 bodů (průměr byl 490 bodů) a umístili se na 8. místě. S nadprůměrným počtem 534 bodů (průměr byl 493) z přírodních věd estonští studenti obsadili stejně jako v roce 2012 celkové 3. místo.

Na grafu níže (viz obr. 12) je znázorněn procentní podíl obyvatel v Estonsku s terciárním stupněm vzdělání.

Populace s terciárním stupněm vzdělání

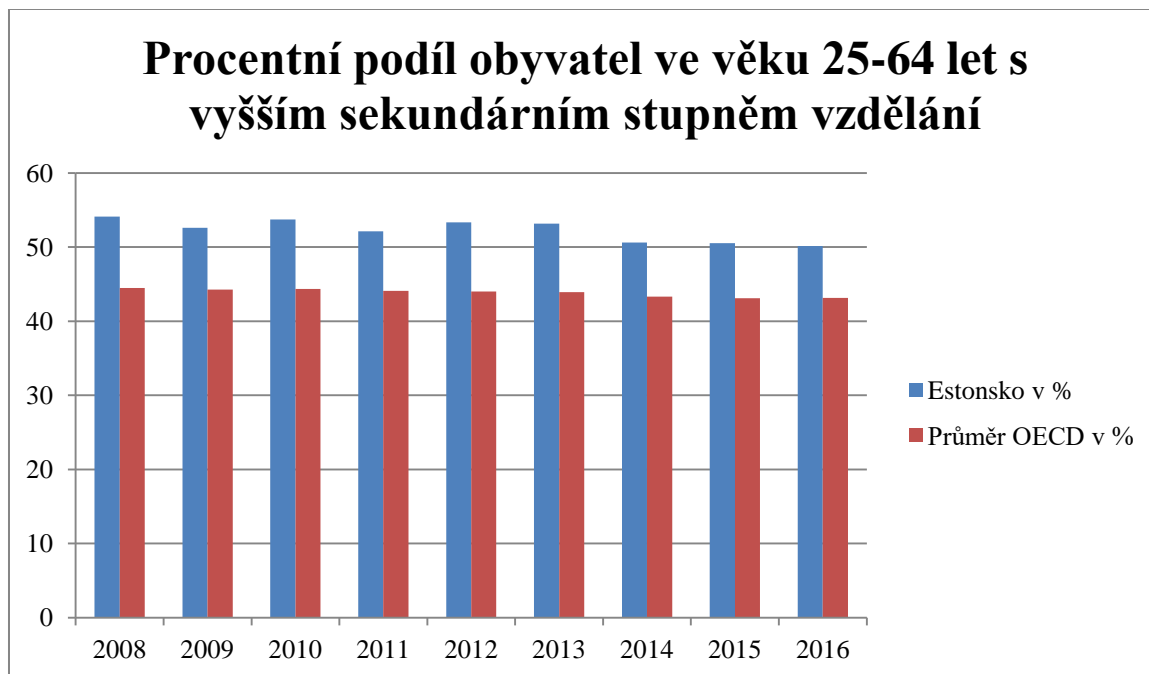
Obrázek 12: Procentní podíl obyvatel s terciárním stupněm vzdělání (Estonsko)

Zdroj: OECD, 2017

Mezi lety 2008-2016 se procentní podíl obyvatel ve věkové skupině 25-34 let s terciární úrovní vzdělání pohyboval mezi 35 až 41 %. Z obr. 12 vyplývá, že je to na úrovni celkového průměru OECD.

Na grafu níže (viz obr. 13) je zanesen vývoj populace s vyšší sekundární úrovní vzdělání mezi lety 2008 až 2016.

Populace s vyšším sekundárním stupněm vzdělání

Obrázek 13: Procentní podíl obyvatel s vyšším sekundárním stupněm vzdělání (Estonsko)

Zdroj: OECD, 2017

Z grafu je patrné, že podíl obyvatel s vyšším sekundárním stupněm vzdělání se pohyboval mezi 40 až 54 %, což je nad průměrem OECD, který se pohybuje mezi 43 až 44 %.

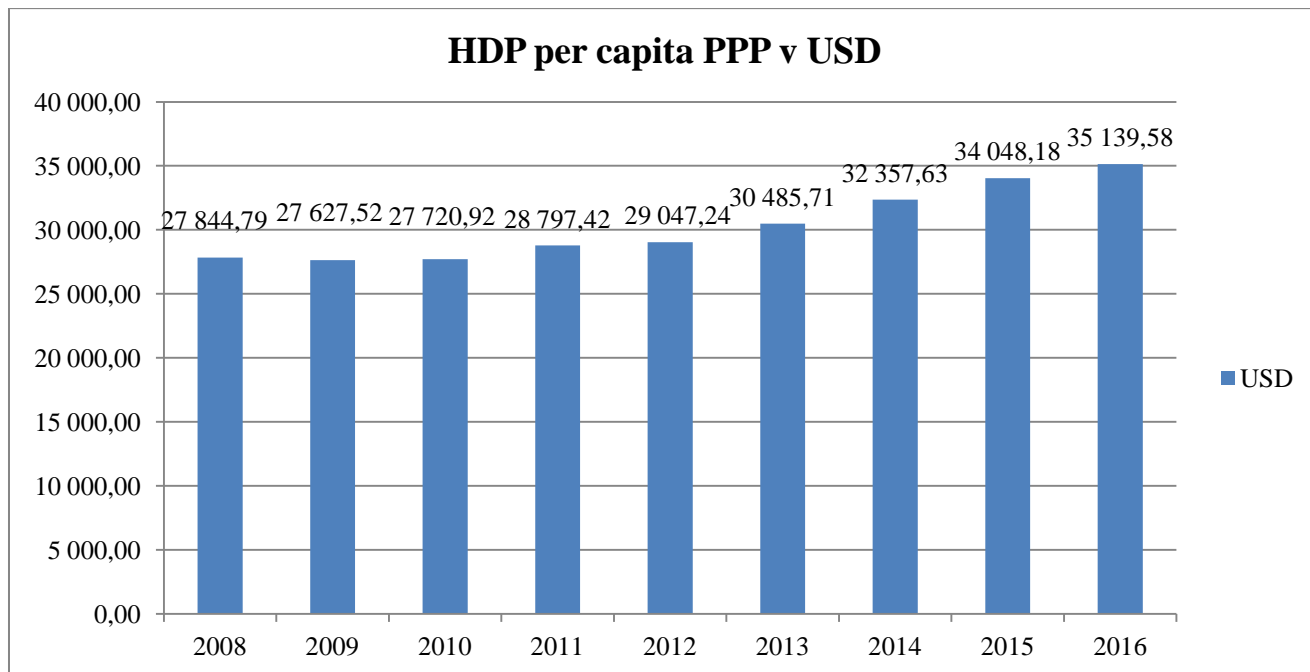
6.5 Česká republika

Vzdělávací systém je spravován Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. Legislativně se jedná o zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) a dále o zákon č. 137/2016 Sb., o vysokých školách, ve znění pozdějších předpisů.

S účinností od 1. 1. 2014 Český statistický úřad zavedl mezinárodní klasifikaci vzdělávání CZ-ISCED 2011.

V minulosti patřil český vzdělávací systém mezi úspěšné a konkurenceschopné systémy. V současné době poklesla jeho kvalita, což ukazují mezinárodní šetření studentů.

V grafu níže (viz obr. 14) je znázorněn vývoj HDP per capita PPP v USD mezi lety 2008 až 2016.

Obrázek 14: HDP per capita PPP (Česká republika)

Zdroj: worldbank, 2017

Podle OECD mezi lety 2008 až 2014 se procentní podíl výdajů na HDP do primární až terciární úrovně vzdělávání v České republice pohyboval v rozmezí od 3,1 % do 3,7 %. Průměr zemí OECD byl v intervalu 4,6 % až 4,8 % (data.oecd.org, 2017).

V tabulce níže (viz tab. 10) je znázorněno, jak si čeští studenti vedli v daných testovaných oblastech v letech 2009, 2012 a 2015.

Tabulka 10 Výsledky mezinárodního srovnání znalostí PISA (Česká republika)

Rok	Testované oblasti		
	čtenářské dovednosti	matematika	přírodní vědy
	dosažené skóre		
2009	478	493	500
2012	493	499	508
2015	487	492	493

Zdroj: OECD, 2016

Ve čtenářských dovednostech se čeští studenti se svými 478 body v roce 2009 umístili na 29. místě. Výsledek byl v rámci testovaných zemí podprůměrný, jelikož průměrný výsledek se pohyboval v rozmezí 490 až 500 bodů. V matematice se výkonem 493 bodů, což se statisticky významně nelišilo od průměru OECD (průměr OECD byl 495 bodů), umístili na 26. místě. V přírodních vědách dosáhli průměrných 500 bodů (průměr OECD byl 501 bodů) a umístili se na 24. místě.

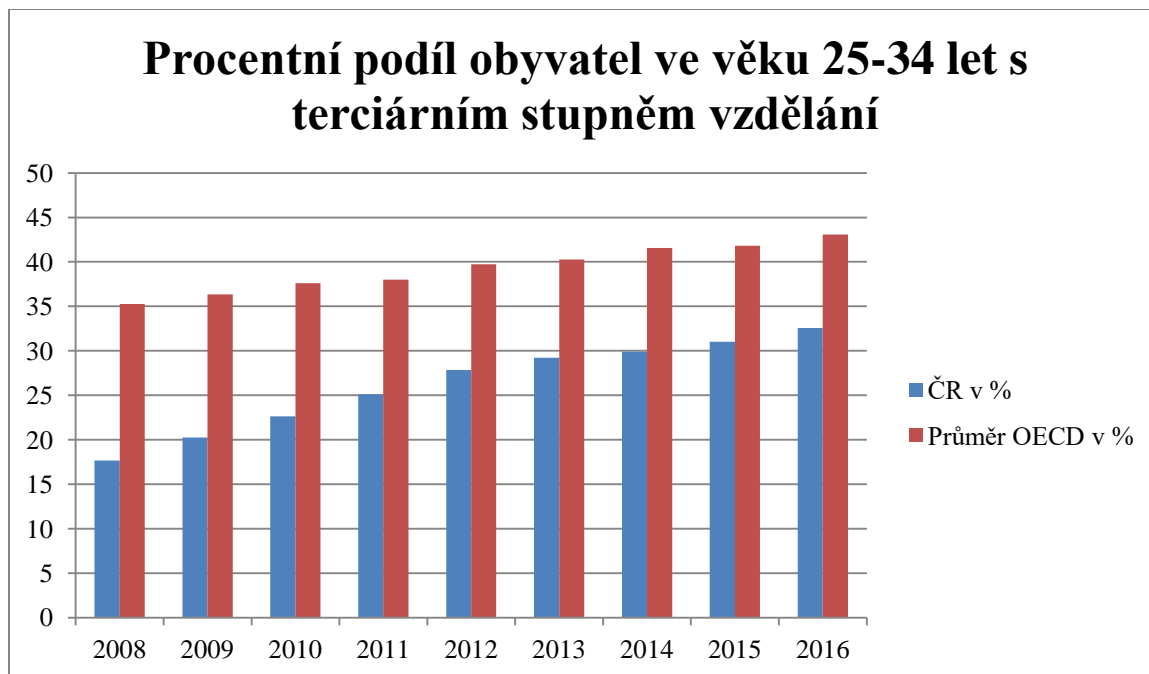
Při srovnání oproti roku 2009 se v roce 2012 studenti zlepšili ve všech testovaných oblastech. Přesto ve čtenářských dovednostech, kde dosáhli podprůměrného výsledku 493 bodů (průměr byl 496 bodů) a skončili na 19. místě. V matematice s 499 body obsadili 15. příčku, jednalo se o statisticky lehce nadprůměrný výsledek v rámci testování (průměr byl 494 bodů). Úspěchem skončily i přírodní vědy, kde opět se statisticky nadprůměrným výsledkem 508 bodů (průměr byl 501 bodů) dosáhli na 15. místo.

Při testování v roce 2015 studenti dosáhli ve čtenářských dovednostech na 487 bodů, což byl statisticky podprůměrný výsledek (průměr byl 493 bodů), který stačil na 30. místo. V matematice dosáhli na lehce nadprůměrných 492 bodů (průměr byl 490 bodů) a umístili se na děleném 23. místě. S průměrným počtem 493 bodů (průměr byl 493) z přírodních věd čeští studenti obsadili dělené 25. místo.

Na grafu níže (viz obr. 15) je znázorněn procentní podíl obyvatel v České republice s terciárním stupněm vzdělání.

Populace s terciárním stupněm vzdělání

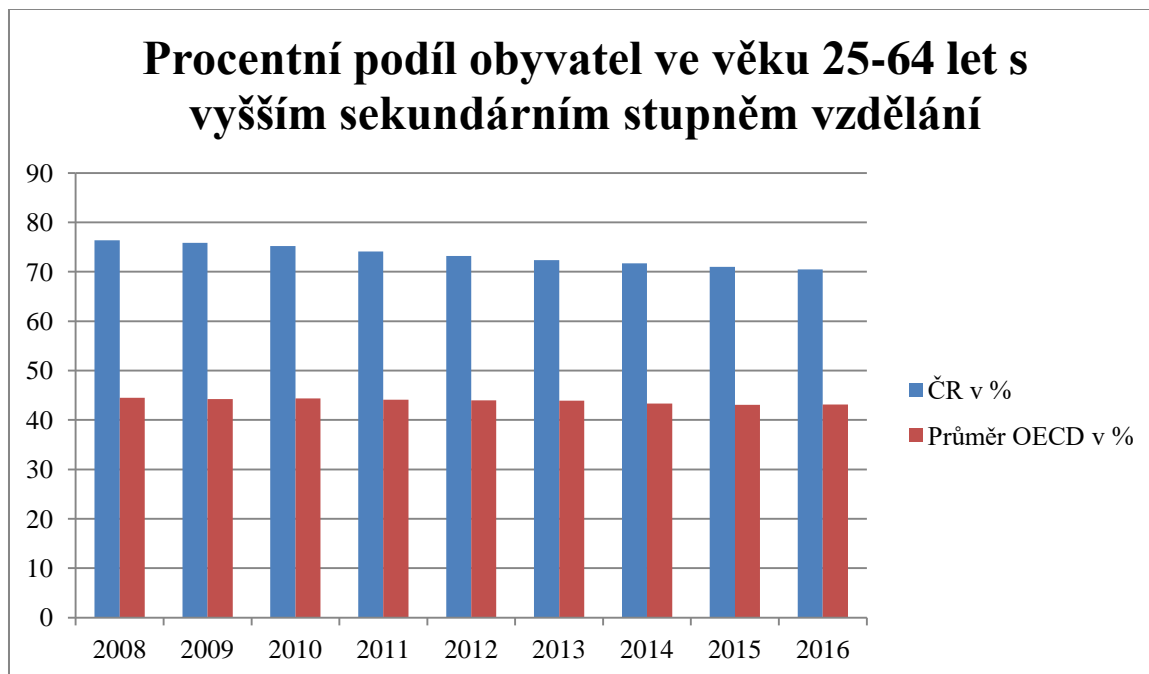
Obrázek 15: Procentní podíl obyvatel s terciárním stupněm vzdělání (Česká republika)

Zdroj: OECD, 2017

Mezi lety 2008-2016 se procentní podíl obyvatel ve věkové skupině 25-34 let s terciární úrovní vzdělání pohyboval mezi 17 až 32 %. Z obr. 15 vyplývá, že je to méně než celkový průměr OECD. Vývoj počtu obyvatel s terciárním stupněm vzdělání má rostoucí charakter.

Na grafu níže (viz obr. 16) je zanesen vývoj populace s vyšší sekundární úrovní vzdělání mezi lety 2008 až 2016.

Populace s vyšším sekundárním stupněm vzdělání

Obrázek 16: Procentní podíl obyvatel s vyšším sekundárním stupněm vzdělání (ČR)

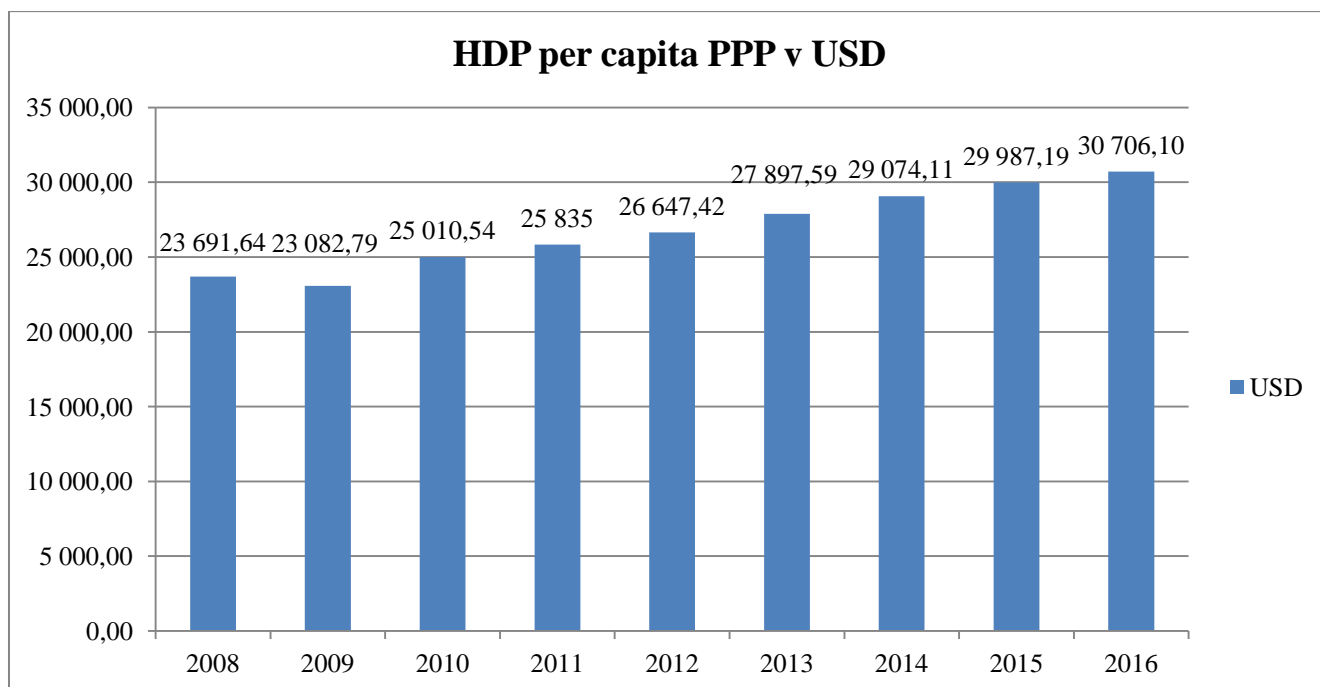
Zdroj: OECD, 2017

Z grafu je patrné, že podíl obyvatel s vyšším sekundárním stupněm vzdělání se pohyboval nad hranicí 70 %, což je nad průměrem OECD, který se pohybuje mezi 43 až 44 %.

6.6 Slovenská republika

Školský systém na Slovensku je spravován Ministerstvem školství, vědy, výzkumu a sportu. Legislativně jde o Zákon o výchově a vzdělávání (školský zákon) a Zákon o vysokých školách.

V grafu níže (viz obr. 17) je znázorněn vývoj HDP per capita PPP v USD mezi lety 2008 až 2016.

Obrázek 17: HDP per capita PPP (Slovensko)

Zdroj: worldbank, 2017

Podle OECD mezi lety 2008 až 2014 se procentní podíl výdajů na HDP do primární až terciární úrovně vzdělávání na Slovensku pohyboval v rozmezí od 3 % do 3,5 %. Průměr zemí OECD byl v intervalu 4,6 % až 4,8 % (data.oecd.org, 2017).

V tabulce níže (viz tab. 11) je znázorněno, jak si slovenští studenti vedli v daných testovaných oblastech v letech 2009, 2012 a 2015.

Tabulka 11 Výsledky mezinárodního srovnání znalostí PISA (Slovensko)

Rok	Testované oblasti		
	čtenářské dovednosti	matematika	přírodní vědy
	dosažené skóre		
2009	477	497	490
2012	463	482	471
2015	453	475	461

Zdroj: OECD, 2016

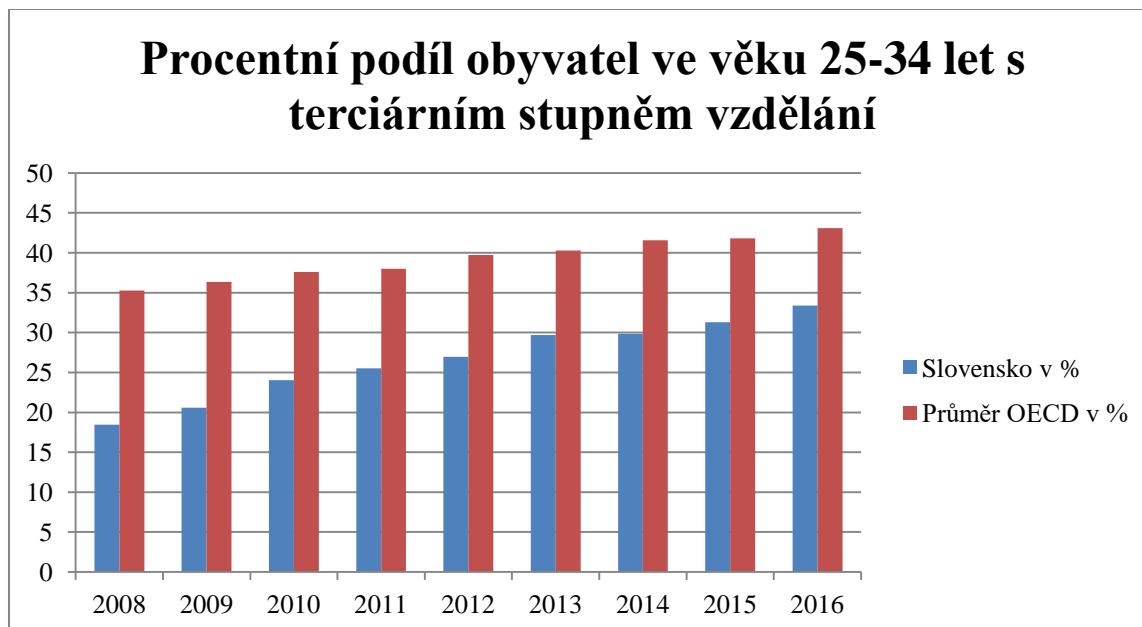
Ve čtenářských dovednostech se slovenští studenti se svými 477 body v roce 2009 umístili na 30. místě. Výsledek byl v rámci testovaných zemí podprůměrný, jelikož průměrný výsledek se pohyboval v rozmezí 490 až 500 bodů. V matematice se výkonem 497 bodů, což se statisticky významně nelišilo od průměru OECD (průměr OECD byl 495 bodů), umístili na 23. místě. V přírodních vědách dosáhli podprůměrných 490 bodů (průměr OECD byl 501 bodů) a umístili se na 34. místě.

Při srovnání oproti roku 2009 se v roce 2012 studenti zhoršili ve všech testovaných oblastech. Ve čtenářských dovednostech, dosáhli podprůměrného výsledku 463 bodů (průměr byl 496 bodů) a skončili na 28. místě. V matematice s 482 body obsadili 25. příčku, jednalo se o statisticky podprůměrný výsledek v rámci testování (průměr byl 494 bodů). Přírodní vědy zakončili opět se statisticky podprůměrným výsledkem 471 bodů (průměr byl 501 bodů) a skončili na 30. místě.

Při testování v roce 2015 studenti dosáhli ve čtenářských dovednostech na 453 bodů, což byl statisticky výrazně podprůměrný výsledek (průměr byl 493 bodů), který stačil na 38. místo. V matematice dosáhli na podprůměrných 475 bodů (průměr byl 490 bodů) a umístili se na 29. místě. S průměrným počtem 461 bodů (průměr byl 493) z přírodních věd slovenští studenti obsadili 32. místo.

Na grafu níže (viz obr. 18) je znázorněn procentní podíl obyvatel na Slovensku s terciárním stupněm vzdělání.

Populace s terciárním stupněm vzdělání

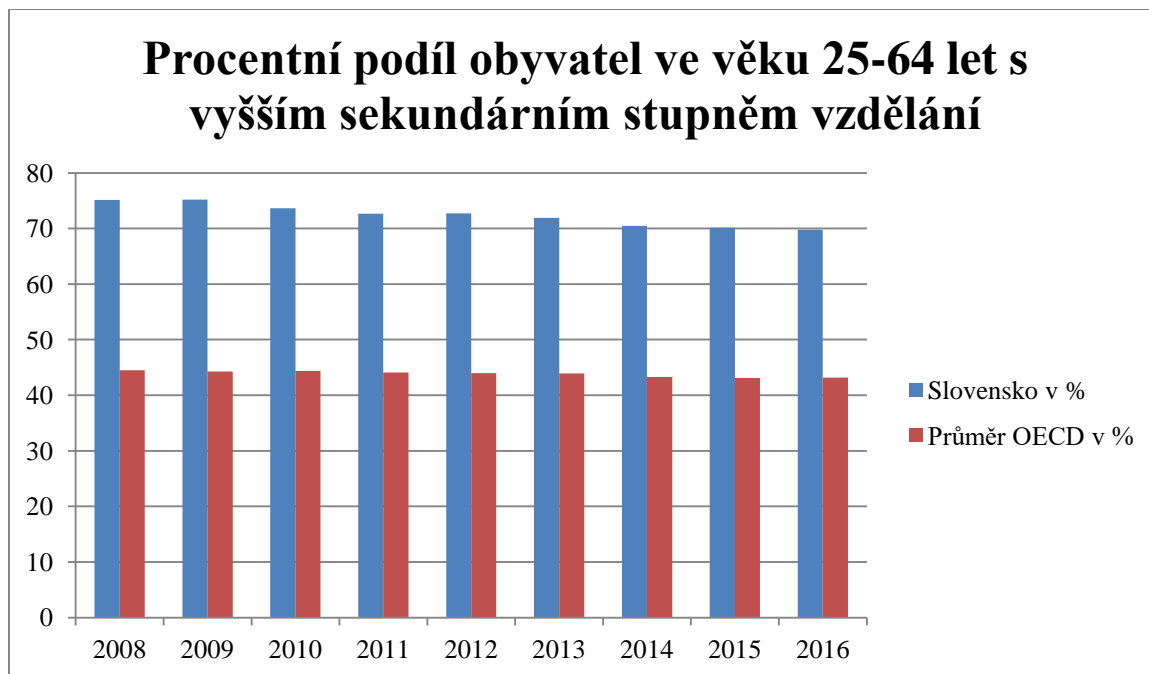
Obrázek 18: Procentní podíl obyvatel s terciárním stupněm vzdělání (Slovenská republika)

Zdroj: OECD, 2017

Mezi lety 2008-2016 se procentní podíl obyvatel ve věkové skupině 25-34 let s terciární úrovní vzdělání pohyboval mezi 18 až 33 %. Z obr. 18 vyplývá, že je to méně než celkový průměr OECD, který se pohybuje mezi 35 až 43 %.

Na grafu níže (viz obr. 19) je zanesen vývoj populace s vyšší sekundární úrovní vzdělání mezi lety 2008 až 2016.

Populace s vyšším sekundárním stupněm vzdělání

Obrázek 19: Procentní podíl obyvatel s vyšším sekundárním stupněm vzdělání (SR)

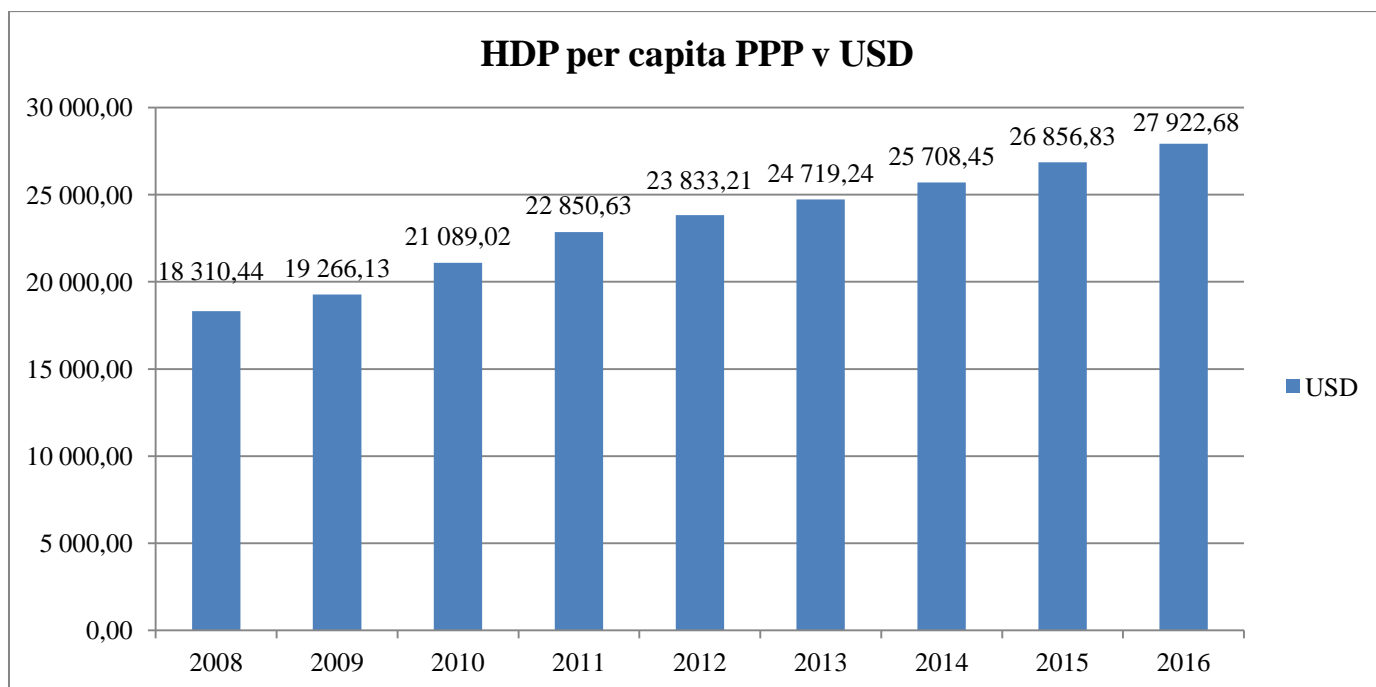
Zdroj: OECD, 2017

Z grafu je patrné, že podíl obyvatel s vyšším sekundárním stupněm vzdělání se pohyboval kromě roku 2016 nad 70 %, což je nad průměrem OECD, který se pohybuje mezi 43 až 44 %.

6.7 Polsko

Vzdělávání v Polsku zajišťuje Ministerstvo národního vzdělávání a Ministerstvo vysokého školství a vědy. Vzdělávací systém upravuje Školský zákon a Zákon o vysokých školách. Školné se na polských školách neplatí.

V grafu níže (viz obr. 20) je znázorněn vývoj HDP per capita PPP v USD mezi lety 2008 až 2016.

Obrázek 20: HDP per capita PPP (Polsko)

Zdroj: worldbank, 2017

Podle OECD mezi lety 2008 až 2014 se procentní podíl výdajů na HDP do primární až terciární úrovně vzdělávání v Polsku pohyboval v rozmezí od 4,1 % do 4,4 %. Průměr zemí OECD byl v intervalu 4,6 % až 4,8 % (data.oecd.org, 2017).

V tabulce níže (viz tab. 12) je znázorněno, jak si polští studenti vedli v daných testovaných oblastech v letech 2009, 2012 a 2015.

Tabulka 12 Výsledky mezinárodního srovnání znalostí PISA (Polsko)

Rok	Testované oblasti		
	čtenářské dovednosti	matematika	přírodní vědy
	dosažené skóre		
2009	500	495	508
2012	518	518	526
2015	506	504	501

Zdroj: OECD, 2016

Ve čtenářských dovednostech se polští studenti se svými 500 body v roce 2009 umístili na 14. místě. Výsledek se statisticky významně nelišil od průměru OECD, jelikož průměrný výsledek se pohyboval v rozmezí 490 až 500 bodů. V matematice se výkonem 495 bodů, což se statisticky nelišilo od průměru OECD (průměr OECD byl 495 bodů), umístili na 25. místě. V přírodních vědách dosáhli celkem statisticky nadprůměrných 508 bodů (průměr OECD byl 501 bodů) a umístili se na 18. místě.

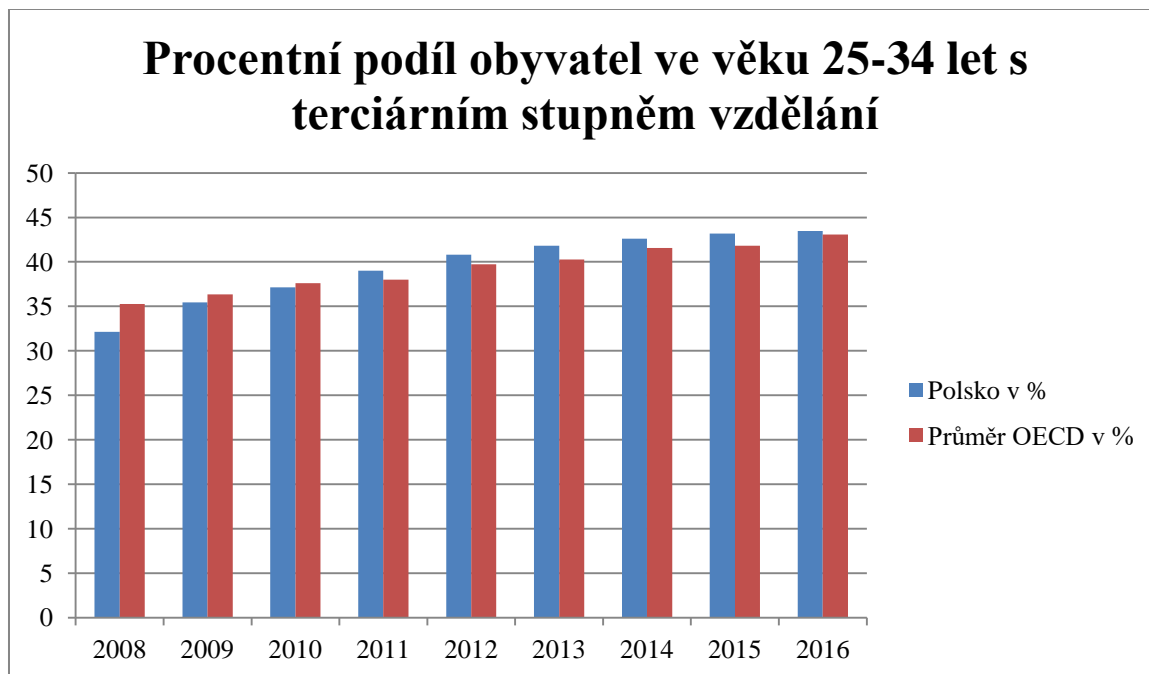
Při srovnání v roce 2012 se studenti zlepšili ve všech testovaných oblastech. Ve čtenářských dovednostech, kde dosáhli nadprůměrného výsledku 518 bodů (průměr byl 496 bodů) a skončili na 6. místě. V matematice s 518 body obsadili 7. příčku, opět se jednalo o statisticky nadprůměrný výsledek v rámci testování (průměr byl 494 bodů). Úspěchem skončily i přírodní vědy, kde opět se statisticky nadprůměrným výsledkem 526 bodů (průměr byl 501 bodů) dosáhli na 5. místo.

Při testování v roce 2015 studenti dosáhli ve čtenářských dovednostech na 506 bodů, což byl statisticky nadprůměrný výsledek (průměr byl 493 bodů), který stačil na 11. místo. V matematice dosáhli na nadprůměrných 504 bodů (průměr byl 490 bodů) a umístili se na 13. místě. S nadprůměrným počtem 501 bodů (průměr byl 493) z přírodních věd polští studenti obsadili 17. místo.

Na grafu níže (viz obr. 21) je znázorněn procentní podíl obyvatel v Polsku s terciárním stupněm vzdělání.

Populace s terciárním stupněm vzdělání

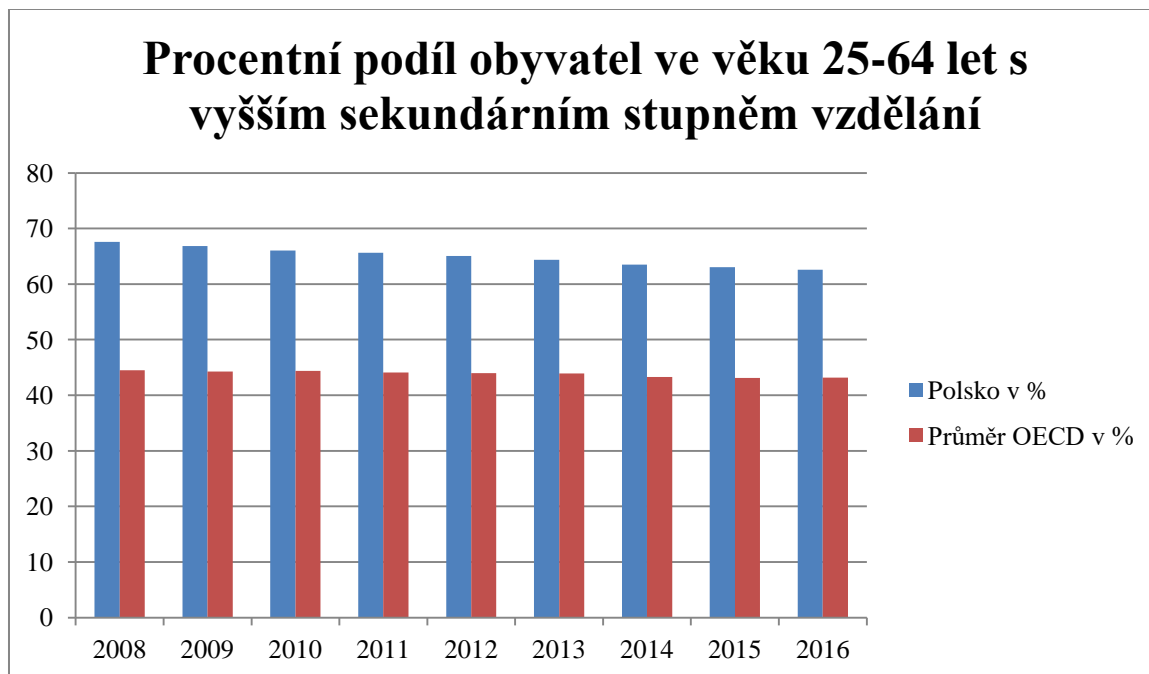
Obrázek 21: Procentní podíl obyvatel s terciárním stupněm vzdělání (Polsko)

Zdroj: OECD, 2017

Mezi lety 2008-2016 se procentní podíl obyvatel ve věkové skupině 25-34 let s terciární úrovní vzdělání pohyboval mezi 32 až 43 %. Z obr. 21 vyplývá, že pouze v letech 2008, 2009 a 2010 je to méně než celkový průměr OECD.

Na grafu níže (viz obr. 22) je zanesen vývoj populace s vyšší sekundární úrovní vzdělání mezi lety 2008 až 2016.

Populace s vyšším sekundárním stupněm vzdělání

Obrázek 22: Procentní podíl obyvatel s vyšším sekundárním stupněm vzdělání (Polsko)

Zdroj: OECD, 2017

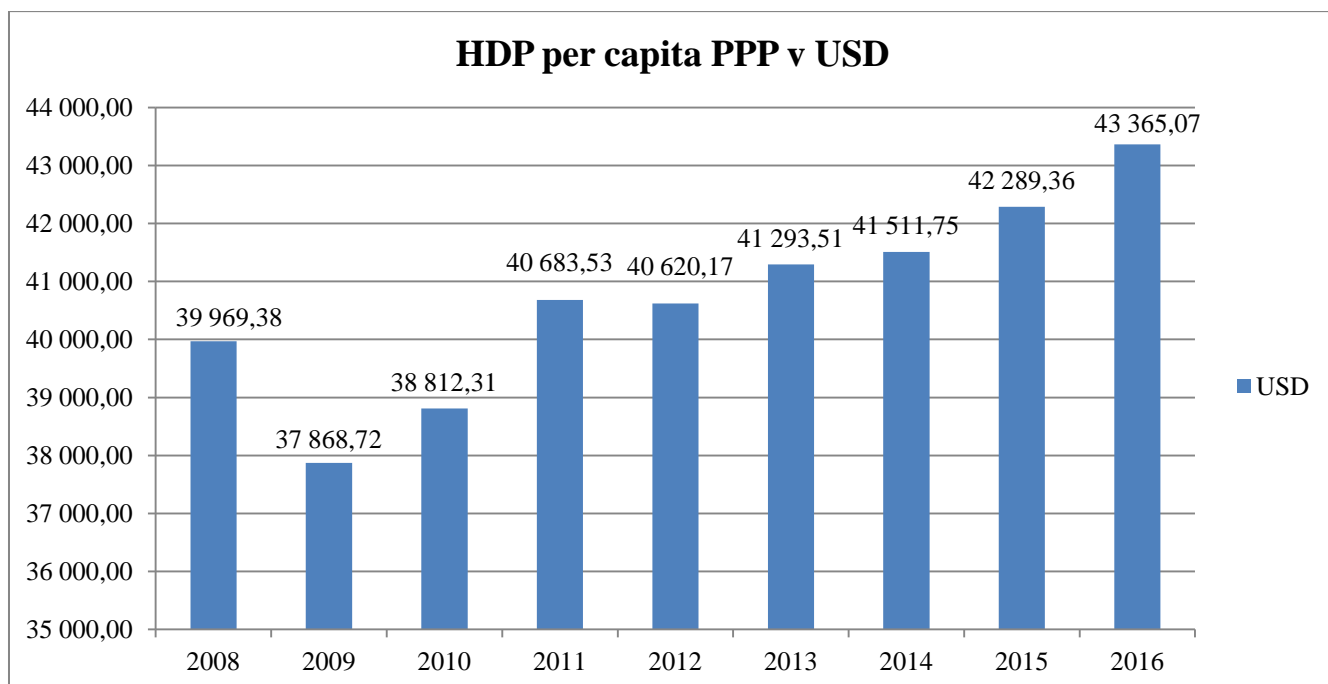
Z grafu je patrné, že podíl obyvatel s vyšším sekundárním stupněm vzdělání se pohyboval mezi 62 až 67 %, což je nad průměrem OECD, který se pohybuje mezi 43 až 44 %.

6.8 Finsko

Preprimární a primární vzdělávací úroveň je řízena Zákonem o základním vzdělávání, Vládní nařízení o obecných národních cílech a hodinové dotaci v základním vzdělávání, Národní kurikulum pro předškolní vzdělávání, Národní kurikulum pro základní vzdělávání, vše ve znění pozdějších předpisů. Terciární úroveň vzdělávání je spravována Zákonem o univerzitách a Zákonem o polytechnikách, ve znění pozdějších předpisů.

Ve finské vzdělávací politice je zdůrazněno celoživotní vzdělávání a vzdělávání dospělých. Mezi její cíle patří zajistit kvalifikovanou pracovní sílu, posílit soudržnost a spravedlnost. Na všech vzdělávacích stupních je vzdělávání bezplatné, výjimku tvoří vzdělávání dospělých, kde může být školné požadováno.

V grafu níže (viz obr. 23) je znázorněn vývoj HDP per capita PPP v USD mezi lety 2008 až 2016.

Obrázek 23: HDP per capita PPP (Finsko)

Zdroj: worldbank, 2017

Podle OECD mezi lety 2008 až 2014 se procentní podíl výdajů na HDP do primární až terciární úrovně vzdělávání ve Finsku pohyboval v rozmezí od 5,1 % do 5,7 %. Průměr zemí OECD byl v intervalu 4,6 % až 4,8 % (OECD, 2017).

V tabulce níže (viz tab. 13) je znázorněno, jak si finští studenti vedli v daných testovaných oblastech v letech 2009, 2012 a 2015.

Tabulka 13 Výsledky mezinárodního srovnání znalostí PISA (Finsko)

Rok	Testované oblasti		
	čtenářské dovednosti	matematika	přírodní vědy
	dosažené skóre		
2009	536	541	554
2012	524	519	545
2015	526	511	531

Zdroj: OECD, 2016

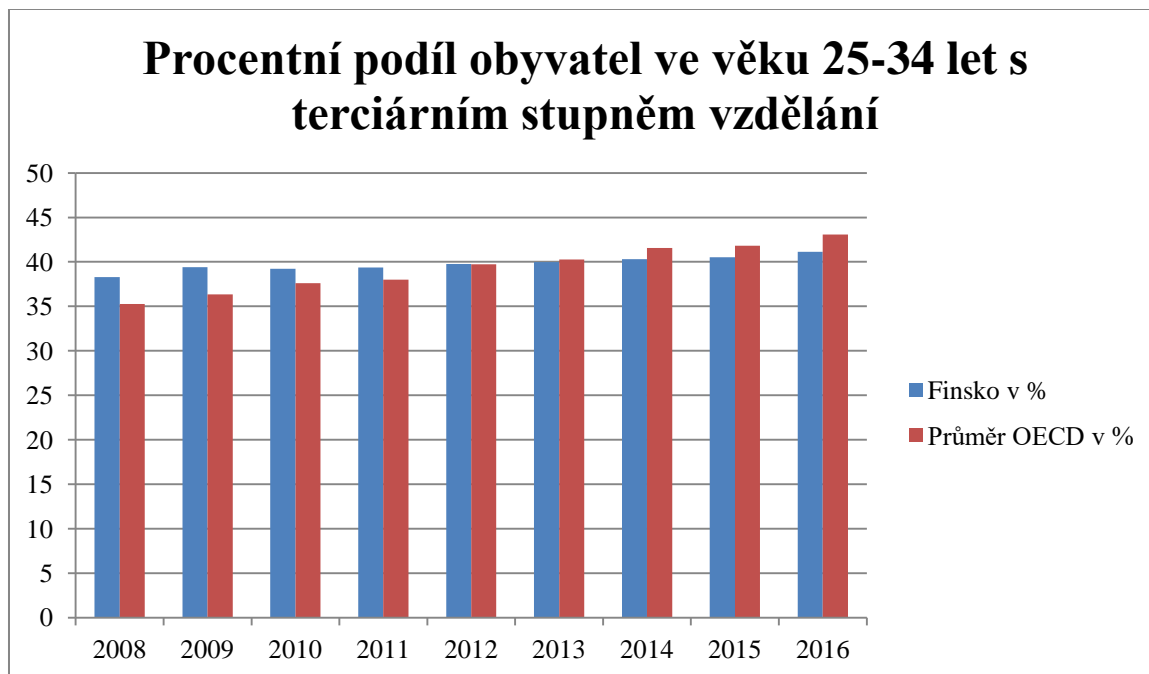
Ve čtenářských dovednostech si finšší studenti se svými 536 body v roce 2009 umístili na 3. místě. Výsledek byl výrazně nad průměrem OECD, jelikož průměrný výsledek se pohyboval v rozmezí 490 až 500 bodů. V matematice se výkonem 541 bodů, což bylo statisticky výrazně nad průměrem OECD (průměr OECD byl 495 bodů), umístili na 5. místě. V přírodních vědách dosáhli celkem statisticky výrazně nadprůměrných 554 bodů (průměr OECD byl 501 bodů) a umístili se na 2. místě.

Při srovnání v roce 2012 se studenti mírně zhoršili ve všech testovaných oblastech, největší propad byl v matematice. Ve čtenářských dovednostech dosáhli nadprůměrného výsledku 524 bodů (průměr byl 496 bodů) a skončili na 5. místě. V matematice s 519 body obsadili 12. příčku, opět se jednalo o statisticky výrazně nadprůměrný výsledek v rámci testování (průměr byl 494 bodů). Úspěchem skončily i přírodní vědy, kde opět se statisticky nadprůměrným výsledkem 545 bodů (průměr byl 501 bodů) dosáhli na 5. místo.

Při testování v roce 2015 studenti dosáhli ve čtenářských dovednostech na 526 bodů, což byl statisticky výrazně nadprůměrný výsledek (průměr byl 493 bodů), který stačil na 2. místo. Oproti roku 2012 se studenti mírně zhoršili v matematice a přírodních vědách. I přes tento pokles v matematice dosáhli na nadprůměrných 511 bodů (průměr byl 490 bodů) a umístili se na děleném 12. místě. S nadprůměrným počtem 531 bodů (průměr byl 493) z přírodních věd finšší studenti obsadili celkové 5. místo.

Na grafu níže (viz obr. 24) je znázorněn procentní podíl obyvatel ve Finsku s terciárním stupněm vzdělání.

Populace s terciárním stupněm vzdělání

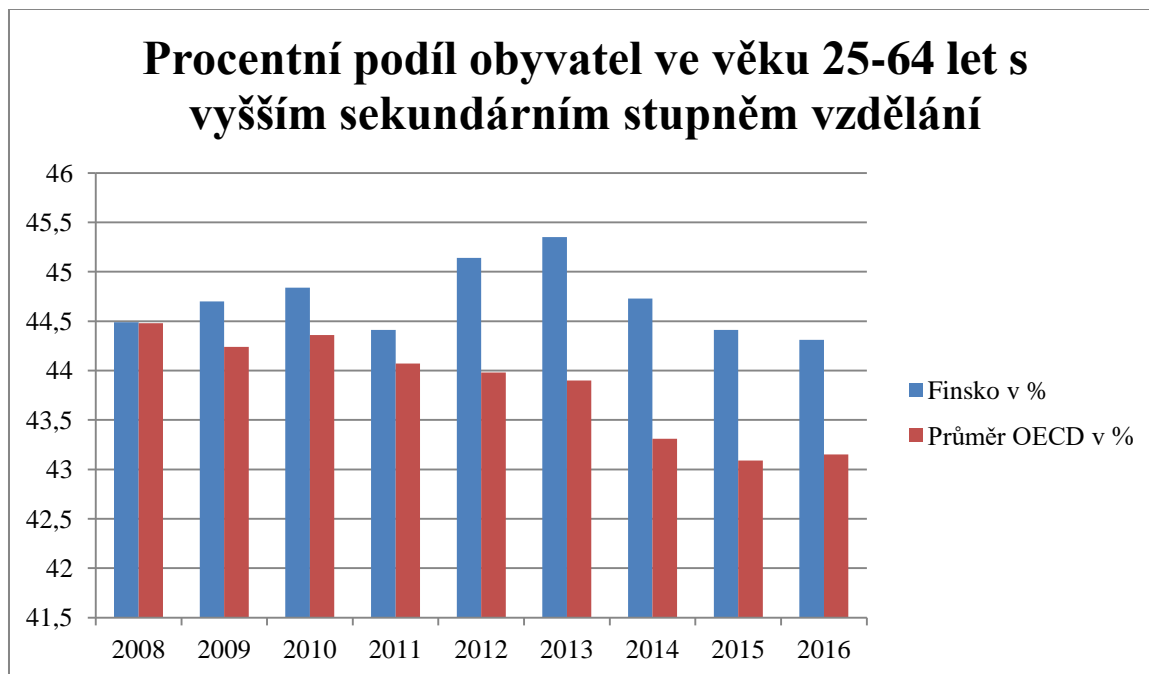
Obrázek 24: Procentní podíl obyvatel s terciárním stupněm vzdělání (Finsko)

Zdroj: OECD, 2017

Mezi lety 2008-2016 se procentní podíl obyvatel ve věkové skupině 25-34 let s terciární úrovní vzdělání pohyboval mezi 38 až 41 %. Z obr. 24 vyplývá, že je to více nebo na úrovni celkového průměru OECD.

Na grafu níže (viz obr. 25) je zanesen vývoj populace s vyšší sekundární úrovní vzdělání mezi lety 2008 až 2016.

Populace s vyšším sekundárním stupněm vzdělání

Obrázek 25: Procentní podíl obyvatel s vyšším sekundárním stupněm vzdělání (Finsko)

Zdroj: OECD, 2017

Z grafu je patrné, že podíl obyvatel s vyšším sekundárním stupněm vzdělání se pohyboval kolem 45 %, což je lehce nad průměrem OECD, který se pohybuje mezi 43 až 44 %.

Závěr

V této diplomové práci bylo řešeno, zda vzdělanostní společnost znamená vyšší hospodářskou prosperitu. Jestli státy Spolková republika Německo, Rakousko a Švýcarsko oprávněně reprezentují vzdělanostní společnost.

Nástroji pro ověření byly výsledky mezinárodního srovnání studentů PISA, HDP per capita PPP zkoumaných zemí a procentní podíl populace s terciárním stupněm vzdělání a vyšším sekundárním stupněm vzdělání. Diplomová práce odpovídala na následující otázky. Opravdu němečtí, rakouští a švýcarští studenti dosahují lepších výsledků v mezinárodním srovnání PISA, než studenti ze států České republiky, Estonska, Finska, Polska a Slovenské republiky? Je v zemích představující vzdělanostní společnost vyšší HDP per capita PPP? Přičemž zkoumané období bylo stanoveno na dobu mezi lety 2008 až 2016.

První kapitola obsahuje teoretická východiska a věnuje se vzdělávací politice jejím členěním, nástroji, subjekty a principy. Druhá kapitola se zabývala vzdělanostní společností, kritikou vzdělanostní společnosti, znalostní ekonomikou a lidským kapitálem.

Následující kapitoly detailně rozebíraly vzdělávací systémy Spolkové republiky Německo, Rakouska a Švýcarska, označené jako příklad vzdělanostní společnosti.

Na základě kritéria HDP per capita PPP mezi lety 2008 až 2016 se prokázalo, že státy Německa, Rakouska a Švýcarska v tomto ukazateli výrazně převyšují ostatní zkoumané země. Nejvyšších dosažených hodnot ve zkoumaném období dosahovalo Švýcarsko, naopak nejmenších Polsko.

Dle kritéria PISA, kde se testují čtenářské dovednosti, matematika a přírodní vědy němečtí, rakouští ani švýcarští studenti výrazně nepřevyšují jejich vrstevníky v dalších zkoumaných zemích. Především estonští, finští a polští studenti se jim vyrovnají a několikrát v celkových výsledcích dosahují lepších výsledků. Na druhé straně by se měli zlepšit čeští a slovenští studenti. V tomto případě se neprokázalo, že země a jejich obyvatelstvo dávané za vzor mohly být označeny za vzdělanostní společnosti.

Posledním kritériem bylo, jak velká část obyvatelstva dosahuje vyššího sekundárního vzdělání a terciárního vzdělání ve zkoumaném období. Největší procentní podíl obyvatel ve věku 25 až 64 let s vyšším sekundárním vzděláním ze zkoumaných zemí dosahuje Česká republika a

Slovenská republika, kde tohoto vzdělání dosahuje nad 70 % populace. S vyšším sekundárním vzděláním se podíl obyvatel v Německu pohybuje těsně pod 60 %, v Rakousku kolem 54 %, ve Švýcarsku mezi 46 – 53 %, v Estonsku mezi 40 – 54 %, v Polsku mezi 62 – 67 % a ve Finsku kolem 45 %.

Největší procentní podíl obyvatel s terciární úrovní vzdělání ve věkové skupině 25 až 34 let ve zkoumaných letech vykazuje Švýcarsko v rozmezí 30 – 50 %. Za ním následují Estonsko, Finsko, Rakousko a Polsko, jejichž procentní podíl se pohybuje mezi 30 – 43 %.

Podle kritéria úrovně vzdělání v jednotlivých zemích nelze jednoznačně určit, zda státy Německa, Rakouska a Švýcarska můžeme zmiňovat jako státy prezentující vzdělanostní společnost.

Podle zvolených kritérií lze jednoznačně označit Švýcarsko jako zemi, která reprezentuje vzdělanostní společnost. Jelikož HDP per capita PPP je nejvyšší z ostatních analyzovaných zemí, výborných výsledků dosahují také studenti při mezinárodním srovnání PISA a ze zkoumaných zemí je to stát s nejvyšším podílem obyvatelstva s terciární úrovní vzdělání.

Vzdělání jako takové představuje nezbytnou součást života všech jedinců bez rozdílu na nejrůznější faktory, neboť musí být dopřáno všem a každý má na něj právo. Je důležitým milníkem pro profesní i osobní život, udává jedinci lepší postavení ve společnosti, v prosazování svých názorů i v možnosti být soběstačný, nezávislý a otevírá příležitosti ve světě. Pro společnost znamená prosperitu, gramotnost a může být faktorem, který lidskou společnost formuje. I přes dosažení určitého stupně vzdělání je však nutné prohlubovat a rozšiřovat své znalosti ve všech směrech a posunovat úroveň svého vzdělání pro získání nových informací a vědomostí, které pro člověka znamenají lepší přizpůsobení se dnešní době při stále se vyvíjejících nových technologiích.

Seznam použité literatury

BARTÁK, Jan. *Od znalostí k inovacím: tvorba, rozvíjení a využívání znalostí v organizacích*. Praha: Alfa, 2008. ISBN 978-80-87197-03-5.

BENEŠ, Milan. *Idea vzdělávání v dnešní společnosti*. Praha: Eurolex Bohemia, 2002. ISBN 80-86432-40-8.

BOURDIEU, Pierre. *Teorie jednání*. Praha: Karolinum, 1999. ISBN 80-7184-518-3.

BRDEK, Miroslav a Helena VYCHOVÁ. *Evropská vzdělávací politika: programy, principy a cíle*. Praha: ASPI, 2004. ISBN 80-86395-96-0.

BUREŠ, Vladimír. *Znalostní management a proces jeho zavádění*. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1978-8.

CHEN, Derek H.C. a Carl J. DAHLMAN. He knowledge economy, the KAM methodology and World Bank operations. In: [Http://www.worldbank.org](http://www.worldbank.org) [online]. Washington DC. 2006[cit. 2017-08-29]. Dostupné z: <http://documents.worldbank.org/curated/en/695211468153873436/pdf/358670WBI0The11dge1Economy01PUBLIC1.pdf>

ČÁP, Jan a Jiří MAREŠ. *Psychologie pro učitele*. 2. vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-463-X.

JEŽKOVÁ, Věra, Edgar KRULL a Karmen TRASBERGOVÁ. *Školní vzdělávání v Estonsku*. Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2687-1.

KALOUS, Jaroslav a Arnošt VESELÝ. *Teorie a nástroje vzdělávací politiky*. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 80-246-1259-3.

KALOUS, Jaroslav. *Teorie vzdělávací politiky*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 1997. ISBN 80-211-0247-0.

KELLER, Jan a Lubor TVRDÝ. *Vzdělanostní společnost? Chrám, výtah a pojišťovna*. Praha: SLON, 2008. ISBN 978-80-86429-78-6.

KISLINGEROVÁ, Eva a kol. *Inovace nástrojů ekonomiky a managementu organizací*. Praha: C. H. Beck, 2008. ISBN 978-80-7179-882-8.

KOUT, Jan. Management znalostí tvorba mozku, který nezapomíná, neodchází a neumírá. In: [Www.systemonline.cz](http://www.systemonline.cz) [online]. Brno: CCB, 2006 [cit. 2017-09-28]. Dostupné z: <http://www.systemonline.cz/clanky/management-znalosti.htm>

LANG, Helmut. *Management trendy a teorie*. Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN 9788071796831.

LISSMANN, Konrad Paul. *Theorie der Unbildung. Die Irrtümer der Wissensgesellschaft*. Wien: Paul Zsolnay Verlag, 2006. ISBN 978-80-200-1677-5.

MATULA, Jan., Vztah pojmů znalostní ekonomika a znalostní společnost k pojmům informační ekonomika a informační společnost. In: [Http://www.portalci.cz](http://www.portalci.cz) [online]. 2011 [cit. 2017-08-16]. Dostupné z: <http://www.portalci.cz/ci-v-praxi/odborne-clanky/autorske-clanky/matula-j-vztah-pojmu-znalostni-ekonomika-a-znalostni-spolecnost-k-pojmum-informacni-ekonomika-a-informacni-spolecnost>

NEČADOVÁ, Marta, Jindřich SOUKUP a Lubomíra BREŇOVÁ. Teorie a praxe nové ekonomiky v ČR – konkurenceschopnost ČR v mezinárodním srovnání. *Ekonomika a Management*. Praha, 2007, roč. 1, č. 1.

OECD data: Population with tertiary education [online]. 2017 [cit. 2018-01-30]. Dostupné z: <https://data.oecd.org/eduatt/population-with-tertiary-education.htm#indicator-chart>

OECD data: Adult education level (Upper secondary) [online]. 2017 [cit. 2018-01-31]. Dostupné z: <https://data.oecd.org/eduatt/adult-education-level.htm>

PALÁN, Zdeněk. *Lidské zdroje - výkladový slovník*. Praha: Academica, 2002. ISBN 80-200-0950-7.

PISA 2009 Results: What Students Know and Can Do: Student Performance in Reading, Mathematics and Science (Volume I). OECD publishing, 2010. ISBN 978-92-64-09144-3. ISSN 1996-3777.

PISA 2012 Results: What Students Know and Can Do (Volume I, Revised edition, February 2014): Student Performance in Mathematics, Reading and Science. OECD publishing, 2014. ISBN 978-92-64-20877-3. ISSN 1996-3777.

PISA 2015 Results: (Volume I): Excellence and Equity in Education. Paris: OECD publishing, 2016. ISBN 978-92-64-26649-0. ISSN 1996-3777.

PORTER, M. E. *The competitive advantage of nations*. New York: Free Press, 1998. ISBN 0-684-84147-9.

POTŮČEK, Martin a kol. *Veřejná politika*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2005. ISBN 80-86429-50-4.

PRŮCHA, Jan. *Moderní pedagogika*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-170-3.

PRŮCHA, Jan. *Vzdělávání a školství ve světě: základy mezinárodní komparace vzdělávacích systémů*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-290-4.

Public spending on education: Primary to tertiary. *Www.oecd.org* [online]. 2017 [cit. 2018-01-04]. Dostupné z: <https://data.oecd.org/eduresource/public-spending-on-education.htm#indicator-chart>

REICH, Robert Bernard. *The Work of Nations: Preparing Ourselves for 21st Century Capitalism*. New York: Vintage, 1992. ISBN 0679736158.

RICHTA, Radovan. *Civilizace na rozcestí: společenské a lidské souvislosti vědeckotechnické revoluce*. Praha: Svoboda, 1967. ISBN 25-077-69.

RYCHEN, Dominique Simone a Laura Hersh SALGANIK. *Key Competencies for A Successful Life and Well-Functioning Society*. Göttingen: Hogrefe & Huber Publishers, 2003. ISBN 0-88937-272-1.

The Swiss education system. *Educa* [online]. Bern, 2017 [cit. 2017-09-20]. Dostupné z: <https://swisseducation.educa.ch/en/swiss-education-system-3>

The world bank: Germany GDP per capita PPP [online]. 2017 [cit. 2018-01-29]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.PP.CD?end=2016&locations=DE&start=2008>

The world bank: Austria GDP per capita PPP [online]. 2017 [cit. 2018-01-29]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.PP.CD?end=2016&locations=AT&start=2008>

The world bank: Switzerland GDP per capita PPP [online]. 2017 [cit. 2018-01-29]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.PP.CD?end=2016&locations=CH&start=2008>

The world bank: Estonia GDP per capita PPP [online]. 2017 [cit. 2018-01-29]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.PP.CD?end=2016&locations=EE&start=2008>

The world bank: Czech republic GDP per capita PPP [online]. 2017 [cit. 2018-01-29]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.PP.CD?end=2016&locations=CZ&start=2008>

The world bank: Slovak republic GDP per capita PPP [online]. 2017 [cit. 2018-01-29]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.PP.CD?end=2016&locations=SK&start=2008>

The world bank: Poland GDP per capita PPP [online]. 2017 [cit. 2018-01-29]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.PP.CD?end=2016&locations=PL&start=2008>

The world bank: Finland GDP per capita PPP [online]. 2017 [cit. 2018-01-29]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.PP.CD?end=2016&locations=FI&start=2008>

The Structure of the European Education Systems 2014/15: European Commission: EACEA - Education, Audiovisual and Culture Executive Agency [online]. 2014 [cit. 2018-02-23]. Dostupné z: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/facts_and_figures/education_structures_EN.pdf

The Swiss education system [online]. 2017 [cit. 2018-02-23]. Dostupné z: https://www.edudoc.ch/static/web/bildungssystem/grafik_bildung_e.pdf

VODÁČEK, Leo a Antonín ROSICKÝ. *Informační management: Pojetí, poslání a aplikace*. Praha: Management Press, 1997. ISBN 80-85943-35-2.

VRABCOVÁ, Daniela a Karel RÝDL. (Auto)evaluace ve vzdělávacím systému Finska. In: *Národní ústav odborného vzdělávání* [online]. Praha, 2011 [cit. 2018-01-22]. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/AE/Vyzkumy_a_sbery_informaci/Prehled_novy/Autoevaluace_ve_Finsku.pdf

